

Κατὰ Λουκᾶν

Ἐπειδὴ περ¹ πολλοὶ ἐπεχείρησαν² ἀνατάξασθαι³ **1**

διήγησιν⁴ περὶ τῶν πεπληροφορημένων⁵ ἐν ἡμῖν

πραγμάτων,⁶ καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς **2**

αὐτόπται⁷ καὶ ὑπηρέται⁸ γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξεν **3**

καμοί, παρηκολουθηκότε⁹ ἄνωθεν¹⁰ πᾶσιν ἀκριβῶς,¹¹

καθεξῆς¹² σοι γράψαι, κράτιστε¹³ Θεόφιλε,¹⁴ ἵνα **4**

ἐπιγνῶς¹⁵ περὶ ὧν κατηχήθης¹⁶ λόγων τὴν ἀσφάλειαν.¹⁷

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου¹⁸ τοῦ βασιλέως τῆς **5**

Ἰουδαίας¹⁹ ἱερεὺς²⁰ τις ὀνόματι Ζαχαρίας,²¹ ἐξ

ἐφημερίας²² Ἀβιά: καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν

θυγατέρων²³ Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἑλισάβετ.²⁴ **6**

¹ ἐπειδὴ περ, inasmuch as, since. ² ἐπιχειρέω, endeavor, attempt. ³ ἀνατάσσομαι, arrange in order, compile. ⁴ διήγησις, εἰς, ἡ, narrative, account. ⁵ πληροφορέω, fulfill, accomplish fully. ⁶ πρᾶγμα, τὸς, τό, deed, matter. ⁷ αὐτόπτης, οὐ, ὁ, eyewitness. ⁸ ὑπηρέτης, οὐ, ὁ, servant, assistant. ⁹ παρακολουθέω, follow closely, investigate. ¹⁰ ἄνωθεν, from above, again. ¹¹ ἀκριβῶς, carefully, accurately. ¹² καθεξῆς, successively, in order. ¹³ κράτιστος, most noble, most excellent. ¹⁴ Θεόφιλος, οὐ, ὁ, Theophilus. ¹⁵ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹⁶ κατηχέω, teach by word of mouth. ¹⁷ ἀσφάλεια, αἰς, ἡ, certainty, security. ¹⁸ Ἡρώδης, οὐ, ὁ, Herod. ¹⁹ Ἰουδαία, αἰς, ἡ, Judea. ²⁰ ἱερεὺς, εἰς, ὁ, priest. ²¹ Ζαχαρίας, οὐ, ὁ, Zacharias, Zechariah. ²² ἐφημερία, αἰς, ἡ, division, class (of temple priests). ²³ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ²⁴ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth.

Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμρότεροι¹ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,
 πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαίωμασιν²
 τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.³ Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, ⁷
 καθότι⁴ ἡ Ἐλισάβετ⁵ ἦν στεῖρα,⁶ καὶ ἀμρότεροι¹
 προβεβηκότες⁷ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν⁸ αὐτὸν ἐν τῇ τάξει⁹ τῆς ⁸
 ἐφημερίας¹⁰ αὐτοῦ ἔναντι¹¹ τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος¹² ⁹
 τῆς ἱερατείας,¹³ ἔλαχεν¹⁴ τοῦ θυμιάσαι¹⁵ εἰσελθὼν εἰς
 τὸν ναὸν¹⁶ τοῦ κυρίου. Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος¹⁷ ἦν τοῦ ¹⁰
 λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.¹⁸ ¹¹
 Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἐστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ
 θυσιαστηρίου¹⁹ τοῦ θυμιάματος.¹⁸ Καὶ ἐταράχθη²⁰ ¹²
 Ζαχαρίας²¹ ἰδὼν, καὶ φόβος²² ἐπέπεσεν²³ ἐπ' αὐτόν. ¹³
 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία:²¹

¹ ἀμρότεροι, both, both of two. ² δικαίωμα, τος, τό, regulation, righteous deed. ³ ἄμεμπτος, blameless. ⁴ καθότι, according as, because. ⁵ Ἐλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁶ στεῖρος, barren. ⁷ προβαίνω, go forward, advance. ⁸ ἱερατεύω, be a priest, perform priestly service. ⁹ τάξις, εως, ἡ, arranging, order. ¹⁰ ἐφημερία, ας, ἡ, division, class (of temple priests). ¹¹ ἔναντι, before (gen), before. ¹² ἔθος, ους, τό, custom. ¹³ ἱερατεία, ας, ἡ, priestly office, priesthood. ¹⁴ λαγχάνω, chose by lot, receive. ¹⁵ θυμιάω, burn or offer incense, burn incense. ¹⁶ ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. ¹⁷ πλῆθος, ους, τό, multitude. ¹⁸ θυμιάμα, τος, τό, incense. ¹⁹ θυσιαστήριον, ου, τό, altar. ²⁰ ταράσσω, trouble, agitate. ²¹ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ²² φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ²³ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon.

διότι¹ εἰσηκούσθη² ἡ δέησίς³ σου, καὶ ἡ γυνή σου
 Ἑλισάβετ⁴ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα
 αὐτοῦ Ἰωάννην. Καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις,⁵ 14
 καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει⁶ αὐτοῦ χαρήσονται. Ἔσται 15
 γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον⁷ καὶ σίκερα⁸
 οὐ μὴ πίνει, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται⁹ ἔτι ἐκ
 κοιλίας¹⁰ μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν 16
 Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει¹¹ ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν: καὶ 17
 αὐτὸς προελεύσεται¹² ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ
 δυνάμει Ἡλίου,¹³ ἐπιστρέψαι¹¹ καρδίας πατέρων ἐπὶ
 τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς¹⁴ ἐν φρονήσει¹⁵ δικαίων, ἐτοιμάσαι
 κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.¹⁷ Καὶ εἶπεν Ζαχαρίας¹⁸ 18
 πρὸς τὸν ἄγγελον, Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; Ἐγὼ γὰρ
 εἰμι πρεσβύτες,¹⁹ καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα²⁰ ἐν
 ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν 19

¹ διότι, because, on this account. ² εἰσακούω, listen, hear. ³ δέησις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ⁴ Ἑλισάβετ, ἡ, Elisabeth, Elisabeth. ⁵ ἀγαλλίασις, εως, ἡ, delight, great joy. ⁶ γέννησις, εως, ἡ, nativity, birth. ⁷ οἶνος, ου, ὁ, wine. ⁸ σίκερα, τό, beer, liquor. ⁹ πλήθω, fill. ¹⁰ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹¹ ἐπιστρέφω, turn to, return. ¹² προέρχομαι, go in front, precede. ¹³ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ¹⁴ ἀπειθής, disobedient, unbelieving. ¹⁵ φρόνησις, εως, ἡ, way of thinking, insight. ¹⁶ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁷ κατασκευάζω, prepare, build. ¹⁸ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹⁹ πρεσβύτες, ου, ὁ, old man. ²⁰ προβεβήκω, go forward, advance.

αὐτῷ, Ἐγὼ εἰμι Γαβριήλ¹ ὁ παρεστηκὼς² ἐνώπιον τοῦ
 θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σε, καὶ
 εὐαγγελίσασθαι σοι ταῦτα. Καὶ ἰδοὺ, ἔση σιωπῶν³ καὶ 20
 μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἄχρι⁴ ἥς ἡμέρας γένηται
 ταῦτα, ἀνθ⁵ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου,
 οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. Καὶ ἦν 21
 ὁ λαὸς προσδοκῶν⁶ τὸν Ζαχαρίαν·⁷ καὶ ἐθαύμαζον⁸ ἐν
 τῷ χρονίζειν⁹ αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.¹⁰ Ἐξελθὼν δὲ οὐκ 22
 ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν¹¹ ὅτι
 ὀπτασίαν¹² ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ.¹⁰ καὶ αὐτὸς ἦν
 διανεύων¹³ αὐτοῖς, καὶ διέμενεν¹⁴ κωφός.¹⁵ Καὶ ἐγένετο, 23
 ὡς ἐπλήσθησαν¹⁶ αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας¹⁷ αὐτοῦ,
 ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

¹ Γαβριήλ, ὁ, Gabriel. ² παρίστημι, be present, stand by. ³ σιωπᾶω, be silent, keep silence. ⁴ ἄχρι, as far as, up to (gen). ⁵ ἀντί, instead of, in place of. ⁶ προσδοκάω, wait for, look for. ⁷ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ⁸ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁹ χρονίζω, spend or take time, delay. ¹⁰ ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. ¹¹ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹² ὀπτασία, ας, ἡ, vision, supernatural appearance. ¹³ διανεύω, make a sign, nod continually. ¹⁴ διαμένω, remain, continue. ¹⁵ κωφός, deaf, dumb. ¹⁶ πλήθω, fill. ¹⁷ λειτουργία, ας, ἡ, service, ministry.

Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν¹ Ἑλισάβετ² ἡ 24

γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν³ ἑαυτὴν μῆνας⁴ πέντε,⁵

λέγουσα ὅτι Οὕτως μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις 25

αἷς ἐπεῖδεν⁶ ἀφελεῖν⁷ τὸ ὄνειδος⁸ μου ἐν ἀνθρώποις.

Ἐν δὲ τῷ μηνί⁴ τῷ ἕκτῳ⁹ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριήλ¹⁰ 26

ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἧ ὄνομα

Ναζαρέτ,¹¹ πρὸς παρθένον¹² μεμνηστευμένην¹³ ἀνδρί, 27

ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς

παρθένου¹² Μαριάμ. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς 28

αὐτὴν εἶπεν, Χαῖρε, κεχαριτωμένη·¹⁴ ὁ κύριος μετὰ

σοῦ, εὐλογημένη¹⁵ σὺ ἐν γυναιξίν. Ἡ δὲ ἰδοῦσα 29

διεταράχθη¹⁶ ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο¹⁷

ποταπὸς¹⁸ εἶη ὁ ἀσπασμὸς¹⁹ οὗτος. Καὶ εἶπεν ὁ 30

ἄγγελος αὐτῇ, Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν

παρὰ τῷ θεῷ. Καὶ ἰδοῦ, συλλήψῃ¹ ἐν γαστρὶ,²⁰ καὶ 31

¹ συλλαμβάνω, take, conceive. ² Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ³ περικρύπτω, conceal, hide. ⁴ μῆν, ὁ, month, certainly. ⁵ πέντε, five, 5. ⁶ ἐπεῖδεν, looked upon, regarded. ⁷ ἀφαιρέω, take away, smite off. ⁸ ὄνειδος, οὐς, τό, disgrace, reproach. ⁹ ἕκτος, sixth. ¹⁰ Γαβριήλ, ὁ, Gabriel. ¹¹ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ¹² παρθένος, ου, ἡ, virgin. ¹³ μεμνηστέω, ask in marriage. ¹⁴ χαριτόω, bestow favor on, favor highly. ¹⁵ εὐλογέω, bless. ¹⁶ διαταράσσω, trouble greatly, agitate. ¹⁷ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹⁸ ποταπός, what kind of? what type of? ¹⁹ ἀσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. ²⁰ γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb.

τέξῃ¹ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 32

Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου² κληθήσεται:

καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ

πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει³ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ 33

εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται

τέλος.⁴ Εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον, Πῶς 34

ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ⁵ ἄνδρα οὐ γινώσκω; Καὶ ἀποκριθεὶς 35

ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται⁶ ἐπὶ

σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου² ἐπισκιάσει⁷ σοι: διὸ καὶ τὸ

γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. Καὶ ἰδού, 36

Ἑλισάβετ⁸ ἡ συγγενής⁹ σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα¹⁰

υἱὸν ἐν γήρει¹¹ αὐτῆς: καὶ οὗτος μὴν¹² ἕκτος¹³ ἔστιν

αὐτῇ τῇ καλουμένην στειρά.¹⁴ Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει¹⁵ 37

παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα. Εἶπεν δὲ Μαριάμ, Ἰδού, ἡ 38

δούλη¹⁶ κυρίου: γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Καὶ

ἀπήλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

¹ τίκτω, give birth to, bear. ² ὑψιστος, highest, most high. ³ βασιλεύω, reign, rule. ⁴ τέλος, ους, τό, end, purpose. ⁵ ἐπεὶ, when, since. ⁶ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ⁷ ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. ⁸ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁹ συγγενής, kindred, relative. ¹⁰ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹¹ γῆρας, ρως, τό, old age. ¹² μὴν, ὁ, month, certainly. ¹³ ἕκτος, sixth. ¹⁴ στειρός, barren. ¹⁵ ἀδυνατέω, be unable, be impossible. ¹⁶ δούλη, ης, ἡ, female slave, bondwoman.

Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη 39

εἰς τὴν ὄρεινὴν¹ μετὰ σπουδῆς,² εἰς πόλιν Ἰούδα,³ καὶ 40

εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου,⁴ καὶ ἠσπάσατο τὴν

Ἑλισάβετ.⁵ Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἑλισάβετ⁵ τὸν 41

ἁσπασμὸν⁶ τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησεν⁷ τὸ βρέφος⁸ ἐν τῇ

κοιλίᾳ⁹ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη¹⁰ πνεύματος ἁγίου ἡ

Ἑλισάβετ,⁵ καὶ ἀνεφώνησεν¹¹ φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, 42

Εὐλογημένη¹² σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος¹² ὁ

καρπὸς τῆς κοιλίας⁹ σου. Καὶ πόθεν¹³ μοι τοῦτο, ἵνα 43

ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς με; Ἰδοὺ γάρ, ὡς 44

ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἁσπασμοῦ⁶ σου εἰς τὰ ὦτά¹⁴ μου,

ἐσκίρτησεν⁷ τὸ βρέφος⁸ ἐν ἀγαλλιάσει¹⁵ ἐν τῇ κοιλίᾳ⁹

μου. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις¹⁶ 45

τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου. Καὶ εἶπεν 46

Μαριὰμ, Μεγαλύνει¹⁷ ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον, καὶ 47

ἡγαλλίασεν¹⁸ τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί¹⁹

¹ ὄρεινός, hill country, mountainous. ² σπουδῇ, ἤς, ἡ, haste, diligence. ³ Ἰούδα, ὁ, Judah, Judas. ⁴ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ⁵ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁶ ἁσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. ⁷ σκιρτάω, leap, leap for joy. ⁸ βρέφος, ους, τό, unborn or a newborn child, baby. ⁹ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹⁰ πλήθω, fill. ¹¹ ἀναφωνέω, cry out, call out. ¹² εὐλογέω, bless. ¹³ πόθεν, from where? whence. ¹⁴ ὄς, ους, τό, ear. ¹⁵ ἀγαλλίασις, εως, ἡ, delight, great joy. ¹⁶ τελείωσις, εως, ἡ, perfection, fulfillment. ¹⁷ μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. ¹⁸ ἡγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ¹⁹ σωτήρ, ἡρος, ὁ, savior, deliverer.

μου. Ὅτι ἐπέβλεψεν¹ ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν² τῆς δούλης³ 48
 αὐτοῦ. Ἴδου γάρ, ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριουσίν⁴ με πᾶσαι
 αἱ γενεαί.⁵ Ὅτι ἐποίησέν μοι μεγαλεῖα⁶ ὁ δυνατός,⁷ καὶ 49
 ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ τὸ ἔλεος⁸ αὐτοῦ εἰς γενεάς⁵ 50
 γενεῶν⁵ τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Ἐποίησεν κράτος⁹ 51
 ἐν βραχίονι¹⁰ αὐτοῦ: διεσκόρπισεν¹¹ ὑπερηφάνους¹²
 διανοία¹³ καρδίας αὐτῶν. Καθεῖλεν¹⁴ δυνάστας¹⁵ ἀπὸ 52
 θρόνων, καὶ ὕψωσεν¹⁶ ταπεινούς.¹⁷ Πεινῶντας¹⁸ 53
 ἐνέπλησεν¹⁹ ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας²⁰ ἐξαπέστειλεν
 κενούς.²² Ἀντελάβετο²³ Ἰσραὴλ παιδὸς²⁴ αὐτοῦ, 54
 μνησθῆναι²⁵ ἐλέους,⁸ καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς 55
 πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι²⁶ αὐτοῦ
 εἰς τὸν αἰῶνα.

¹ ἐπιβλέπω, look on (with favor), have regard for. ² ταπείνωσις, εως, ἡ, humiliation, humble state. ³ δούλη, ης, ἡ, female slave, bondwoman. ⁴ μακαρίζω, consider blessed, happy. ⁵ γενεά, ας, ἡ, generation. ⁶ μεγαλεῖος, greatness, magnificence. ⁷ δυνατός, powerful, possible. ⁸ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ⁹ κράτος, ους, τό, power, dominion. ¹⁰ βραχίων, ονος, ὁ, arm, strength. ¹¹ διασκορπίζω, scatter, separate. ¹² ὑπερήφανος, arrogant, haughty. ¹³ διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. ¹⁴ καθαιρέω, take down, pull down. ¹⁵ δυνάστης, ου, ὁ, ruler, sovereign. ¹⁶ ὑψόω, lift up, exalt. ¹⁷ ταπεινός, humble, downcast. ¹⁸ πεινάω, hunger, am hungry. ¹⁹ ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ²⁰ πλουτέω, be rich, become rich. ²¹ ἐξαποστέλλω, send forth. ²² κενός, empty, vain. ²³ ἀντιλαμβάνομαι, help, take part in. ²⁴ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ²⁵ μιμνήσκωμαι, remember, recall. ²⁶ σπέρμα, τος, τό, seed, offspring.

Ἦμεινεν δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ ὥσει¹ μῆνας² τρεῖς, καὶ 56

ὑπέστρεψεν³ εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Τῇ δὲ Ἐλισάβετ⁴ ἐπλήσθη⁵ ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν⁶ αὐτήν, 57

καὶ ἐγέννησεν υἱόν. Καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι⁷ καὶ οἱ 58

συγγενεῖς⁸ αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν⁹ κύριος τὸ ἔλεος¹⁰

αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον¹¹ αὐτῇ. Καὶ ἐγένετο 59

ἐν τῇ ὀγδόῃ¹² ἡμέρᾳ, ἦλθον περιτεμεῖν¹³ τὸ παιδίον:

καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ

Ζαχαρίαν.¹⁴ Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν, 60

Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. Καὶ εἶπον πρὸς 61

αὐτὴν ὅτι Οὐδεὶς ἐστὶν ἐν τῇ συγγενείᾳ¹⁵ σου ὃς

καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. Ἐνένευον¹⁶ δὲ τῷ πατρὶ 62

αὐτοῦ, τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν. Καὶ αἰτήσας 63

πινακίδιον¹⁷ ἔγραψεν, λέγων, Ἰωάννης ἐστὶν τὸ ὄνομα

αὐτοῦ: καὶ ἐθαύμασαν¹⁸ πάντες. Ἀνεώχθη δὲ τὸ στόμα 64

¹ ὥσεί, like, about. ² μῆν, ὁ, month, certainly. ³ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁴ Ἐλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁵ πλήθω, fill. ⁶ τίκτω, give birth to, bear. ⁷ περίοικος, ου, ὁ, living around, in the neighborhood. ⁸ συγγενής, kindred, relative. ⁹ μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. ¹⁰ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ¹¹ συγχαίρω, rejoice with. ¹² ὀγδοος, eighth. ¹³ περιτέμνω, circumcise, circumcise. ¹⁴ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹⁵ συγγένεια, ας, ἡ, kinship, relatives. ¹⁶ ἐνένω, νω, ὁ, nod, make signs. ¹⁷ πινακίδιον, ου, τό, tablet for writing. ¹⁸ θαυμάζω, am amazed, marvel at.

αὐτοῦ παραχρῆμα¹ καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει
 εὐλογῶν² τὸν θεόν. Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος³ 65
 τοὺς περιοικοῦντας⁴ αὐτούς: καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὄρεινῃ⁵ τῆς
 Ἰουδαίας⁶ διελαλεῖτο⁷ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. Καὶ 66
 ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν,
 λέγοντες, Τί ἄρα⁸ τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; Καὶ χεῖρ
 κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

Καὶ Ζαχαρίας⁹ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη¹⁰ πνεύματος 67
 ἁγίου, καὶ προεφήτευσεν,¹¹ λέγων, Εὐλογητὸς¹² κύριος 68
 ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψατο¹³ καὶ ἐποίησεν
 λύτρωσιν¹⁴ τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ἡγείρεν κέρας¹⁵ 69
 σωτηρίας¹⁶ ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαυὶδ τοῦ παιδὸς¹⁷ αὐτοῦ
 – καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' 70
 αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ – σωτηρίαν¹⁶ ἐξ ἐχθρῶν¹⁸ 71
 ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων¹⁹ ἡμᾶς: 72

¹ παραχρῆμα, immediately, instantly. ² εὐλογέω, bless. ³ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ⁴ περιοικέω, be in the neighborhood of. ⁵ ὄρεινός, hill country, mountainous. ⁶ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ⁷ διαλαλέω, discuss, converse together. ⁸ ἄρα, so? (introduces a question). ⁹ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹⁰ πλήθω, fill. ¹¹ προφητεύω, prophesy, foretell. ¹² εὐλογητός, well spoken of, blessed. ¹³ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ¹⁴ λύτρωσις, εως, ἡ, ransoming, redemption. ¹⁵ κέρασ, ατος, τό, horn. ¹⁶ σωτηρία, ας, ἡ, salvation, deliverance. ¹⁷ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁸ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ¹⁹ μισέω, hate, detest.

ποιῆσαι ἔλεος¹ μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ
 μνησθῆναι² διαθήκης³ ἀγίας αὐτοῦ, ὅρκον⁴ ὃν ὤμοσεν⁵ 73
 πρὸς Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν, 74
 ἀφόβως,⁶ ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν⁷ ἡμῶν ῥυσθέντας,⁸
 λατρεῦειν⁹ αὐτῷ ἐν ὁσιότητι¹⁰ καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον 75
 αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. Καὶ σύ, 76
 παιδίον, προφήτης ὑψίστου¹¹ κληθήσῃ· προπορεύσῃ¹²
 γὰρ πρὸ¹³ προσώπου κυρίου ἐτοιμάσαι¹⁴ ὁδοὺς αὐτοῦ: 77
 τοῦ δοῦναι γνῶσιν¹⁵ σωτηρίας¹⁶ τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν
 ἀφέσει¹⁷ ἁμαρτιῶν αὐτῶν, διὰ σπλάγχχνα¹⁸ ἐλέους¹ 78
 θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκεύαστο¹⁹ ἡμᾶς ἀνατολῇ²⁰ ἕξ
 ὕψους,²¹ ἐπιφαίνει²² τοῖς ἐν σκότει²³ καὶ σκιᾷ²⁴ θανάτου 79
 καθημένους, τοῦ κατευθύναι²⁵ τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς
 ὁδὸν εἰρήνης.

¹ ἔλεος, οὐς, ὁ, pity, mercy. ² μιμνήσκομαι, remember, recall. ³ διαθήκη, ης, ἡ, covenant, will. ⁴ ὅρκος, ου, ὁ, oath. ⁵ ὀμνῶν, swear, take an oath. ⁶ ἀφόβως, fearlessly. ⁷ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ⁸ ῥύομαι, rescue, save. ⁹ λατρεύω, serve, worship. ¹⁰ ὁσιότης, ητος, ἡ, piety, holiness. ¹¹ ὕψιστος, highest, most high. ¹² προπορεύομαι, go on before, precede. ¹³ πρὸ, before (gen), before. ¹⁴ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁵ γνῶσις, εως, ἡ, wisdom, knowledge. ¹⁶ σωτηρία, ας, ἡ, salvation, deliverance. ¹⁷ ἀφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ¹⁸ σπλάγχχνα, ων, τά, bowels, compassion. ¹⁹ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ²⁰ ἀνατολή, ης, ἡ, east, dawn. ²¹ ὕψος, οὐς, τό, height, heaven. ²² ἐπιφαίνω, appear, shine. ²³ σκότος, οὐς, τό, darkness. ²⁴ σκιά, ᾶς, ἡ, shadow, thick darkness. ²⁵ κατευθύνω, lead, direct.

Τὸ δὲ παιδίον ἠϋξανεν¹ καὶ ἐκραταιοῦτο² πνεύματι, καὶ 80

ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις³ ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως⁴ αὐτοῦ
πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, ἐξηλθεν δόγμα⁵ 2

παρὰ Καίσαρος⁶ Αὐγούστου,⁷ ἀπογράφεσθαι⁸ πᾶσαν

τὴν οἰκουμένην.⁹ Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ¹⁰ πρώτη ἐγένετο 2

ἡγεμονεύοντος¹¹ τῆς Συρίας¹² Κυρηνίου.¹³ Καὶ 3

ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι,⁸ ἕκαστος εἰς τὴν

ιδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, 4

ἐκ πόλεως Ναζαρέτ,¹⁴ εἰς τὴν Ἰουδαίαν,¹⁵ εἰς πόλιν

Δαυίδ, ἥτις καλεῖται Βηθλέεμ,¹⁶ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ

οἴκου καὶ πατριάς¹⁷ Δαυίδ, ἀπογράψασθαι⁸ σὺν 5

Μαριάμ τῇ μεμνηστευμένῃ¹⁸ αὐτῷ γυναικί, οὕση

ἐγκύω.¹⁹ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, 6

ἐπλήσθησαν²⁰ αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν²¹ αὐτήν. Καὶ 7

¹ αὐξάνω, cause to grow, increase. ² κραταιόω, strengthen, confirm. ³ ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ⁴ ἀνάδειξις, εως, ἡ, commissioning, installation. ⁵ δόγμα, τος, τό, a public decree, ordinance. ⁶ Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. ⁷ Αὐγούστος, ου, ὁ, Augustus. ⁸ ἀπογράφω, register, enroll. ⁹ οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. ¹⁰ ἀπογραφὴ, ἡς, ἡ, census, registration. ¹¹ ἡγεμονεύω, be governor, rule. ¹² Συρία, ας, ἡ, Syria. ¹³ Κυρήνιος, ου, ὁ, Quirinius. ¹⁴ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ¹⁵ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹⁶ Βηθλέεμ, ἡ, Bethlehem. ¹⁷ πατριά, ᾶς, ἡ, lineage, family. ¹⁸ μενηστεύω, ask in marriage. ¹⁹ ἐγκυος, pregnant. ²⁰ πληθώω, fill. ²¹ τίκτω, give birth to, bear.

ἔτεκεν¹ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον,² καὶ
 ἐσπαργάνωσεν³ αὐτόν, καὶ ἀνέκλινεν⁴ αὐτὸν ἐν τῇ
 φάτνῃ,⁵ διότι⁶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.⁷

Καὶ ποιμένες⁸ ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ⁹ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες¹⁰ ⁸
 καὶ φυλάσσοντες¹¹ φυλακὰς¹² τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν
 ποίμνην¹³ αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ, ἄγγελος κυρίου ἐπέστη¹⁴ ⁹
 αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν¹⁵ αὐτούς: καὶ
 ἐφοβήθησαν φόβον¹⁶ μέγαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ¹⁰
 ἄγγελος, Μὴ φοβεῖσθε: ἰδοὺ γάρ, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν
 χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ: ὅτι ἐτέχθη¹ ¹¹
 ὑμῖν σήμερον¹⁷ σωτὴρ,¹⁸ ὃς ἐστὶν χριστὸς κύριος, ἐν
 πόλει Δαυίδ. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον: εὐρήσετε ¹²
 βρέφος¹⁹ ἐσπαργανωμένον,³ κείμενον²⁰ ἐν φάτνῃ.⁵ Καὶ ¹³
 ἐξαίφνης²¹ ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος²² στρατιᾶς

¹ τίκτω, give birth to, bear. ² πρωτότοκος, first-born. ³ σπαργανόω, wrap in cloths. ⁴ ἀνέκλινω, lay upon, lay down.
⁵ φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. ⁶ διότι, because, on this account. ⁷ κατάλυμα, τος, τό, lodging place, inn. ⁸ ποιμὴν, ἑνος,
 ὁ, shepherd. ⁹ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹⁰ ἀγραυλέω, live outdoors. ¹¹ φυλάσσω, guard, keep. ¹² φυλακή, ἧς, ἡ,
 guard, prison. ¹³ ποίμνη, ης, ἡ, flock. ¹⁴ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁵ περιλάμπω, shine around. ¹⁶ φόβος, ου,
 ὁ, fear, terror. ¹⁷ σήμερον, today, now. ¹⁸ σωτήρ, ἦρος, ὁ, savior, deliverer. ¹⁹ βρέφος, ους, τό,
 unborn or a newborn child, baby. ²⁰ κείμαι, lie, be laid. ²¹ ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. ²² πλῆθος, ους, τό,
 multitude. ²³ στρατιά, ἄς, ἡ, host, army.

οὐρανίου,¹ αἰνούντων² τὸν θεόν, καὶ λεγόντων, Δόξα 14

ἐν ὑψίστοις³ θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη: ἐν ἀνθρώποις
εὐδοκία.⁴

Καὶ ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ 15

ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες⁵ εἶπον πρὸς
ἀλλήλους, Διέλθωμεν⁶ δὴ⁷ ἕως Βηθλέεμ,⁸ καὶ ἴδωμεν
τὸ ῥῆμα τοῦτο τοῦ γεγονός, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν⁹ ἡμῖν.

Καὶ ἦλθον σπεύσαντες,¹⁰ καὶ ἀνεῦρον¹¹ τήν τε 16

Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος¹² κείμενον¹³ ἐν

τῇ φάτνῃ.¹⁴ Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν¹⁵ περὶ τοῦ 17

ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου

τούτου. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν¹⁶ περὶ 18

τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων⁵ πρὸς αὐτούς. Ἡ 19

δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει¹⁷ τὰ ῥήματα ταῦτα,

συμβάλλουσα¹⁸ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ὑπέστρεψαν 20

¹ οὐράνιος, heavenly, in heaven. ² αἰνέω, praise. ³ ὑψιστος, highest, most high. ⁴ εὐδοκία, ας, ἡ, good pleasure, good-will. ⁵ ποιμὴν, ἐνος, ὁ, shepherd. ⁶ διέρχουμαι, cross over, pass through. ⁷ δὴ, also, indeed. ⁸ Βηθλεέμ, ἡ, Bethlehem. ⁹ γνωρίζω, make known, declare. ¹⁰ σπεύδω, hasten, urge on. ¹¹ ἀνευρίσκω, find out, look for. ¹² βρέφος, οὐς, τό, unborn or a newborn child, baby. ¹³ κείμεναι, lie, be laid. ¹⁴ φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. ¹⁵ διαγνώρίζω, tell abroad, make known. ¹⁶ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹⁷ συντηρέω, preserve, treasure. ¹⁸ συμβάλλω, discuss, consider. ¹⁹ ὑποστρέφω, return, turn back.

οἱ ποιμένες,¹ δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες² τὸν θεὸν ἐπὶ
παῶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς
αὐτούς.

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν³ ἡμέραι ὀκτὼ⁴ τοῦ περιτεμεῖν⁵ 21
αὐτόν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν
ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ⁶ τοῦ συλληφθῆναι⁷ αὐτὸν ἐν τῇ
κοιλίᾳ.⁸

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν³ αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ⁹ αὐτῶν 22
κατὰ τὸν νόμον Μωσέως, ἀνήγαγον¹⁰ αὐτὸν εἰς
Ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι¹¹ τῷ κυρίῳ – καθὼς 23
γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου ὅτι Πᾶν ἄρσεν¹² διανοῖγον
μήτραν¹⁴ ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται – καὶ τοῦ 24
δοῦναι θυσίαν¹⁵ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου,
Ζεῦγος¹⁶ τρυγόνων¹⁷ ἢ δύο νεοσσούς¹⁸ περιστερῶν.¹⁹ 25

¹ ποιμὴν, ἑνος, ὁ, shepherd. ² αἰνέω, praise. ³ πλήθω, fill. ⁴ ὀκτώ, eight. ⁵ περιτέμνω, circumcize, circumcise. ⁶ πρὸ, before (gen), before. ⁷ συλλαμβάνω, take, conceive. ⁸ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁹ καθαρισμός, οὗ, ὁ, cleansing, purification. ¹⁰ ἀνάγω, lead up, restore. ¹¹ παρίστημι, be present, stand by. ¹² ἄρσεν, male. ¹³ διανοίγω, open up completely, open fully. ¹⁴ μήτρα, ας, ἡ, womb. ¹⁵ θυσία, ας, ἡ, sacrifice. ¹⁶ ζεῦγος, ους, τό, yoke, team. ¹⁷ τρυγών, ὄνος, ἡ, small pigeon, turtledove. ¹⁸ νεοσσός, ὁ, young bird, young one. ¹⁹ περιστερά, ἄς, ἡ, dove.

Καὶ ἰδοῦ, ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλήμ, ὃ ὄνομα
 Συμεών,¹ καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής,²
 προσδεχόμενος³ παράκλησιν⁴ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ
 πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἦν αὐτῷ 26
 κεχρηματισμένον⁵ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ
 ἰδεῖν θάνατον πρὶν⁶ ἢ ἰδῇ τὸν χριστὸν κυρίου. Καὶ 27
 ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν: καὶ ἐν τῷ
 εἰσαγαγεῖν⁷ τοὺς γονεῖς⁸ τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ
 ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον⁹ τοῦ νόμου περὶ
 αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας¹⁰ 28
 αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν¹¹ τὸν θεόν, καὶ εἶπεν, Νῦν 29
 ἀπολύεις τὸν δούλόν σου, δέσποτα,¹² κατὰ τὸ ῥημά
 σου, ἐν εἰρήνῃ: ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν 30
 σου, ὃ ἡτοίμασας¹⁴ κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν 31
 λαῶν: φῶς εἰς ἀποκάλυψιν¹⁵ ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ 32
 σου Ἰσραήλ. Καὶ ἦν Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ 33

¹ Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ² εὐλαβής, devout, God-fearing. ³ προσδέχομαι, receive, wait for. ⁴ παράκλησις, εως, ἡ, exhortation, consolation. ⁵ χρηματίζω, instruct, reveal. ⁶ πρὶν, before, formerly. ⁷ εἰσάγω, lead in, bring in. ⁸ γονεῖς, εως, ὁ, parent. ⁹ ἐθίζω, accustom. ¹⁰ ἀγκάλη, ης, ἡ, arm. ¹¹ εὐλογέω, bless. ¹² δεσπότης, σου, ὁ, master, lord. ¹³ σωτήριος, saving, bringing salvation. ¹⁴ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁵ ἀποκάλυψις, εως, ἡ, revelation, unveiling.

θαυμάζοντες¹ ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ 34
 εὐλόγησεν² αὐτοὺς Συμεών,³ καὶ εἶπεν πρὸς Μαριάμ
 τὴν μητέρα αὐτοῦ, Ἰδοὺ, οὗτος κείται⁴ εἰς πτώσιν⁵ καὶ
 ἀνάστασιν⁶ πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον
 ἀντιλεγόμενον·⁷ καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν 35
 διελεύσεται⁸ ῥομφαία·⁹ ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν¹⁰ ἐκ
 πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.¹¹ Καὶ ἦν Ἄννα¹² 36
 προφήτις,¹³ θυγάτηρ¹⁴ Φανουήλ,¹⁵ ἐκ φυλῆς¹⁶ Ἀσήρ¹⁷
 – αὕτη προβεβηκυῖα¹⁸ ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα
 ἔτη¹⁹ μετὰ ἀνδρὸς ἐπτα ἀπὸ τῆς παρθενίας²⁰ αὐτῆς, 37
 καὶ αὕτη χήρα²¹ ὡς ἑτῶν¹⁹ ὀγδοήκοντα²² τεσσάρων²³ –
 ἣ οὐκ ἀφίστατο²⁴ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείας²⁵ καὶ
 δεήσεσιν²⁶ λατρεύουσα²⁷ νύκτα καὶ ἡμέραν. Καὶ αὕτη 38
 αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα²⁸ ἀνθωμολογεῖτο²⁹ τῷ κυρίῳ,

¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ² εὐλόγέω, bless. ³ Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ⁴ κείται, lie, be laid. ⁵ πτώσις, εως, ἡ, fall, falling. ⁶ ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ⁷ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ⁸ διέρχομαι, cross over, pass through. ⁹ ῥομφαία, ας, ἡ, sword, piercing grief. ¹⁰ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ¹¹ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ¹² Ἄννα, ας, ἡ, Anna. ¹³ προφήτις, ιδος, ἡ, prophet, prophetess. ¹⁴ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹⁵ Φανουήλ, ὁ, Phanuel. ¹⁶ φυλή, ἡς, ἡ, tribe, race. ¹⁷ Ἀσήρ, ὁ, Asher. ¹⁸ προβαίνω, go forward, advance. ¹⁹ ἔτος, ους, τό, year. ²⁰ παρθενία, ας, ἡ, virginity. ²¹ χήρα, ας, ἡ, widow. ²² ὀγδοήκοντα, eighty, 80. ²³ τέσσαρες, four, 4. ²⁴ ἀφίστημι, withdraw, depart. ²⁵ νηστεία, ας, ἡ, fasting, fast. ²⁶ δέησις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ²⁷ λατρεύω, serve, worship. ²⁸ ἐφίστημι, stand over, come upon. ²⁹ ἀνθωμολογέομαι, praise, give thanks.

καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις¹
 λύτρωσιν² ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὡς ἐτέλεσαν³ ἅπαντα⁴ 39
 τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν⁵ εἰς τὴν
 Γαλιλαίαν, εἰς τὴν πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέτ.⁶

Τὸ δὲ παιδίον ἡῤῥξανεν,⁷ καὶ ἐκραταιοῦτο⁸ πνεύματι, 40
 πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς⁹ αὐτοῦ κατ' ἔτος¹⁰ εἰς 41
 Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ¹¹ τοῦ Πάσχα.¹² Καὶ ὅτε ἐγένετο 42
 ἐτῶν¹⁰ δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα
 κατὰ τὸ ἔθος¹³ τῆς ἑορτῆς,¹¹ καὶ τελειωσάντων¹⁴ τὰς 43
 ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν⁵ αὐτούς, ὑπέμεινεν¹⁵
 Ἰησοῦς ὁ παῖς¹⁶ ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσήφ
 καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· νομίσαντες¹⁷ δὲ αὐτὸν ἐν τῇ 44
 συνοδίᾳ¹⁸ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδόν, καὶ ἀνεζήτησαν¹⁹

¹ προσδέχομαι, receive, wait for. ² λύτρωσις, εἰς, ἡ, ransoming, redemption. ³ τελέω, finish, fulfill. ⁴ ἅπας, each, every. ⁵ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁶ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ⁷ αὔξανω, cause to grow, increase. ⁸ κραταιόω, strengthen, confirm. ⁹ γονεὺς, εἰς, ὁ, parent. ¹⁰ ἔτος, οὗς, τό, year. ¹¹ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹² πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹³ ἔθος, οὗς, τό, custom. ¹⁴ τελειόω, fill, fulfill. ¹⁵ ὑπομένω, tarry, endure. ¹⁶ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁷ νομίζω, suppose, think. ¹⁸ συνοδία, ας, ἡ, caravan, company traveling together. ¹⁹ ἀνεζήτηω, look, search.

αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν¹ καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς·² καὶ 45
 μὴ εὐρόντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν³ εἰς Ἱερουσαλήμ,
 ζητοῦντες αὐτόν. Καὶ ἐγένετο, μεθ' ἡμέρας τρεῖς 46
 εὔρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καθειζόμενον⁴ ἐν μέσῳ τῶν
 διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα
 αὐτούς. Ἐξίσταντο⁵ δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ 47
 τῇ συνέσει⁶ καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν⁷ αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες 48
 αὐτὸν ἐξεπλάγησαν·⁸ καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ
 εἶπεν, Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; Ἰδοὺ, ὁ πατήρ
 σου καὶ γὰρ ὀδυνώμενοι⁹ ἐζητοῦμέν σε. Καὶ εἶπεν πρὸς 49
 αὐτούς, Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ
 πατρός μου δεῖ εἶναί με; Καὶ αὐτοὶ οὐ συνήκαν¹⁰ τὸ 50
 ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. Καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ 51
 ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ·¹¹ καὶ ἦν ὑποτασσόμενος¹² αὐτοῖς.
 Καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει¹³ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα
 ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

¹ συγγενής, kindred, relative. ² γνωστός, known, acquaintance. ³ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁴ καθέζομαι, sit down, am sitting. ⁵ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ⁶ σύνεσις, εὐσ, ἡ, understanding, insight. ⁷ ἀπόκρισις, εὐσ, ἡ, answer, reply. ⁸ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ⁹ ὀδυνάω, torment, pain. ¹⁰ συνίημι, understand, consider. ¹¹ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ¹² ὑποτάσσω, subject, put in subjection. ¹³ διατηρέω, keep free of, keep safe.

Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν¹ σοφία καὶ ἡλικία,² καὶ χάριτι 52

παρὰ θεῶ καὶ ἀνθρώποις.

Ἐν ᾗ³ δὲ πεντεκαιδεκάτῳ⁴ τῆς ἡγεμονίας⁵ Τιβερίου⁶ 3

Καίσαρος,⁷ ἡγεμονεύοντος⁸ Ποντίου⁹ Πιλάτου τῆς

Ἰουδαίας,¹⁰ καὶ τετραρχούντος¹¹ τῆς Γαλιλαίας

Ἡρώδου,¹² Φιλίππου¹³ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ

τετραρχούντος¹¹ τῆς Ἰτουραίας¹⁴ καὶ Τραχωνίτιδος¹⁵

χώρας,¹⁶ καὶ Λυσανίου¹⁷ τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχούντος,

ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα¹⁸ καὶ Καϊάφα,¹⁹ ἐγένετο ῥῆμα 2

θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου²⁰ υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.²¹ 3

Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον²² τοῦ Ἰορδάνου,²³

κηρύσσων βάπτισμα²⁴ μετανοίας²⁵ εἰς ἄφεσιν²⁶

ἁμαρτιῶν· ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ²⁷ λόγων Ἠσαΐου²⁸ 4

τοῦ προφήτου, λέγοντος, Φωνῇ βοῶντος²⁹ ἐν τῇ

¹ προκόπτω, proceed, advance. ² ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ³ ἔτος, ους, τό, year. ⁴ πεντεκαιδέκατος, fifteenth. ⁵ ἡγεμονία, ας, ἡ, rule, management. ⁶ Τιβέριος, ου, ὁ, Tiberius. ⁷ Καίσαρ, ος, ὁ, Caesar. ⁸ ἡγεμονεύω, be governor, rule. ⁹ Πόντιος, ου, ὁ, Pontius. ¹⁰ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹¹ τετραρχέω, rule over as a tetrarch. ¹² Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ¹³ Φιλίππος, ου, ὁ, Philip. ¹⁴ Ἰτουραῖος, Ituraea, Ituraean. ¹⁵ Τραχωνίτις, ιδος, ἡ, Trachonitis. ¹⁶ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹⁷ Λυσανίας, ου, ὁ, Lysanias. ¹⁸ Ἄννας, α, ὁ, Annas. ¹⁹ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ²⁰ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ²¹ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ²² περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ²³ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ²⁴ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ²⁵ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ²⁶ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ²⁷ βιβλος, ου, ἡ, book, scroll. ²⁸ Ἠσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ²⁹ βοᾶω, cry aloud, shout.

ἐρήμῳ,¹ Ἐτοιμάσατέ² τὴν ὁδὸν κυρίου: εὐθέας³
 ποιεῖτε τὰς τρίβους⁴ αὐτοῦ. Πᾶσα φάραγξ⁵ 5
 πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς⁶
 ταπεινωθήσεται:⁷ καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ⁸ εἰς εὐθεῖαν,³
 καὶ αἱ τραχεῖαι⁹ εἰς ὁδοὺς λείας:¹⁰ καὶ ὄψεται πᾶσα 6
 σὰρξ τὸ σωτήριον¹¹ τοῦ θεοῦ.

Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις¹² ὄχλοις βαπτισθῆναι 7
 ὑπ' αὐτοῦ, Γεννήματα¹³ ἐχιδνῶν,¹⁴ τίς ὑπέδειξεν¹⁵ ὑμῖν
 φυγεῖν¹⁶ ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;¹⁷ Ποιήσατε οὖν 8
 καρποὺς ἀξίους¹⁸ τῆς μετανοίας:¹⁹ καὶ μὴ ἄρξησθε
 λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ: λέγω
 γὰρ ὑμῖν ὅτι δύνανται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων
 ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη²⁰ πρὸς 9
 τὴν ρίζαν²¹ τῶν δένδρων²² κεῖται: ²³ πᾶν οὖν δένδρον²²

¹ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ² ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ³ εὐθύς, immediately, at once. ⁴ τρίβος, ου, ἡ, beaten track, path. ⁵ φάραγξ, αγγος, ἡ, ravine, chasm. ⁶ βουνός, οῦ, ὁ, hill, hillock. ⁷ ταπεινώω, humble, humiliate. ⁸ σκολιός, crooked, unscrupulous. ⁹ τραχύς, rough, uneven. ¹⁰ λείος, smooth, level. ¹¹ σωτήριος, saving, bringing salvation. ¹² ἐκπορεύομαι, go out, come out. ¹³ γέννημα, τος, τό, offspring, child. ¹⁴ ἐχιδνα, ης, ἡ, viper, serpent. ¹⁵ ὑποδείκνυμι, show, indicate. ¹⁶ φεύγω, flee, escape. ¹⁷ ὀργή, ἧς, ἡ, wrath, anger. ¹⁸ ἄξιος, worthy, deserving. ¹⁹ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ²⁰ ἀξίνη, ης, ἡ, axe. ²¹ ρίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. ²² δένδρον, ου, τό, tree. ²³ κεῖμαι, lie, be laid.

μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται¹ καὶ εἰς πῦρ
 βάλλεται. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες, Τί 10
 οὖν ποιήσομεν; Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, Ὁ ἔχων 11
 δύο χιτῶνας² μεταδότω³ τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων
 βρώματα⁴ ὁμοίως⁵ ποιεῖτω. Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι⁶ 12
 βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, Διδάσκαλε, τί
 ποιήσομεν; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδὲν πλέον 13
 παρὰ τὸ διατεταγμένον⁷ ὑμῖν πράσσετε.⁸ Ἐπηρώτων 14
 δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι,⁹ λέγοντες, Καὶ ἡμεῖς τί
 ποιήσομεν; Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδένα
 διασεΐσητε,¹⁰ μηδὲ συκοφαντήσητε¹¹ καὶ ἀρκεῖσθε¹²
 τοῖς ὀψωνίοις¹³ ὑμῶν.

Προσδοκῶντος¹⁴ δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων¹⁵ 15
 πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου,
 μήποτε¹⁶ αὐτὸς εἴη ὁ χριστός, ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης, 16

¹ ἐκκόπτω, cut out, cut off. ² χιτῶν, ὠνος, ὁ, tunic, garment. ³ μεταδίδωμι, give a share of, share. ⁴ βρῶμα, τος, τό, food, food of any kind. ⁵ ὁμοίως, likewise, in like manner. ⁶ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁷ διατάσσω, command, give orders to. ⁸ πράσσω, do, perform. ⁹ στρατεύομαι, make war, hence to serve as a soldier. ¹⁰ διασεΐω, extort, blackmail. ¹¹ συκοφαντέω, accuse falsely, defraud. ¹² ἀρκεώ, assist, suffice. ¹³ ὀψώνιον, ου, τό, compensation, wages. ¹⁴ προσδοκάω, wait for, look for. ¹⁵ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹⁶ μήποτε, never, lest perchance.

ἅπασιν¹ λέγων, Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς· ἔρχεται
 δὲ ὁ ἰσχυρότερός² μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς³ λύσαι⁴ τὸν
 ἱμάντα⁵ τῶν ὑποδημάτων⁶ αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς
 βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· οὗ τὸ πτύον⁷ ἐν 17
 τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ⁸ τὴν ἄλωνα⁹ αὐτοῦ,
 καὶ συνάξει τὸν σῖτον¹⁰ εἰς τὴν ἀποθήκην¹¹ αὐτοῦ, τὸ
 δὲ ἄχυρον¹² κατακαύσει¹³ πυρὶ ἀσβέστῳ.¹⁴

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν 18
 λαόν· ὁ δὲ Ἡρώδης¹⁵ ὁ τετράρχης,¹⁶ ἐλεγχόμενος¹⁷ ὑπ’ 19
 αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος¹⁸ τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ
 αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ
 Ἡρώδης,¹⁵ προσέθηκεν¹⁹ καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, καὶ 20
 κατέκλεισεν²⁰ τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.²¹

¹ ἅπας, each, every. ² ἰσχυρός, strong, mighty. ³ ἱκανός, sufficient, able. ⁴ λύω, untie, loose. ⁵ ἱμάς, ἄντος, ὁ, thong, strap. ⁶ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ⁷ πτύον, ου, τό, winnowing fork. ⁸ διακαθαρίζω, clean out, cleanse thoroughly. ⁹ ἄλων, ος, ἡ, threshing floor. ¹⁰ σῖτος, ου, ὁ, wheat, grain. ¹¹ ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. ¹² ἄχυρον, ου, τό, chaff. ¹³ κατακαίω, burn up, consume entirely. ¹⁴ ἄσβεστος, unquenchable, inextinguishable. ¹⁵ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ¹⁶ τετράρχης, ου, ὁ, tetrarch. ¹⁷ ἐλέγχω, convict, reprove. ¹⁸ Ἡρωδιάς, ἄδος, ἡ, Herodias. ¹⁹ προστίθημι, add, add to. ²⁰ κατακλείω, shut up, lock up. ²¹ φυλακή, ης, ἡ, guard, prison.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα¹ τὸν λαόν, καὶ 21

Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου, ἀνεωχθῆναι
τὸν οὐρανόν, καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον 22
σωματικῶς² εἶδει³ ὥσει⁴ περιστερὰν⁵ ἐπ' αὐτόν, καὶ
φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν, Σὺ εἶ ὁ υἱός
μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.⁶

Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὥσει⁴ ἐτῶν⁷ τριάκοντα⁸ 23

ἀρχόμενος, ὦν – ὡς ἐνομίζετο⁹ – υἱὸς Ἰωσήφ, τοῦ
Ἡλίου,¹⁰ τοῦ Ματθαίου,¹¹ τοῦ Λευῖ,¹² τοῦ Μελχί,¹³ τοῦ 24
Ἰαννά,¹⁴ τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ματταθίου,¹⁵ τοῦ Ἀμώς, τοῦ 25
Ναούμ,¹⁶ τοῦ Ἑσλίου,¹⁷ τοῦ Ναγκαί,¹⁸ τοῦ Μάαθ,¹⁹ τοῦ 26
Ματταθίου,¹⁵ τοῦ Σεμεὶ, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰούδα,²⁰ τοῦ 27
Ἰωανάν,²¹ τοῦ Ῥησά,²² τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιήλ,
τοῦ Νηρί,²⁴ τοῦ Μελχί,¹³ τοῦ Ἀδδὶ,²⁵ τοῦ Κωσάμ,²⁶ 28
τοῦ Ἐλμωδάμ,²⁷ τοῦ Ἡρ,²⁸ τοῦ Ἰωσή,²⁹ τοῦ Ἐλιέξερ, 29

¹ ἅπας, each, every. ² σωματικός, bodily, corporeal. ³ εἶδος, οὐς, τό, form, sight. ⁴ ὥσει, like, about. ⁵ περιστέρα, ἄς, ἡ, dove. ⁶ εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. ⁷ ἔτος, οὐς, τό, year. ⁸ τριάκοντα, thirty, 30. ⁹ νομίζω, suppose, think. ¹⁰ Ἡλίου, ὁ, Heli. ¹¹ Ματθαίου, ὁ, Matthat. ¹² Λευῖ, ὁ, Levi. ¹³ Μελχί, ὁ, Melchi. ¹⁴ Ἰαννά, ὁ, Jannai. ¹⁵ Ματταθίας, οὐς, ὁ, Mattathias. ¹⁶ Ναούμ, ὁ, Nahum. ¹⁷ Ἑσλίου, ὁ, Esli. ¹⁸ Ναγκαί, ὁ, Naggai. ¹⁹ Μάαθ, ὁ, Maath. ²⁰ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ²¹ Ἰωανάν, ὁ, Joanan. ²² Ῥησά, ὁ, Rhesa. ²³ Σαλαθιήλ, ὁ, Shealtiel, Salathiel. ²⁴ Νηρί, ὁ, Neri. ²⁵ Ἀδδὶ, ὁ, Addi. ²⁶ Κωσάμ, ὁ, Cosam. ²⁷ Ἐλμωδάμ, ὁ, Elmadam. ²⁸ Ἡρ, ὁ, Er. ²⁹ Ἰωσής, ἡτος, ὁ, Joses.

τοῦ Ἰωρείμ,¹ τοῦ Ματθάτ,² τοῦ Λευὶ,³ τοῦ Συμεών,⁴ 30

τοῦ Ἰούδα,⁵ τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰωνάν,⁶ τοῦ Ἐλιακείμ,⁷ 31

τοῦ Μελεᾶ,⁸ τοῦ Μαϊνάν,⁹ τοῦ Ματταθά,¹⁰ τοῦ

Ναθάν,¹¹ τοῦ Δανίδ, τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Ὠβήδ,¹² τοῦ 32

Βοόζ,¹³ τοῦ Σαλμών, τοῦ Ναασσών,¹⁴ τοῦ Ἀμιναδάβ, 33

τοῦ Ἀράμ,¹⁵ τοῦ Ἑσρώμ, τοῦ Φαρές,¹⁶ τοῦ Ἰούδα,⁵ τοῦ 34

Ἰακώβ, τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρα,¹⁷ τοῦ

Ναχώρ,¹⁸ τοῦ Σερούχ, τοῦ Ραγαῦ, τοῦ Φάλεγ,¹⁹ τοῦ 35

Ἐβέρ,²⁰ τοῦ Σαλά,²¹ τοῦ Καϊνάν,²² τοῦ Ἀρφαξάδ,²³ τοῦ 36

Σήμ, τοῦ Νῶε,²⁴ τοῦ Λάμεχ,²⁵ τοῦ Μαθουσάλα,²⁶ τοῦ 37

Ἐνώχ, τοῦ Ἰαρέδ,²⁷ τοῦ Μαλελεήλ,²⁸ τοῦ Καϊνάν,²² 38

τοῦ Ἐνώς,²⁹ τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ, τοῦ θεοῦ.

Ἰησοῦς δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης³⁰ ὑπέστρεψεν³¹ ἀπὸ 4

τοῦ Ἰορδάνου,³² καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν

¹ Ἰωρείμ, ὁ, Jorim. ² Ματθάτ, ὁ, Matthat. ³ Λευὶ, ὁ, Levi. ⁴ Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ⁵ Τούδας, α, ὁ, Judas, Judah.

⁶ Ἰωνάν, ὁ, Jonam. ⁷ Ἐλιακείμ, ὁ, Eliakim. ⁸ Μελεᾶς, ὁ, Melea. ⁹ Μαϊνάν, ὁ, Menna, Mainan. ¹⁰ Ματταθά, ὁ, Mattatha. ¹¹ Ναθάν, ὁ, Nathan. ¹² Ὠβήδ, ὁ, Obed. ¹³ Βοόζ, ὁ, Boaz. ¹⁴ Ναασσών, ὁ, Nahshon. ¹⁵ Ἀράμ, ὁ, Aram, Ram. ¹⁶ Φαρές, ὁ, Perez. ¹⁷ Θάρα, ὁ, Terah. ¹⁸ Ναχώρ, ὁ, Nahor. ¹⁹ Φάλεκ, ὁ, Peleg. ²⁰ Ἐβερ, ὁ, Eber. ²¹ Σαλά, ὁ, Shelah, Sala. ²² Καϊνάν, ὁ, Cainan. ²³ Ἀρφαξάδ, ὁ, Arphaxad. ²⁴ Νῶε, ὁ, Noah. ²⁵ Λάμεχ, ὁ, Lamech. ²⁶ Μαθουσάλα, ὁ, Methuselah. ²⁷ Ἰαρέδ, ὁ, Jared. ²⁸ Μαλελεήλ, ὁ, Maleleel, Mahalaleel. ²⁹ Ἐνώς, ὁ, Enosh. ³⁰ πλήρης, full. ³¹ ὑποστρέφω, return, turn back. ³² Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan.

ἔρημον,¹ ἡμέρας τεσσαράκοντα² πειραζόμενος³ ὑπὸ 2
 τοῦ διαβόλου.⁴ Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις
 ἐκεῖναις· καὶ συντελεσθεισῶν⁵ αὐτῶν, ὕστερον⁶
 ἐπείνασεν.⁷ Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος,⁴ Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ 3
 θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. Καὶ 4
 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, λέγων, Γέγραπται ὅτι
 Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ
 ῥήματι θεοῦ. Καὶ ἀναγαγὼν⁸ αὐτὸν ὁ διάβολος⁴ εἰς 5
 ὄρος ὑψηλὸν⁹ ἔδειξεν¹⁰ αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς
 οἰκουμένης¹¹ ἐν στιγμῇ¹² χρόνου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ 6
 διάβολος,⁴ Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν¹³
 καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ὃ ἐὰν
 θέλω δίδωμι αὐτήν. Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιον 7
 ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πᾶσα. Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ 8
 Ἰησοῦς, Ὑπαγε ὀπίσω¹⁴ μου, Σατανᾶ·¹⁵ γέγραπται,
 Προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ

¹ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ² τεσσαράκοντα, forty, 40. ³ πειράζω, test, tempt. ⁴ διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ⁵ συντελέω, complete, accomplish. ⁶ ὕστερον, lastly, afterward. ⁷ πεινάω, hunger, am hungry. ⁸ ἀνάγω, lead up, restore. ⁹ ὑψηλός, high, lofty. ¹⁰ δείκνυμι, show, point out. ¹¹ οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. ¹² στιγμή, ἡς, ἡ, moment, point of time. ¹³ ἅπας, each, every. ¹⁴ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁵ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary.

λατρεύσεις.¹ Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ⁹
 ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον² τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν
 αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν³ ἐντεῦθεν⁴
 κάτω·⁵ γέγραπται γὰρ ὅτι Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ¹⁰
 ἐντελείται⁶ περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι⁷ σε· καί, Ἐπὶ ¹¹
 χειρῶν ἀρουσίν σε, μήποτε⁸ προσκόψης⁹ πρὸς λίθον
 τὸν πόδα σου. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ¹²
 Εἴρηται, Οὐκ ἐκπειράσεις¹⁰ κύριον τὸν θεόν σου. Καὶ ¹³
 συντελέσας¹¹ πάντα πειρασμὸν¹² ὁ διάβολος¹³ ἀπέστη
 ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι¹⁵ καιροῦ.

Καὶ ὑπέστρεψεν¹⁶ ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ¹⁴
 πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ φήμη¹⁷ ἐξήλθεν
 καθ' ὅλης τῆς περιχώρου¹⁸ περὶ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς ¹⁵
 ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος
 ὑπὸ πάντων.

¹ λατρεύω, serve, worship. ² πτερύγιον, ου, τό, highest point, pinnacle. ³ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁴ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁵ κάτω, down, below. ⁶ ἐντέλλομαι, command, give orders. ⁷ διαφυλάσσω, guard, protect. ⁸ μήποτε, never, lest perchance. ⁹ προσκόπτω, strike against, stumble. ¹⁰ ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. ¹¹ συντελέω, complete, accomplish. ¹² πειρασμός, οὐ, ὁ, temptation, trial. ¹³ διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ¹⁴ ἀφίστημι, withdraw, depart. ¹⁵ ἄχρι, as far as, up to (gen). ¹⁶ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹⁷ φήμη, ης, ἡ, report, news. ¹⁸ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring.

Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρέτ,¹ οὗ² ἦν τεθραμμένος·³ καὶ 16

εἰσῆλθεν, κατὰ τὸ εἰωθὸς⁴ αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν
σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.⁵

Καὶ ἐπεδόθη⁶ αὐτῷ βιβλίον⁷ Ἡσαΐου⁸ τοῦ προφήτου. 17

Καὶ ἀναπτύξας⁹ τὸ βιβλίον,⁷ εὗρεν τὸν τόπον οὗ² ἦν
γεγραμμένος, Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν¹⁰ 18

ἔχρισέν¹¹ με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς·¹² ἀπέσταλκέν
με ἰάσασθαι¹³ τοὺς συντετριμμένους¹⁴ τὴν καρδίαν·

κηρύττειν αἰχμαλώτοις¹⁵ ἄφεςιν,¹⁶ καὶ τυφλοῖς
ἀνάβλεψιν,¹⁷ ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους¹⁸ ἐν ἀφέσει,¹⁶ 19

κηρύττειν ἐνιαυτὸν¹⁹ κυρίου δεκτόν.²⁰ Καὶ πτύξας²¹ τὸ 20

βιβλίον,⁷ ἀποδοὺς²² τῷ ὑπηρέτῃ,²³ ἐκάθισεν·²⁴ καὶ
πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν

ἀτενίζοντες²⁵ αὐτῷ. Ἦρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς 21

ὅτι Σήμερον²⁶ πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν

¹ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ² οὗ, where, when. ³ τρέφω, make to grow, nourish. ⁴ εἰωθα, be accustomed, to maintain a custom. ⁵ ἀναγινώσκω, read. ⁶ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ⁷ βιβλίον, ου, τό, book, scroll. ⁸ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ⁹ ἀναπτύσσω, unroll. ¹⁰ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ¹¹ χρίω, anoint. ¹² πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹³ ἰάομαι, heal. ¹⁴ συντρίβω, break in pieces, crush. ¹⁵ αἰχμαλώτος, ου, ὁ, captive, prisoner. ¹⁶ ἄφεςις, εως, ἡ, release, forgiveness. ¹⁷ ἀνάβλεψις, εως, ἡ, recovery of sight. ¹⁸ θραύω, break in pieces, oppress. ¹⁹ ἐνιαυτός, ου, ὁ, year. ²⁰ δεκτός, acceptable, welcome. ²¹ πτύσσω, fold up, roll up. ²² ἀποδίδωμι, give back, pay. ²³ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ²⁴ καθίζω, seat, sit. ²⁵ ἀτενίζω, gaze, stare. ²⁶ σήμερον, today, now. ²⁷ ὠς, ους, τό, ear.

ὑμῶν. Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον¹ 22
 ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις² ἐκ
 τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ
 υἱὸς Ἰωσήφ; Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Πάντως³ ἐρεῖτέ 23
 μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, Ἰατρέ,⁴ θεράπευσον⁵
 σεαυτόν·⁶ ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ
 Καπερναούμ,⁷ ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι⁸ σου. 24
 Εἶπεν δέ, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης
 δεκτός⁹ ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι⁸ αὐτοῦ. Ἐπ' ἀληθείας δὲ 25
 λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χήραι¹⁰ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις
 Ἡλίου¹¹ ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη¹² ὁ οὐρανὸς ἐπὶ
 ἔτη¹³ τρία καὶ μῆνας¹⁴ ἕξ,¹⁵ ὡς ἐγένετο λιμὸς¹⁶ μέγας
 ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν 26
 ἐπέμφθη Ἡλίας,¹¹ εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα¹⁷ τῆς Σιδωνός¹⁸
 πρὸς γυναικᾶ χήραν.¹⁰ Καὶ πολλοὶ λεπροὶ¹⁹ ἦσαν ἐπὶ 27
 Ἐλισσαίου²⁰ τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ· καὶ οὐδεὶς

¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ² ἐκπορεύομαι, go out, come out. ³ πάντως, altogether, by all means. ⁴ ἱατρός, οὐ, ὁ, physician. ⁵ θεραπεύω, heal, care for. ⁶ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁷ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ⁸ πατρίς, ἰδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. ⁹ δεκτός, acceptable, welcome. ¹⁰ χήρα, ας, ἡ, widow. ¹¹ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ¹² κλείω, shut, shut up. ¹³ ἔτος, ους, τό, year. ¹⁴ μῆν, ὁ, month, certainly. ¹⁵ ἕξ, six, 6. ¹⁶ λιμός, οὐ, ὁ, hunger, famine. ¹⁷ Σάρεπτα, ων, τό, Zarephath. ¹⁸ Σιδών, ὄνος, ἡ, Sidon. ¹⁹ λεπρός, οὐ, ὁ, scaly, leprous. ²⁰ Ἐλισσαίος, ου, ὁ, Elisha.

αὐτῶν ἐκαθαρίσθη,¹ εἰ μὴ Νεεμᾶν² ὁ Σύρος.³ Καὶ 28
 ἐπλήσθησαν⁴ πάντες θυμοῦ⁵ ἐν τῇ συναγωγῇ,
 ἀκούοντες ταῦτα, καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω 29
 τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος⁶ τοῦ ὄρους
 ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο,⁷ εἰς τὸ
 κατακρημνίσαι⁸ αὐτόν. Αὐτὸς δὲ διελθὼν⁹ διὰ μέσου 30
 αὐτῶν ἐπορεύετο.

Καὶ κατήλθεν¹⁰ εἰς Καπερναοὺμ¹¹ πόλιν τῆς Γαλιλαίας: 31
 καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν. Καὶ 32
 ἐξεπλήσσοντο¹² ἐπὶ τῇ διδαχῇ¹³ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ
 ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος 33
 ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου,¹⁴ καὶ ἀνέκραξεν¹⁵
 φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Ἦε,¹⁶ τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ 34
 Ναζαρηνέ;¹⁷ Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά σε τίς εἶ, ὁ
 ἅγιος τοῦ θεοῦ. Καὶ ἐπετίμησεν¹⁸ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 35

¹ καθαρίζω, cleanse, make clean. ² Νεεμᾶν, ὁ, Naaman. ³ Σύρος, ου, ὁ, Syrian man, Syrian. ⁴ πλήθω, fill. ⁵ θυμός, ου, ὁ, wrath, outburst of passion. ⁶ ὀφρὺς, ὕος, ἡ, eyebrow, brow. ⁷ οἰκοδομέω, build up, construct. ⁸ κατακρημνίζω, throw down (from) a cliff. ⁹ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹⁰ κατέρχομαι, come down, go down. ¹¹ Καπερναοὺμ, ἡ, Capernaum. ¹² ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ¹³ διδαχή, ἡς, ἡ, teaching, instruction. ¹⁴ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ¹⁵ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ¹⁶ ἦε, ah! ha! ¹⁷ Ναζαρηνός, ου, ὁ, Nazarene, of Nazareth. ¹⁸ ἐπιτιμάω, rebuke, warn.

λέγων, Φιμώθητι,¹ καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ῥίψαν²
 αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον ἔξηλθεν ἀπ' αὐτοῦ,
 μηδὲν βλάψαν³ αὐτόν. Καὶ ἐγένετο θάμβος⁴ ἐπὶ 36
 πάντας, καὶ συνελάλουν⁵ πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες,
 Τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει
 ἐπιτάσσει⁶ τοῖς ἀκαθάρτοις⁷ πνεύμασιν, καὶ
 ἐξέρχονται; Καὶ ἐξεπορεύετο⁸ ἡχος⁹ περὶ αὐτοῦ εἰς 37
 πάντα τόπον τῆς περιχώρου.¹⁰

Ἄναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν 38
 Σίμωνος: πενθερά¹¹ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη¹²
 πυρετῷ¹³ μεγάλῳ: καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. 39
 Καὶ ἐπιστάς¹⁴ ἐπάνω¹⁵ αὐτῆς, ἐπετίμησεν¹⁶ τῷ πυρετῷ,
 καὶ ἀφῆκεν αὐτήν: παραχρήμα¹⁷ δὲ ἀναστᾶσα
 διηκόνει¹⁸ αὐτοῖς.

¹ φιμῶω, muzzle, silence. ² ῥίπτω, throw, cast. ³ βλάπτω, harm, injure. ⁴ θάμβος, οὐς, τό, amazement, astonishment. ⁵ συλλαλέω, talk with, discuss. ⁶ ἐπιτάσσω, command, give order. ⁷ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ⁸ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ⁹ ἡχος, οὐς, ὅ, noise, sound. ¹⁰ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ¹¹ πενθερά, ἄς, ἡ, mother-in-law. ¹² συνέχω, hold fast, oppress. ¹³ πυρετός, οὔ, ὁ, fever. ¹⁴ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁵ ἐπάνω, above, over (gen). ¹⁶ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁷ παραχρήμα, immediately, instantly. ¹⁸ διακονέω, serve, minister.

Δύνοντος¹ δὲ τοῦ ἡλίου,² πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας 40

νόσοις⁴ ποικίλαις⁵ ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν: ὁ δὲ ἐνὶ
ἐκάστω αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθείς⁶ ἐθεράπευσεν⁷
αὐτούς. Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, 41
κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ. Καὶ ἐπιτιμῶν⁸ οὐκ εἶα⁹ αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν
τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον 42

τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν¹⁰ αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως
αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον¹¹ αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ’
αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Καὶ ταῖς ἐτέραις 43
πόλεσιν εὐαγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ: ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

¹ δύνω, enter, set. ² ἡλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. ³ ἀσθενέω, be weak, sick. ⁴ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ⁵ ποικίλος, varied, manifold. ⁶ ἐπιτίθημι, lay upon, put. ⁷ θεραπεύω, heal, care for. ⁸ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁹ ἐάω, permit, allow. ¹⁰ ἐπιζήτέω, seek for, seek after. ¹¹ κατέχω, hold back, hold fast.

Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας. 44

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι¹ αὐτῷ τοῦ 5
 ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ
 τὴν λίμνην² Γεννησαρέτ·³ καὶ εἶδεν δύο πλοῖα ἐστῶτα 2
 παρὰ τὴν λίμνην·² οἱ δὲ ἄλιεῖς⁴ ἀποβάντες⁵ ἀπ' αὐτῶν
 ἀπέπλυναν⁶ τὰ δίκτυα.⁷ Ἐμβὰς⁸ δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, 3
 ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς
 ἐπαναγαγεῖν⁹ ὀλίγον.¹⁰ Καὶ καθίσας¹¹ ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ
 πλοίου τοὺς ὄχλους. Ὡς δὲ ἐπαύσατο¹² λαλῶν, εἶπεν 4
 πρὸς τὸν Σίμωνα, Ἐπανάγαγε⁹ εἰς τὸ βάθος,¹³ καὶ
 χαλάσατε¹⁴ τὰ δίκτυα⁷ ὑμῶν εἰς ἄγραν.¹⁵ Καὶ 5
 ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιστάτα,¹⁶ δι' ὅλης
 τῆς νυκτὸς κοπιᾶσαντες¹⁷ οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ
 ῥήματί σου χαλάσω¹⁴ τὸ δίκτυον.⁷ Καὶ τοῦτο 6
 ποιήσαντες, συνέκλεισαν¹⁸ πλῆθος¹⁹ ἰχθύων²⁰ πολὺ·

¹ ἐπικείμεαι, lie on, lie upon. ² λίμνη, ης, ἡ, lake. ³ Γεννησαρέτ, ἡ, Gennesaret. ⁴ ἄλιεύς, ὁ, fisherman. ⁵ ἀποβαίνω, get out, go away. ⁶ ἀποπλύνω, wash, rinse. ⁷ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ⁸ ἐμβαίνω, embark. ⁹ ἐπανάγω, put out (to sea), return. ¹⁰ ὀλίγος, little, few. ¹¹ καθίζω, seat, sit. ¹² παύω, cause to cease. ¹³ βάθος, ους, τό, depth, deep. ¹⁴ χαλάω, slacken, let down. ¹⁵ ἄγρα, ας, ἡ, catch, booty. ¹⁶ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ¹⁷ κοπιᾶω, toil, labor. ¹⁸ συγκλείω, shut, enclose. ¹⁹ πλῆθος, ους, τό, multitude. ²⁰ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish.

διερρήγνυτο¹ δὲ τὸ δίκτυον² αὐτῶν· καὶ κατένευσαν³ 7
 τοῖς μετόχοις⁴ τοῖς ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας
 συλλαβέσθαι⁵ αὐτοῖς· καὶ ἦλθον καὶ ἔπλησαν⁶
 ἀμφοτέρα⁷ τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι⁸ αὐτά. Ἰδὼν δὲ 8
 Σίμων Πέτρος προσέπεσεν⁹ τοῖς γόνασιν¹⁰ Ἰησοῦ,
 λέγων, Ἐξέλθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός¹¹ εἰμι,
 κύριε. Θάμβος¹² γὰρ περιέσχεν¹³ αὐτὸν καὶ πάντα 9
 τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ¹⁴ τῶν ἰχθύων¹⁵ ἥ
 συνέλαβον·⁵ ὁμοίως¹⁶ δὲ καὶ Ἰάκωβον¹⁷ καὶ Ἰωάννην, 10
 υἱοὺς Ζεβεδαίου,¹⁸ οἳ ἦσαν κοινωνοὶ¹⁹ τῷ Σίμωνι. Καὶ
 εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς, Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ
 νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.²⁰ Καὶ καταγαγόντες²¹ τὰ 11
 πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα,²² ἠκολούθησαν
 αὐτῷ.

¹ διαρρήσσω, tear asunder. ² δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ³ κατανεύω, signal, nod. ⁴ μέτοχος, ου, ό, partaker, partner. ⁵ συλλαμβάνω, take, conceive. ⁶ πλήθω, fill. ⁷ ἀμφοτέροι, both, both of two. ⁸ βυθίζω, sink, plunge. ⁹ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ¹⁰ γόνυ, ατος, τό, knee. ¹¹ ἁμαρτωλός, ου, ό, sinner. ¹² θάμβος, ους, τό, amazement, astonishment. ¹³ περιέχω, surround, seize. ¹⁴ ἄγρα, ας, ή, catch, booty. ¹⁵ ἰχθύς, ύος, ό, fish. ¹⁶ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹⁷ Ἰάκωβος, James, Jacob. ¹⁸ Ζεβεδαίος, ου, ό, Zebedee. ¹⁹ κοινωνός, οῦ, ό, partner, sharer. ²⁰ ζωγρέω, capture alive. ²¹ κατάγω, bring down, lead down. ²² ἅπας, each, every.

Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ 12

ιδού, ἀνὴρ πλήρης¹ λέπρας·² καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν,

πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη³ αὐτοῦ, λέγων, Κύριε,

ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι.⁴ Καὶ ἐκτείνας⁵ τὴν 13

χεῖρα ἤψατο⁶ αὐτοῦ, εἰπὼν, Θέλω, καθαρίσθητι.⁴ Καὶ

εὐθὺς ἡ λέπρα² ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς 14

παρήγγειλεν⁷ αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν

δείξον⁸ σεαυτὸν⁹ τῷ ἱερεῖ,¹⁰ καὶ προσένεγκε¹¹ περὶ τοῦ

καθαρισμοῦ¹² σου, καθὼς προσέταξεν¹³ Μωσῆς, εἰς

μαρτύριον¹⁴ αὐτοῖς. Διήρχετο¹⁵ δὲ μᾶλλον ὁ λόγος 15

περὶ αὐτοῦ· καὶ συνήρχοντο¹⁶ ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν,

καὶ θεραπεύεσθαι¹⁷ ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν¹⁸

αὐτῶν. Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν¹⁹ ἐν ταῖς ἐρήμοις²⁰ καὶ 16

προσευχόμενος.

¹ πλήρης, full. ² λέπρα, ας, ἡ, leprosy. ³ δέομαι, ask, request. ⁴ καθαρίζω, cleanse, make clean. ⁵ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ⁶ ἅπτομαι, touch or handle. ⁷ παραγγέλλω, order, command. ⁸ δείκνυμι, show, point out. ⁹ σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹⁰ ἱερεύς, έως, ό, priest. ¹¹ προσφέρω, bring to, offer. ¹² καθαρισμός, ος, ό, cleansing, purification. ¹³ προστάσσω, command, order. ¹⁴ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ¹⁵ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹⁶ συνέρχομαι, come together, come or go with. ¹⁷ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁸ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹⁹ ὑποχωρέω, withdraw, go away. ²⁰ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων: 17

καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι,¹

οἱ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης² τῆς Γαλιλαίας

καὶ Ἰουδαίας³ καὶ Ἱερουσαλήμ: καὶ δύναμις κυρίου ἦν

εἰς τὸ ἰᾶσθαι⁴ αὐτοῦς. Καὶ ἰδού, ἄνδρες φέροντες ἐπὶ 18

κλίνης⁵ ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος,⁶ καὶ ἐζήτουν

αὐτὸν εἰσενεγκεῖν⁷ καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ: καὶ μὴ 19

εὐρόντες ποίας⁸ εἰσενέγκωσιν⁷ αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον,

ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα,⁹ διὰ τῶν κεράμων¹⁰ καθήκαν¹¹

αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ¹² εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν¹³ τοῦ

Ἰησοῦ. Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ, 20

Ἄνθρωπε, ἀφένται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Καὶ ἤρξαντο 21

διαλογίζεσθαι¹⁴ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι,

λέγοντες, Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας;¹⁵ Τίς

δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός; 22

Ἐπιγνοὺς¹⁶ δὲ ὁ Ἰησοὺς τοὺς διαλογισμοὺς¹⁷ αὐτῶν

¹ νομοδιδάσκαλος, ου, δ, teacher of the law. ² κώμη, ης, ή, village. ³ Ἰουδαία, ας, ή, Judea. ⁴ ἰᾶμαι, heal. ⁵ κλίνη, ης, ή, couch, bed. ⁶ παραλύω, relax, enfeeble. ⁷ εἰσφέρω, carry inward, bring in. ⁸ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ⁹ δῶμα, τος, τό, house, housetop. ¹⁰ κέραμος, ου, δ, clay, roof tile. ¹¹ καθίμι, let down, lower. ¹² κλινίδιον, ου, τό, small bed, cot. ¹³ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ¹⁴ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹⁵ βλασφημία, ας, ή, blasphemy, reproach. ¹⁶ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹⁷ διαλογισμός, οῦ, δ, reasoning, questioning.

ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί διαλογίζεσθε¹ ἐν
 ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Τί ἐστὶν εὐκοπώτερον,² εἰπεῖν, 23
 Ἀφέννται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, Ἐγείραι καὶ
 περιπάτει; Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ 24
 ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας – εἶπεν τῷ
 παραλελυμένῳ³ – Σοὶ λέγω, ἔγεραι, καὶ ἄρας τὸ
 κλινιδίόν⁴ σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ 25
 παραχρῆμα⁵ ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ’ ὃ
 κατέκειτο,⁶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν
 θεόν. Καὶ ἔκστασις⁷ ἔλαβεν ἅπαντας,⁸ καὶ ἐδόξαζον 26
 τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν⁹ φόβου,¹⁰ λέγοντες ὅτι
 Εἶδομεν παράδοξα¹¹ σήμερον.¹²

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν, καὶ ἐθεάσατο¹³ τελώνην,¹⁴ 27
 ὀνόματι Λευῖν,¹⁵ καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,¹⁶ καὶ
 εἶπεν αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. Καὶ καταλιπὼν¹⁷ ἅπαντα,⁸ 28

¹ διαλογίζομαι, debate, reason. ² εὐκοπώτερον, easier. ³ παραλύω, relax, enfeeble. ⁴ κλινίδιον, ου, τό, small bed, cot. ⁵ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁶ κατάκειμαι, lie down, lie sick. ⁷ ἔκστασις, εως, ἡ, bewilderment, ecstasy. ⁸ ἅπας, each, every. ⁹ πλήθω, fill. ¹⁰ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ¹¹ παράδοξος, strange, wonderful. ¹² σήμερον, today, now. ¹³ θεάομαι, look at, behold. ¹⁴ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ¹⁵ Λευῖς, ὁ, Levi. ¹⁶ τελώνιον, ου, τό, tax office, tax collector's office. ¹⁷ καταλείπω, leave, leave behind.

ἀναστὰς ἡκολούθησεν αὐτῷ. Καὶ ἐποίησεν δοχὴν¹ 29
 μεγάλην Λευὶς² αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος
 τελωνῶν³ πολὺς, καὶ ἄλλων οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν
 κατακαίμενοι.⁴ Καὶ ἐγόγγυζον⁵ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν 30
 καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες,
 Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν³ καὶ ἁμαρτωλῶν⁶ ἐσθίετε
 καὶ πίνετε; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς 31
 αὐτούς, Οὐ χρειάν⁷ ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες⁸ ἰατροῦ,⁹
 ἀλλ' οἱ κακῶς¹⁰ ἔχοντες. Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι 32
 δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς⁶ εἰς μετάνοιαν.¹¹ Οἱ δὲ 33
 εἶπον πρὸς αὐτόν, Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου
 νηστεύουσιν¹² πυκνά,¹³ καὶ δεήσεις¹⁴ ποιοῦνται,
 ὁμοίως¹⁵ καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων· οἱ δὲ σοὶ¹⁶ ἐσθίουσιν
 καὶ πίνουσιν; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μὴ δύνασθε 34
 τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος,¹⁷ ἐν ᾧ ὁ νυμφίος¹⁸ μετ'

¹ δοχή, ἥς, ἡ, reception, banquet. ² Λευὶς, ὁ, Levi. ³ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁴ κατάκειμαι, lie down, lie sick. ⁵ γογγύζω, mutter, murmur. ⁶ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁷ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ⁸ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ⁹ ἰατρός, ου, ὁ, physician. ¹⁰ κακῶς, badly, evilly. ¹¹ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ¹² νηστεύω, fast. ¹³ πυκνός, frequent, numerous. ¹⁴ δεήσις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ¹⁵ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹⁶ σός, your, yours. ¹⁷ νυμφών, ὄνος, ὁ, bridal chamber, wedding hall. ¹⁸ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom.

αὐτῶν ἐστίν, ποιῆσαι νηστεύειν;¹ Ἐλεύσονται δὲ 35
 ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ² ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος,³ τότε
 νηστεύουσιν¹ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. Ἔλεγεν δὲ καὶ 36
 παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Οὐδεὶς ἐπίβλημα⁴
 ἱματίου καινοῦ⁵ ἐπιβάλλει⁶ ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν·⁷ εἰ δὲ
 μήγε,⁸ καὶ τὸ καινὸν⁵ σχίζει,⁹ καὶ τῷ παλαιῷ⁷ οὐ
 συμφωνεῖ¹⁰ τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.⁵ Καὶ οὐδεὶς βάλλει 37
 οἶνον¹¹ νέον¹² εἰς ἀσκοῦς¹³ παλαιούς·⁷ εἰ δὲ μήγε,⁸ ῥήξει
 ὁ νέος¹² οἶνος¹¹ τοὺς ἀσκούς,¹³ καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται,¹⁵
 καὶ οἱ ἀσκοί¹³ ἀπολοῦνται. Ἀλλὰ οἶνον¹¹ νέον¹² εἰς 38
 ἀσκούς¹³ καινοὺς⁵ βλητέον,¹⁶ καὶ ἀμφότεροι¹⁷
 συντηροῦνται.¹⁸ Καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν⁷ εὐθέως 39
 θέλει νέον·¹² λέγει γάρ, Ὁ παλαιὸς⁷ χρηστότερός¹⁹
 ἐστίν.

¹ νηστεύω, fast. ² ἀπαίρω, take away, depart. ³ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. ⁴ ἐπίβλημα, τος, τό, patch, patch on a garment. ⁵ καινός, new, fresh. ⁶ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁷ παλαιός, old, ancient. ⁸ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ⁹ σχίζω, split, separate. ¹⁰ συμφωνέω, agree with, agree together. ¹¹ οἶνος, ου, ὁ, wine. ¹² νέος, new, young. ¹³ ἀσκός, οῦ, ὁ, leather bottle, wineskin. ¹⁴ ῥήγνυμι, break apart, throw down. ¹⁵ ἐκχέω, pour out, shed. ¹⁶ βλητέος, must be put, that ought to be put. ¹⁷ ἀμφότεροι, both, both of two. ¹⁸ συντηρέω, preserve, treasure. ¹⁹ χρηστός, good, kind.

Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ¹ διαπορεύεσθαι² 6

αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων·³ καὶ ἔτιλλον⁴ οἱ μαθηταὶ

αὐτοῦ τοὺς στάχυν,⁵ καὶ ἥσθιον, ψάχοντες⁶ ταῖς

χερσίν. Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς, Τί 2

ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν⁷ ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασιν; Καὶ 3

ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ τοῦτο

ἀνέγνωτε,⁸ ὃ ἐποίησεν Δαυὶδ, ὁπότε⁹ ἐπεινάσεν¹⁰

αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες; Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν 4

οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως¹¹

ἔλαβεν, καὶ ἔφαγεν, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ,

οὓς οὐκ ἔξεστιν⁷ φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;¹² Καὶ 5

ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

καὶ τοῦ σαββάτου.

¹ δευτερόπρωτος, second-first. ² διαπορεύομαι, pass across, journey through. ³ σπόριμος, grain field, sown. ⁴ τιλλω, pluck, pick. ⁵ στάχυς, υος, ὁ, Stachys, head of grain. ⁶ ψάχω, rub, rub to pieces. ⁷ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ⁸ ἀναγινώσκω, read. ⁹ ὁπότε, when. ¹⁰ πεινάω, hunger, am hungry. ¹¹ πρόθεσις, εως, ἡ, setting forth, purpose. ¹² ἱερεὺς, εως, ὁ, priest.

Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς 6

τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος,

καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.¹ Παρετήρουν² δὲ οἱ 7

γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ

θεραπεύσει·³ ἵνα εὕρωσιν κατηγορίαν⁴ αὐτοῦ. Αὐτὸς 8

δὲ ᾗδει τοὺς διαλογισμοὺς⁵ αὐτῶν, καὶ εἶπεν τῷ

ἀνθρώπῳ τῷ ξηρᾷ¹ ἔχοντι τὴν χεῖρα, Ὑγεραι, καὶ

στήθι εἰς τὸ μέσον. Ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη. Εἶπεν οὖν ὁ 9

Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, Ἐπερωτήσω ὑμᾶς τί, Ὑξεστιν⁶

τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι⁷ ἢ κακοποιῆσαι;⁸ Ψυχὴν

σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι; Καὶ περιβλεψάμενος⁹ πάντας 10

αὐτούς, εἶπεν αὐτῷ, Ὑκτεινον¹⁰ τὴν χεῖρά σου. Ὁ δὲ

ἐποίησεν καὶ ἀποκατεστάθη¹¹ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιῆς¹² ὥς

ἡ ἄλλη. Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν¹³ ἀνοίας·¹⁴ καὶ 11

διελάλουν¹⁵ πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.

¹ ξηρός, dry, withered. ² παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ³ θεραπεύω, heal, care for. ⁴ κατηγορία, ας, ἡ, accusation, charge. ⁵ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ⁶ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ⁷ ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. ⁸ κακοποιέω, do evil, harm. ⁹ περιβλέπομαι, look around, look around on. ¹⁰ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ¹¹ ἀποκαθίστημι, restore, give back. ¹² ὑγιής, whole, healthy. ¹³ πλήθω, fill. ¹⁴ ἀνοία, ας, ἡ, folly, foolishness. ¹⁵ διαλάλέω, discuss, converse together.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος 12

προσεύξασθαι· καὶ ἦν διανυκτερεύων¹ ἐν τῇ προσευχῇ

τοῦ θεοῦ. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν³ 13

τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἐκλεξάμενος⁴ ἀπ' αὐτῶν

δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,⁵ Σίμωνα ὃν 14

καὶ ὠνόμασεν⁵ Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν⁶ τὸν ἀδελφὸν

αὐτοῦ, Ἰάκωβον⁷ καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον⁸ καὶ

Βαρθολομαῖον,⁹ Ματθαῖον¹⁰ καὶ Θωμᾶν,¹¹ Ἰάκωβον⁷ 15

τὸν τοῦ Ἀλφαίου,¹² καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον

Ζηλωτὴν,¹³ Ἰούδαν¹⁴ Ἰακώβου,⁷ καὶ Ἰούδαν¹⁴ 16

Ἰσκαριώτην,¹⁵ ὃς καὶ ἐγένετο προδότης.¹⁶ Καὶ 17

καταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ,¹⁷ καὶ

ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος¹⁸ πολὺ τοῦ λαοῦ

ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας¹⁹ καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς

παραλίου²⁰ Τύρου²¹ καὶ Σιδῶνος,²² οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι

¹ διανυκτερεύω, spend the whole night. ² προσευχή, ἡς, ἡ, prayer, place for prayer. ³ προσφωνέω, call to, summon. ⁴ ἐκλέγομαι, choose, elect. ⁵ ὀνομάζω, name, give a name to. ⁶ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁷ Ἰάκωβος, James, Jacob. ⁸ Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ⁹ Βαρθολομαῖος, ου, ὁ, Bartholomew. ¹⁰ Ματθαῖος, ου, ὁ, Matthew. ¹¹ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. ¹² Ἀλφαῖος, ου, ὁ, Alphaeus. ¹³ Ζηλωτής, οῦ, ὁ, Zealot, zealot. ¹⁴ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ¹⁵ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ¹⁶ προδότης, ου, ὁ, betrayer, traitor. ¹⁷ πεδινός, flat, level. ¹⁸ πλῆθος, ους, τό, multitude. ¹⁹ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ²⁰ παράλιος, ου, ἡ, coastal, on the coast. ²¹ Τύρος, ου, ἡ, Tyre. ²² Σιδῶν, ὄνος, ἡ, Sidon.

αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι¹ ἀπὸ τῶν νόσων² αὐτῶν· καὶ οἱ 18

ὀχλούμενοι³ ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων,⁴ καὶ

ἐθεραπεύοντο.⁵ Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἄπτεσθαι⁶ 19

αὐτοῦ· ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο¹

πάντας.

Καὶ αὐτὸς ἐπάρας⁷ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς 20

μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν,

Μακάριοι οἱ πτωχοί,⁸ ὅτι ὑμετέρα⁹ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ

θεοῦ.

Μακάριοι οἱ πεινῶντες¹⁰ νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε.¹¹ 21

Μακάριοι οἱ κλαίοντες¹² νῦν, ὅτι γελάσετε.¹³

¹ ἰάομαι, heal. ² νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ³ ὀχλέω, trouble, torment. ⁴ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ⁵ θεραπεύω, heal, care for. ⁶ ἅπτομαι, touch or handle. ⁷ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁸ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ⁹ ὑμέτερος, your. ¹⁰ πεινάω, hunger, am hungry. ¹¹ χορτάζω, eat until full, be filled. ¹² κλαίω, weep, weep for. ¹³ γελάω, laugh.

Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν¹ ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ 22

ὅταν ἀφορίσωσιν² ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσιν,³ καὶ

ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἔνεκα⁴ τοῦ

υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ 23

σκιρτήσατε·⁵ ἰδοὺ γάρ, ὁ μισθός⁶ ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ

οὐρανῷ· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν τοῖς προφήταις οἱ

πατέρες αὐτῶν.

Πλὴν⁷ οὐαὶ⁸ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις,⁹ ὅτι ἀπέχετε¹⁰ τὴν 24

παράκλησιν¹¹ ὑμῶν.

Οὐαὶ⁸ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι,¹² ὅτι πεινάσετε.¹³ 25

Οὐαὶ⁸ ὑμῖν, οἱ γελῶντες¹⁴ νῦν, ὅτι πενθήσετε¹⁵ καὶ

κλαύσετε.¹⁶

¹ μισέω, hate, detest. ² ἀφορίζω, separate, set apart. ³ ὀνειδίζω, reproach, revile. ⁴ ἔνεκεν, for the sake of, on account of. ⁵ σκιρτάω, leap, leap for joy. ⁶ μισθός, σὺ, δ, wages, reward. ⁷ πλὴν, however, but. ⁸ οὐαί, woe! alas! woe! ⁹ πλούσιος, rich. ¹⁰ ἀπέχω, received, obtain. ¹¹ παράκλησις, εως, ἡ, exhortation, consolation. ¹² ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ¹³ πεινάω, hunger, am hungry. ¹⁴ γελάω, laugh. ¹⁵ πενθέω, mourn, lament. ¹⁶ κλαίω, weep, weep for.

Οὐαὶ¹ ὅταν καλῶς² ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι· κατὰ 26

ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν τοῖς ψευδοπροφήταις³ οἱ πατέρες
αὐτῶν.

Ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς⁴ 27

ὑμῶν, καλῶς² ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν⁵ ὑμᾶς, εὐλογεῖτε⁶ 28

τοὺς καταρωμένους⁷ ὑμῖν, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν

ἐπηρεαζόντων⁸ ὑμᾶς. Τῷ τύπτοντί⁹ σε ἐπὶ τὴν 29

σιαγόνα,¹⁰ πάρεχε¹¹ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ

αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα¹² μὴ κωλύσης.

Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος 30

τὰ σὰ¹⁴ μὴ ἀπαίτει.¹⁵ Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν 31

ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.¹⁶ 32

Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία¹⁷ ὑμῖν

χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ¹⁸ τοὺς ἀγαπῶντας

αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῇτε¹⁹ τοὺς 33

¹ οὐαί, woe! alas! woe! ² καλῶς, rightly, well. ³ ψευδοπροφήτης, ου, ό, false prophet. ⁴ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ⁵ μισέω, hate, detest. ⁶ εὐλογέω, bless. ⁷ καταράσμαι, curse. ⁸ ἐπηρεάζω, mistreat, revile. ⁹ τύπτω, smite, beat. ¹⁰ σιαγών, όνος, ή, cheek, jawbone. ¹¹ παρέχω, offer, afford. ¹² χιτῶν, όνος, ό, tunic, garment. ¹³ κωλύω, forbid, hinder. ¹⁴ σός, your, yours. ¹⁵ ἀπαιτέω, ask for, demand. ¹⁶ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹⁷ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ¹⁸ ἁμαρτωλός, ου, ό, sinner. ¹⁹ ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right.

ἀγαθοποιούντας¹ ὑμᾶς, ποία² ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ
 γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ³ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν. Καὶ ἐὰν 34
 δανείζητε⁴ παρ' ὧν ἐλπίζετε⁵ ἀπολαβεῖν,⁶ ποία² ὑμῖν
 χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ ἁμαρτωλοὶ³ ἁμαρτωλοῖς³
 δανείζουσιν,⁴ ἵνα ἀπολάβωσιν⁶ τὰ ἴσα.⁷ Πλὴν⁸ 35
 ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς⁹ ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε,¹ καὶ
 δανείζετε,⁴ μὴδὲν ἀπελπίζοντες:¹⁰ καὶ ἔσται ὁ μισθός¹¹
 ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου:¹² ὅτι αὐτοὺς
 χρηστός¹³ ἐστὶν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους¹⁴ καὶ πονηροὺς. 36
 Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες,¹⁵ καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν
 οἰκτίρμων¹⁵ ἐστίν. Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε. 37
 Μὴ καταδικάζετε,¹⁶ καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε:¹⁶
 ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε: δίδοτε, καὶ δοθήσεται 38
 ὑμῖν: μέτρον¹⁷ καλόν, πεπιεσμένον¹⁸ καὶ
 σεσαλευμένον¹⁹ καὶ ὑπερεκχυνόμενον²⁰ δώσουσιν εἰς

¹ ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. ² ποῖος, what sort of? what? of what sort. ³ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁴ δανείζω, lend, borrow. ⁵ ἐλπίζω, hope, hope for. ⁶ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ⁷ ἴσος, equal, identical. ⁸ πλὴν, however, but. ⁹ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ¹⁰ ἀπελπίζω, despair of, expect in return. ¹¹ μισθός, οὐ, ὁ, wages, reward. ¹² ὑψίστος, highest, most high. ¹³ χρηστός, good, kind. ¹⁴ ἀχαρίστος, ungrateful. ¹⁵ οἰκτίρμων, merciful, compassionate. ¹⁶ καταδικάζω, pass sentence upon, condemn. ¹⁷ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ¹⁸ πιέζω, press, press down. ¹⁹ σαλεύω, shake, excite. ²⁰ ὑπερεκχύνω, pour out so that it overflows.

τὸν κόλπον¹ ὑμῶν. Τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ² ᾧ μετρεῖτε³
ἀντιμετρηθήσεται⁴ ὑμῖν.

Εἶπεν δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, Μήτι⁵ δύναται τυφλὸς 39
τυφλὸν ὁδηγεῖν;⁶ Οὐχὶ ἀμφοτέροι⁷ εἰς βόθυνον⁸
πεσοῦνται; Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον 40
αὐτοῦ: κατηρτισμένος⁹ δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος
αὐτοῦ. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος¹⁰ τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ 41
τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν¹¹ τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ
ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;¹² Ἡ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ 42
ἀδελφῷ σου, Ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος¹⁰ τὸ ἐν
τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου
δοκὸν¹¹ οὐ βλέπων; Ὑποκριτά,¹³ ἔκβαλε πρῶτον τὴν
δοκὸν¹¹ ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψει¹⁴
ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος¹⁰ τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ
σου. Οὐ γάρ ἐστιν δένδρον¹⁵ καλὸν ποιοῦν καρπὸν 43

¹ κόλπος, ου, ὅ, bosom, breast. ² μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ³ μετρέω, measure, estimate. ⁴ ἀντιμετρέω, measure in return. ⁵ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁶ ὁδηγέω, lead, guide. ⁷ ἀμφοτέροι, both, both of two. ⁸ βόθυνος, ου, ὅ, pit, ditch. ⁹ καταρτίζω, mend, fit. ¹⁰ κάρφος, ους, τό, speck, dry stalk. ¹¹ δοκός, οὔ, ἡ, beam of timber, log. ¹² κατανοέω, observe, understand. ¹³ ὑποκριτής, οὔ, ὅ, hypocrite, pretender. ¹⁴ διαβλέπω, see clearly, look intently. ¹⁵ δένδρον, ου, τό, tree.

σαπρόν: ¹ οὐδὲ δένδρον ² σαπρὸν ¹ ποιοῦν καρπὸν καλόν.

Ἐκαστον γὰρ δένδρον ² ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ 44

γινώσκεται. Οὐ γὰρ ἐξ ἄκανθῶν ³ συλλέγουσιν ⁴ σύκα, ⁵

οὐδὲ ἐκ βάτου ⁶ τρυγῶσιν ⁷ σταφυλήν. ⁸ Ὁ ἀγαθὸς 45

ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ⁹ τῆς καρδίας

αὐτοῦ προφέρει ¹⁰ τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος

ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ⁹ τῆς καρδίας αὐτοῦ

προφέρει ¹⁰ τὸ πονηρόν: ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος ¹¹

τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

Τί δέ με καλεῖτε, Κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; 46

Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων

καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ¹² ὑμῖν τίνι ἔστιν ὅμοιος: ¹³ 48

ὅμοιός ¹³ ἔστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι ¹⁴ οἰκίαν, ὃς

ἔσκαψεν ¹⁵ καὶ ἐβάθυνεν, ¹⁶ καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ¹⁷ ἐπὶ

τὴν πέτραν: ¹⁸ πλημμύρας ¹⁹ δὲ γενομένης,

¹ σαπρός, rotten, worthless. ² δένδρον, ου, τό, tree. ³ ἄκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ⁴ συλλέγω, collect, gather. ⁵ σύκον, ου, τό, fig. ⁶ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ⁷ τρυγῶ, gather in, harvest. ⁸ σταφυλή, ἡς, ἡ, grape, bunch of grapes. ⁹ θησαυρός, οὔ, ὁ, storehouse, treasure. ¹⁰ προφέρω, bring forth, produce. ¹¹ περισσεύμα, τος, τό, superfluity, abundance. ¹² ὑποδείκνυμι, show, indicate. ¹³ ὅμοιος, like, similar. ¹⁴ οἰκοδομέω, build up, construct. ¹⁵ σκάπτω, dig. ¹⁶ βαθύνω, deepen, go down deep. ¹⁷ θεμέλιος, ου, ὁ, foundation. ¹⁸ πέτρα, ας, ἡ, rock. ¹⁹ πλημμύρα, ας, ἡ, flood.

προσέρρηξεν¹ ὁ ποταμός² τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ
 ἴσχυσεν³ σαλευσαι⁴ αὐτήν: θεμελίωτο⁵ γὰρ ἐπὶ τὴν
 πέτραν.⁶ Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός⁷ ἐστιν 49
 ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι⁸ οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς⁹
 θεμελίου.¹⁰ ἢ προσέρρηξεν¹ ὁ ποταμός,² καὶ εὐθέως
 ἔπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥήγμα¹¹ τῆς οἰκίας ἐκείνης
 μέγα.

Ἐπεὶ¹² δὲ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς 7
 ἀκοὰς¹³ τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοῦμ.¹⁴

Ἐκατοντάρχου¹⁵ δέ τινος δοῦλος κακῶς¹⁶ ἔχων ἔμελλεν 2
 τελευτᾶν,¹⁷ ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.¹⁸ Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ 3
 Ἰησοῦ, ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν
 Ἰουδαίων, ἔρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ¹⁹ τὸν
 δοῦλον αὐτοῦ. Οἱ δέ, παραγενόμενοι²⁰ πρὸς τὸν 4

¹ προσρήγνυμι, dash against. ² ποταμός, οὐ, ὁ, river, stream. ³ ἰσχύω, be strong, able. ⁴ σαλεύω, shake, excite. ⁵ θεμελίω, lay a foundation, found. ⁶ πέτρα, ας, ἡ, rock. ⁷ ὅμοιος, like, similar. ⁸ οἰκοδομέω, build up, construct. ⁹ χωρὶς, separate, apart from (gen). ¹⁰ θεμέλιος, ου, ὁ, foundation. ¹¹ ῥήγμα, τος, τό, wreck, ruin. ¹² ἐπεὶ, when, since. ¹³ ἀκοή, ῆς, ἡ, hearing, report. ¹⁴ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ¹⁵ ἑκατοντάρχης, centurion. ¹⁶ κακῶς, badly, evilly. ¹⁷ τελευτᾶω, die, end. ¹⁸ ἐντιμος, valued, precious. ¹⁹ διασώζω, save, bring safely to. ²⁰ παραγίνομαι, come, arrive.

Ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως,¹ λέγοντες ὅτι
 ἄξιός² ἐστὶν ὃ παρέξει³ τοῦτο: ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος 5
 ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ὠκοδόμησεν⁴ ἡμῖν. 6
 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. Ἦδη δὲ αὐτοῦ οὐ
 μακρὰν⁵ ἀπέχοντος⁶ ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψεν πρὸς
 αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος⁷ φίλους,⁸ λέγων αὐτῷ, Κύριε,
 μὴ σκύλλου:⁹ οὐ γὰρ εἰμι ἱκανὸς¹⁰ ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην
 μου εἰσέλθῃς: διὸ οὐδὲ ἑμαυτὸν¹² ἤξιώσα¹³ πρὸς σε 7
 ἐλθεῖν: ἀλλ' εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται¹⁴ ὁ παῖς¹⁵ μου. 8
 Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος,
 ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν¹² στρατιώτας,¹⁷ καὶ λέγω τούτῳ,
 Πορεύθητι, καὶ πορεύεται: καὶ ἄλλῳ, Ἔρχου, καὶ
 ἔρχεται: καὶ τῷ δούλῳ μου, Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.
 Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν¹⁸ αὐτόν, καὶ 9
 στραφεὶς¹⁹ τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν, Λέγω
 ὑμῖν, οὔτε ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην²⁰ πίστιν εὑρον. Καὶ 10

¹ σπουδαίως, with haste, diligently. ² ἄξιος, worthy, deserving. ³ παρέχω, offer, afford. ⁴ οἰκοδομέω, build up, construct. ⁵ μακρὰν, far away. ⁶ ἀπέχω, received, obtain. ⁷ ἑκατοντάρχης, centurion. ⁸ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁹ σκύλλω, trouble, bother. ¹⁰ ἱκανός, sufficient, able. ¹¹ στέγη, ης, ἡ, roof, flat roof of a house. ¹² ἑμαυτοῦ, of myself. ¹³ ἄξιόω, consider worthy. ¹⁴ ἰάομαι, heal. ¹⁵ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁶ τάσσω, arrange, appoint. ¹⁷ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ¹⁸ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹⁹ στρέφω, turn, am converted. ²⁰ τοσοῦτος, so great, so much.

ὑποστρέψαντες¹ οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον εὔρον
τὸν ἀσθενοῦντα² δοῦλον ὑγιαίνοντα.³

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξῆς,⁴ ἐπορεύετο εἰς πόλιν 11
καλουμένην Ναϊν:⁵ καὶ συνεπορεύοντο⁶ αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί,⁷ καὶ ὄχλος πολὺς. Ὡς δὲ 12
ἤγγισεν⁸ τῇ πύλῃ⁹ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ, ἐξεκομίζετο¹⁰
τεθνηκώς,¹¹ υἱὸς μονογενῆς¹² τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ
αὐτὴ χήρα:¹³ καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς⁷ σὺν αὐτῇ. 13
Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη¹⁴ ἐπ' αὐτῇ, καὶ
εἶπεν αὐτῇ, Μὴ κλαῖε.¹⁵ Καὶ προσελθὼν ἤψατο¹⁶ τῆς 14
σοροῦ:¹⁷ οἱ δὲ βασταζόντες¹⁸ ἔστησαν. Καὶ εἶπεν,
Νεανίσκε,¹⁹ σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. Καὶ ἀνεκάθισεν²⁰ ὁ 15
νεκρός, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. Καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ
μητρὶ αὐτοῦ. Ἔλαβεν δὲ φόβος²¹ πάντα, καὶ 16
ἐδόξαζον τὸν θεόν, λέγοντες ὅτι Προφήτης μέγας

¹ ὑποστρέφω, return, turn back. ² ἀσθενέω, be weak, sick. ³ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ⁴ ἐξῆς, next, next in order. ⁵ Ναϊν, ἡ, Nain. ⁶ συμπορεύομαι, come together, travel with. ⁷ ἱκανός, sufficient, able. ⁸ ἐγγίζω, come near, approach. ⁹ πύλη, ἡς, ἡ, gate, porch. ¹⁰ ἐκκομίζω, carry out. ¹¹ θνήσκω, die, am dying. ¹² μονογενής, only begotten, only. ¹³ χήρα, ας, ἡ, widow. ¹⁴ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ¹⁵ κλαίω, weep, weep for. ¹⁶ ἥπτομαι, touch or handle. ¹⁷ σορός, οὔ, ἡ, coffin, bier. ¹⁸ βασταζέω, bear, carry. ¹⁹ νεανίσκος, ου, ὁ, youth, young man. ²⁰ ἀνκαθίζω, sit up. ²¹ φόβος, ου, ὁ, fear, terror.

ἐγγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι Ἐπεσκέψατο¹ ὁ θεὸς τὸν
 λαὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ 17
 Ἰουδαίᾳ² περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.³

Καὶ ἀπήγγειλαν⁴ Ἰωάννη οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων 18
 τούτων. Καὶ προσκαλεσάμενος⁵ δύο τινὰς τῶν 19
 μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ἔπεμψεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν,
 λέγων, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;⁶ 20
 Παραγενόμενοι⁷ δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπον,
 Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς⁸ ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σε,
 λέγων, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;⁶ Ἐν 21
 αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσεν⁹ πολλοὺς ἀπὸ νόσων¹⁰
 καὶ μαστίγων¹¹ καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς
 πολλοῖς ἐχαρίσατο¹² τὸ βλέπειν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 22
 Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες ἀπαγγείλατε⁴
 Ἰωάννη ἃ εἶδετε καὶ ἠκούσατε: ὅτι τυφλοὶ

¹ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ² Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ³ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ⁴ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁵ προσκαλέω, summon. ⁶ προσδοκάω, wait for, look for. ⁷ παραγίνομαι, come, arrive. ⁸ βαπτιστής, οὔ, ὁ, baptist, baptizer. ⁹ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁰ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ¹¹ μαστίξ, ἰγος, ἡ, whip, scourge. ¹² χαρίζομαι, give freely, forgive.

ἀναβλέπουσιν,¹ χωλοὶ² περιπατοῦσιν, λεπροὶ³
καθαρίζονται,⁴ κωφοὶ⁵ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται,
πτωχοὶ⁶ εὐαγγελίζονται: καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν **23**
μὴ σκανδαλισθῇ⁷ ἐν ἐμοί.

Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν **24**

τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, Τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν
ἔρημον⁸ θεάσασθαι;⁹ Κάλαμον¹⁰ ὑπὸ ἀνέμου¹¹
σαλευόμενον;¹² Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; **25**

Ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς¹³ ἱματίοις ἡμφιεσμένον;¹⁴

Ἰδοῦ, οἱ ἐν ἱματισμῷ¹⁵ ἐνδόξῳ¹⁶ καὶ τρυφῇ¹⁷

ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις¹⁸ εἰσίν. Ἀλλὰ τί **26**

ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; Προφήτην; Ναί,¹⁹ λέγω ὑμῖν, καὶ

περισσότερον²⁰ προφήτου. Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ **27**

γέγραπται, Ἰδοῦ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου

πρὸ²¹ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει²² τὴν ὁδόν σου

¹ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ² χωλός, lame, deprived of a foot. ³ λεπρός, οὐ, ὁ, scaly, leprous. ⁴ καθαρίζω, cleanse, make clean. ⁵ κωφός, deaf, dumb. ⁶ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ⁷ σκανδαλίζω, cause to stumble. ⁸ ἔρημος, οὐ, ἡ, wilderness, desert. ⁹ θεάομαι, look at, behold. ¹⁰ κάλαμος, οὐ, ὁ, reed, reed-pen. ¹¹ ἄνεμος, οὐ, ὁ, wind. ¹² σαλεύω, shake, excite. ¹³ μαλακός, soft, effeminate. ¹⁴ ἡμφιέννυμι, clothe, dress. ¹⁵ ἱματισμός, οὐ, ὁ, clothing. ¹⁶ ἐνδόξος, honored, glorious. ¹⁷ τρυφή, ἡς, ἡ, reveling, luxury. ¹⁸ βασιλείος, kingly, royal. ¹⁹ ναί, yes, truly. ²⁰ περισσός, excessive, abundant. ²¹ πρὸ, before (gen), before. ²² κατασκευάζω, prepare, build.

ἔμπροσθέν¹ σου. Λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς² 28
 γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ³ οὐδεὶς
 ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος⁴ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ
 μείζων αὐτοῦ ἐστιν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ 29
 τελῶναι⁵ ἐδικαίωσαν⁶ τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ
 βάπτισμα⁷ Ἰωάννου· οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ⁸ 30
 τὴν βουλὴν⁹ τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν¹⁰ εἰς ἑαυτούς, μὴ
 βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. Τίτι οὖν ὁμοιώσω¹¹ τοὺς 31
 ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς¹² ταύτης, καὶ τίτι εἰσὶν ὅμοιοι;¹³
 Ὅμοιοί¹³ εἰσιν παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ¹⁴ καθημένοις, 32
 καὶ προσφωνοῦσιν¹⁵ ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν,
 Ἡὐλήσαμεν¹⁶ ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·¹⁷
 ἐθρηνήσαμεν¹⁸ ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.¹⁹ Ἐλήλυθεν 33
 γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς³ μήτε²⁰ ἄρτον ἐσθίων μήτε²⁰
 οἶνον²¹ πίνων, καὶ λέγετε, Δαιμόνιον ἔχει· ἐλήλυθεν ὁ 34

¹ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ² γεννητός, born, begotten. ³ βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. ⁴ μικρός, small, little. ⁵ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁶ δικαίω, justify, pronounce righteous. ⁷ βάπτισμα, το, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ⁸ νομικός, pertaining to the law. ⁹ βουλή, ἥς, ἡ, counsel, purpose. ¹⁰ ἀθετέω, reject, annul. ¹¹ ὁμοίω, make like, liken. ¹² γενεά, ᾧς, ἡ, generation. ¹³ ὅμοιος, like, similar. ¹⁴ ἀγορά, ᾧς, ἡ, marketplace, place of assembly. ¹⁵ προσφωνέω, call to, summon. ¹⁶ αὐλέω, play a flute, play the flute. ¹⁷ ὀρχέομαι, dance. ¹⁸ θρηνέω, lament, mourn. ¹⁹ κλαίω, weep, weep for. ²⁰ μήτε, neither, nor. ²¹ οἶνος, ου, ὁ, wine.

υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, Ἰδοὺ,
 ἄνθρωπος φάγος¹ καὶ οἰνοπότης,² φίλος³ τελωνῶν⁴
 καὶ ἁμαρτωλῶν.⁵ Καὶ ἐδικαιώθη⁶ ἡ σοφία ἀπὸ τῶν 35
 τέκνων αὐτῆς πάντων.

Ἦρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' 36
 αὐτοῦ: καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου
 ἀνεκλίθη.⁷ Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἣτις ἦν 37
 ἁμαρτωλὸς,⁵ ἐπιγνοῦσα⁸ ὅτι ἀνάκειται⁹ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ
 Φαρισαίου, κομίσασα¹⁰ ἀλάβαστρον¹¹ μύρου,¹² καὶ 38
 στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω¹³ κλαίουσα,¹⁴
 ἥρξατο βρέχειν¹⁵ τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν,¹⁶
 καὶ ταῖς θριξίν¹⁷ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσαν,¹⁸ καὶ
 κατεφίλει¹⁹ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφεν²⁰ τῷ μύρῳ.¹²
 Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ 39
 λέγων, Οὗτος, εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ

¹ φάγος, ου, ὁ, glutton. ² οἰνοπότης, ου, ὁ, drunkard, excessive wine-drinker. ³ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁴ τελωνῆς, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁵ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁶ δικαίω, justify, pronounce righteous. ⁷ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ⁸ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ⁹ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ¹⁰ κομίζω, receive, bring. ¹¹ ἀλάβαστρον, ου, τό, alabaster jar. ¹² μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ¹³ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁴ κλαίω, weep, weep for. ¹⁵ βρέχω, send rain, rain. ¹⁶ δάκρυον, ου, τό, teardrop, a tear. ¹⁷ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹⁸ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ¹⁹ καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ²⁰ ἀλείφω, anoint.

ποταπῇ¹ ἢ γυνὴ ἣτις ἄπτεται² αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός³
 ἐστιν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, 40
 Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. Ὁ δὲ φησιν, Διδάσκαλε,
 εἰπέ. Δύο χρεωφειλέται⁴ ἦσαν δανειστῇ⁵ τινί: ὁ εἷς 41
 ὥφειλεν⁶ δηνάρια⁷ πεντακόσια,⁸ ὁ δὲ ἕτερος
 πεντήκοντα.⁹ Μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι,¹⁰ 42
 ἀμφοτέροις¹¹ ἐχαρίσατο.¹² Τίς οὖν αὐτῶν, εἰπέ, πλείον
 αὐτὸν ἀγαπήσει; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν, 43
 Ὑπολαμβάνω¹³ ὅτι ὃ τὸ πλείον ἐχαρίσατο.¹² Ὁ δὲ
 εἶπεν αὐτῷ, Ὁρθῶς¹⁴ ἔκρινας. Καὶ στραφεὶς¹⁵ πρὸς 44
 τὴν γυναικα, τῷ Σίμωνι ἔφη, Βλέπεις ταύτην τὴν
 γυναικα; Εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς
 πόδας μου οὐκ ἔδωκας: αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν¹⁶
 ἔβρεξέν¹⁷ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξίν¹⁸ τῆς
 κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξεν.¹⁹ Φίλημά²⁰ μοι οὐκ ἔδωκας: 45

¹ ποταπός, what kind of? what type of? ² ἄπτομαι, touch or handle. ³ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁴ χρεωφειλέτης, ου, ὁ, debtor. ⁵ δανειστής, ὁ, lender, creditor. ⁶ ὀφείλω, owe, ought. ⁷ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ⁸ πεντακόσιοι, five hundred, 500. ⁹ πεντήκοντα, fifty, 50. ¹⁰ ἀποδίδωμι, give back, pay. ¹¹ ἀμφοτέροι, both, both of two. ¹² χαρίζομαι, give freely, forgive. ¹³ ὑπολαμβάνω, take up, receive. ¹⁴ ὀρθῶς, rightly, correctly. ¹⁵ στρέφω, turn, am converted. ¹⁶ δάκρυον, ου, τό, teardrop, a tear. ¹⁷ βρέχω, send rain, rain. ¹⁸ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹⁹ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ²⁰ φίλημα, τος, τό, kiss.

αὕτη δέ, ἄφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπεν¹ καταφιλοῦσά²
μου τοὺς πόδας. Ἐλαίῳ³ τὴν κεφαλὴν μου οὐκ 46
ἤλειψας·⁴ αὕτη δὲ μύρω⁵ ἤλειψέν⁴ μου τοὺς πόδας. Οὗ 47
χάριν,⁶ λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ
πολλαί, ὅτι ἡγάπησεν πολὺ· ὧ δὲ ὀλίγον⁷ ἀφίεται,
ὀλίγον⁷ ἀγαπᾷ. Εἶπεν δὲ αὐτῇ, Ἀφέωνταί σου αἱ 48
ἁμαρτίαι. Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι⁸ λέγειν ἐν 49
ἑαυτοῖς, Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφήσιν; 50
Εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, Ἡ πίστις σου σέσωκέν σε·
πορεύου εἰς εἰρήνην.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς,⁹ καὶ αὐτὸς διώδευεν¹⁰ κατὰ 8
πόλιν καὶ κώμην,¹¹ κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ 2
γυναῖκές τινες αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι¹² ἀπὸ
πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν,¹³ Μαρία ἡ

¹ διαλείπω, stop, cease. ² καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ³ ἔλαιον, oil, τό, olive oil. ⁴ ἀλείφω, anoint. ⁵ μύρον, oil, τό, ointment, perfume. ⁶ χάριν, in favor of, for the pleasure of. ⁷ ὀλίγος, little, few. ⁸ συνανάκειμαι, recline at table with. ⁹ καθεξῆς, successively, in order. ¹⁰ διοδεύω, travel through, go about. ¹¹ κώμη, ης, ἡ, village. ¹² θεραπεύω, heal, care for. ¹³ ἀσθενεία, ας, ἡ, weakness, sickness.

καλουμένη Μαгдаληνή,¹ ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπτά
 ἐξεληλύθει, καὶ Ἰωάννα² γυνὴ Χουζᾶ³ ἐπιτρόπου⁴ 3
 Ἡρώδου,⁵ καὶ Σουσάννα,⁶ καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες
 διηκόνουν⁷ αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

Συνιόντος⁸ δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν 4
 ἐπιπορευομένων⁹ πρὸς αὐτόν, εἶπεν διὰ παραβολῆς, 5
 Ἐξήλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι τὸν σπόρον¹⁰ αὐτοῦ.
 Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,
 καὶ κατεπατήθη,¹¹ καὶ τὰ πετεινὰ¹² τοῦ οὐρανοῦ
 κατέφαγεν¹³ αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν,¹⁴ 6
 καὶ φυὲν¹⁵ ἐξηράνθη,¹⁶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἱκμάδα.¹⁷ Καὶ 7
 ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν,¹⁸ καὶ
 συμφυεῖσαι¹⁹ αἱ ἄκανθαι¹⁸ ἀπέπνιξαν²⁰ αὐτό. Καὶ 8
 ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν¹⁵
 ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.²¹ Ταῦτα λέγων

¹ Μαгдаληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ² Ἰωάννα, ας, ἡ, Joanna. ³ Χουζᾶς, ᾱ, ὁ, Chuza. ⁴ ἐπίτροπος, ου, ὁ, guardian, steward. ⁵ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ⁶ Σουσάννα, ας, ἡ, Susanna, Susannah. ⁷ διακονέω, serve, minister. ⁸ σύνειμι, be with, come together. ⁹ ἐπιπορεύομαι, journey to, travel to. ¹⁰ σπόρος, ου, ὁ, seed (sown), seed for sowing. ¹¹ καταπατέω, trample under foot. ¹² πετεινόν, ου, τό, bird. ¹³ κατεσθίω, eat up, devour. ¹⁴ πέτρα, ας, ἡ, rock. ¹⁵ φύω, grow up, spring up. ¹⁶ ξηραίνω, dry up, parch. ¹⁷ ἱκμάς, ἄδος, ἡ, moisture. ¹⁸ ἄκανθα, ας, ἡ, thorn, thorn bush. ¹⁹ συμφύω, grow at the same time. ²⁰ ἀποπνίγω, choke, drown. ²¹ ἑκατονταπλασίονα, hundred times, hundredfold.

ἐφώνει,¹ Ὁ ἔχων ὦτα² ἀκούειν ἀκουέτω.

Ἐπερώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Τίς 9
 εἷη ἡ παραβολὴ αὕτη; Ὁ δὲ εἶπεν, Ὑμῖν δέδοται 10
 γνῶναι τὰ μυστήρια³ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ
 λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσιν,
 καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.⁴ Ἦστιν δὲ αὕτη ἡ 11
 παραβολή· Ὁ σπόρος⁵ ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. Οἱ δὲ 12
 παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἴτα⁶ ἔρχεται ὁ
 διάβολος⁷ καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν,
 ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας⁸ 13
 οἳ, ὅταν ἀκούσωσιν, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον,
 καὶ οὗτοι ῥίζαν⁹ οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν
 πιστεύουσιν, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ¹⁰ ἀφίστανται.¹¹ 14
 Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας¹² πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ
 ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν¹³ καὶ πλούτου¹⁴ καὶ

¹ φωνέω, call, crow. ² οὖς, ους, τό, ear. ³ μυστήριον, ου, τό, secret, mystery. ⁴ συνιῶμι, understand, consider. ⁵ σπόρος, ου, ὁ, seed (sown), seed for sowing. ⁶ εἴτα, then, thereafter. ⁷ διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ⁸ πέτρα, ας, ἡ, rock. ⁹ ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. ¹⁰ πειρασμός, οῦ, ὁ, temptation, trial. ¹¹ ἀφίστημι, withdraw, depart. ¹² ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ¹³ μέριμνα, ης, ἡ, care, anxiety. ¹⁴ πλοῦτος, ου, ὁ, wealth, riches.

ἡδονῶν¹ τοῦ βίου² πορευόμενοι συμπνίγονται,³ καὶ οὐ
 τελεσφοροῦσιν.⁴ Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν 15
 οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν
 λόγον κατέχουσιν,⁵ καὶ καρποφοροῦσιν⁶ ἐν ὑπομονῇ.⁷

Οὐδεὶς δὲ λύχνον⁸ ἄψας⁹ καλύπτει¹⁰ αὐτὸν σκεύει,¹¹ ἢ 16
 ὑποκάτω¹² κλίνης¹³ τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας¹⁴
 ἐπιτίθησιν,¹⁵ ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι¹⁶ βλέπωσιν τὸ φῶς.
 Οὐ γάρ ἐστιν κρυπτόν,¹⁷ ὃ οὐ φανερόν¹⁸ γενήσεται: 17
 οὐδὲ ἀπόκρυφον,¹⁹ ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φανερόν¹⁸
 ἔλθῃ. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε: ὅς γὰρ ἐὰν ἔχη, 18
 δοθήσεται αὐτῷ: καὶ ὅς ἐὰν μὴ ἔχη, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν
 ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

¹ ἡδονή, ἡς, ἡ, pleasure, lust. ² βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ³ συμπνίγω, choke, choke utterly. ⁴ τελεσφορέω, produce mature fruit. ⁵ κατέχω, hold back, hold fast. ⁶ καρποφορέω, bear fruit. ⁷ ὑπομονή, ἡς, ἡ, endurance, perseverance. ⁸ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ⁹ ἄπτω, touch, kindle. ¹⁰ καλύπτω, cover, veil. ¹¹ σκεῦος, ους, τό, vessel, goods (plural). ¹² ὑποκάτω, under, below. ¹³ κλίνη, ἡς, ἡ, couch, bed. ¹⁴ λυχνία, ας, ἡ, lampstand. ¹⁵ ἐπιτίθημι, lay upon, put. ¹⁶ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹⁷ κρυπτός, hidden, secret. ¹⁸ φανερός, manifest, apparent. ¹⁹ ἀπόκρυφος, hidden, secret.

Παρεγένοντο¹ δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ 19

αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν² αὐτῷ διὰ τὸν

ὄχλον. Καὶ ἀπηγγέλη³ αὐτῷ, λεγόντων, Ἡ μήτηρ σου 20

καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες. 21

Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μήτηρ μου καὶ

ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ

ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες αὐτόν.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη⁴ εἰς 22

πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,

Διέλθωμεν⁵ εἰς τὸ πέραν⁶ τῆς λίμνης.⁷ Καὶ ἀνήχθησαν.

Πλεόντων⁹ δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν¹⁰ καὶ κατέβη 23

λαῖλαψ¹¹ ἀνέμου¹² εἰς τὴν λίμνην,⁷ καὶ συνεπληροῦντο,

καὶ ἐκινδύνεον.¹⁴ Προσελθόντες δὲ διήγειραν¹⁵ 24

αὐτόν, λέγοντες, Ἐπιστάτα,¹⁶ ἐπιστάτα,¹⁶

ἀπολλύμεθα. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν¹⁷ τῷ ἀνέμῳ¹²

¹ παραγίνομαι, come, arrive. ² συντυγχάνω, meet with, join. ³ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁴ ἐμβαίνω, embark. ⁵ διέρχομαι, cross over, pass through. ⁶ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁷ λίμνη, ης, ἡ, lake. ⁸ ἀνάγω, lead up, restore. ⁹ πλέω, sail. ¹⁰ ἀφύπνω, fall asleep. ¹¹ λαῖλαψ, απος, ἡ, hurricane, storm. ¹² ἄνεμος, ου, ὁ, wind. ¹³ συμπληρώω, fulfill, be swamped. ¹⁴ κινδυνεύω, be in danger, am in danger. ¹⁵ διεγείρω, arouse completely, stir up. ¹⁶ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ¹⁷ ἐπιτιμάω, rebuke, warn.

καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο,¹ καὶ
 ἐγένετο γαλήνη.² Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ποῦ³ ἐστιν ἡ πίστις 25
 ὑμῶν; Φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν,⁴ λέγοντες πρὸς
 ἀλλήλους, Τίς ἄρα⁵ οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις⁶
 ἐπιτάσσει⁷ καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν⁸ αὐτῷ;

Καὶ κατέπλευσαν⁹ εἰς τὴν χώραν¹⁰ τῶν Γαδαρηνῶν,¹¹ 26
 ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν¹² τῆς Γαλιλαίας. Ἐξελθόντι δὲ 27
 αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν¹³ αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ τῆς
 πόλεως, ὃς εἶχεν δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν,¹⁴ καὶ
 ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο,¹⁵ καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν,
 ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.¹⁶ Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ 28
 ἀνακράξας,¹⁷ προσέπεσεν¹⁸ αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ
 εἶπεν, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ
 ὑψίστου;¹⁹ Δέομαι²⁰ σου, μή με βασανίσῃς.²¹ 29
 Παρήγγειλεν²² γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ²³

¹ παύω, cause to cease. ² γαλήνη, ης, ἡ, calm. ³ ποῦ, where?. ⁴ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁵ ἄρα, so? (introduces a question). ⁶ ἄνεμος, ου, ὁ, wind. ⁷ ἐπιτάσσω, command, give order. ⁸ ὑπακούω, obey, listen. ⁹ καταπλέω, sail down. ¹⁰ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹¹ Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. ¹² ἀντιπέραν, on the opposite side or shore. ¹³ ὑπαντάω, meet, go to meet. ¹⁴ ἱκανός, sufficient, able. ¹⁵ ἐνδιδύσκω, dress, put on. ¹⁶ μνήμα, τος, τό, grave, tomb. ¹⁷ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ¹⁸ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ¹⁹ ὕψιστος, highest, most high. ²⁰ δέομαι, ask, request. ²¹ βασανίζω, torment, torture. ²² παραγγέλλω, order, command. ²³ ἀκάθαρτος, unclean, impure.

ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου· πολλοῖς γὰρ χρόνοις
 συνηρπάκει¹ αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο² ἀλύσειν³ καὶ
 πέδαις⁴ φυλασσόμενος,⁵ καὶ διαρρήσων⁶ τὰ δεσμά⁷
 ἡλάνετο⁸ ὑπὸ τοῦ δαίμονος⁹ εἰς τὰς ἐρήμους.¹⁰ 30

Ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Τί σοι ἐστὶν
 ὄνομα; Ὁ δὲ εἶπεν, Λεγεών,¹¹ ὅτι δαιμόνια πολλὰ
 εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ 31
 ἐπιτάξῃ¹² αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον¹³ ἀπελθεῖν. Ἦν δὲ 32
 ἐκεῖ ἀγέλη¹⁴ χοίρων¹⁵ ἱκανῶν¹⁶ βοσκομένων¹⁷ ἐν τῷ
 ὄρει· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ¹⁸ αὐτοῖς εἰς
 ἐκεῖνους εἰσελθεῖν. Καὶ ἐπέτρεψεν¹⁸ αὐτοῖς. 33

Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου
 εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους·¹⁵ καὶ ὥρμησεν¹⁹ ἡ ἀγέλη¹⁴
 κατὰ τοῦ κρημνοῦ²⁰ εἰς τὴν λίμνην,²¹ καὶ ἀπεπνίγη.²² 34
 Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες¹⁷ τὸ γεγεννημένον ἔφυγον,²³

¹ συναρπάζω, seize, drag away. ² δεσμέω, bind. ³ ἄλυσις, εως, ἡ, chain. ⁴ πέδη, ης, ἡ, fetter, shackle. ⁵ φυλάσσω, guard, keep. ⁶ διαρρήσσω, tear asunder. ⁷ δεσμός, οὔ, ὁ, chain, bond. ⁸ ἐλάνυνω, drive or push, row. ⁹ δαίμων, ονος, ὁ, demon, evil spirit. ¹⁰ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹¹ λεγεών, ὄνος, ἡ, legion, very large number. ¹² ἐπιτάσσω, command, give order. ¹³ ἄβυσσος, ου, ἡ, bottomless, incomprehensible depth. ¹⁴ ἀγέλη, ης, ἡ, herd, flock. ¹⁵ χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. ¹⁶ ἱκανός, sufficient, able. ¹⁷ βόσκω, feed. ¹⁸ ἐπιτρέπω, permit, allow. ¹⁹ ὀρμάω, hasten on, rush. ²⁰ κρημνός, οὔ, ὁ, steep bank, cliff. ²¹ λίμνη, ης, ἡ, lake. ²² ἀποπνίγω, choke, drown. ²³ φεύγω, flee, escape.

καὶ ἀπήγγειλαν¹ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.² 35

Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός· καὶ ἦλθον πρὸς τὸν

Ἰησοῦν, καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ

δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον³ καὶ σωφρονούντα,⁴

παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν. 36

Ἀπήγγειλαν¹ δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ

δαιμονισθείς.⁵ Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν⁶ τὸ πλῆθος⁷ 37

τῆς περιχώρου⁸ τῶν Γαδαρηνῶν⁹ ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν,

ὅτι φόβῳ¹⁰ μεγάλῳ συνέχοντο·¹¹ αὐτὸς δὲ ἐμβάς¹² εἰς

τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.¹³ Ἐδέετο¹⁴ δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ' 38

οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ. Ἀπέλυσεν

δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων, Ὑπόστρεφε¹³ εἰς τὸν οἶκόν 39

σου, καὶ διηγοῦ¹⁵ ὅσα ἐποίησέν σοι ὁ θεός. Καὶ

ἀπῆλθεν, καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα

ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

¹ ἀπαγγέλλω, announce, report. ² ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ³ ἱματίζω, dress, clothe. ⁴ σωφρονέω, be of sound mind, judgment. ⁵ δαιμονίζομαι, am demon possessed. ⁶ ἅπας, each, every. ⁷ πλῆθος, ους, τό, multitude. ⁸ περὶχωρος, ου, ἡ, neighboring. ⁹ Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. ¹⁰ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ¹¹ συνέχω, hold fast, oppress. ¹² ἐμβαίνω, embark. ¹³ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹⁴ δεόμαι, ask, request. ¹⁵ διηγέομαι, relate fully, relate in full.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι¹ τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο² 40

αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες³ αὐτόν.

Καὶ ἰδοὺ, ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος,⁴ καὶ αὐτὸς 41

ἄρχων⁵ τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς

πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν

οἶκον αὐτοῦ· ὅτι θυγάτηρ⁶ μονογενῆς⁷ ἦν αὐτῷ ὡς 42

ἑτῶν⁸ δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. Ἐν δὲ τῷ

ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον⁹ αὐτόν.

Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει¹⁰ αἵματος ἀπὸ ἑτῶν⁸ δώδεκα, 43

ἥτις ἰατροῖς¹¹ προσαναλώσασα¹² ὅλον τὸν βίον¹³ οὐκ

ἴσχυσεν¹⁴ ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι,¹⁵ προσελθοῦσα 44

ὀπισθεν,¹⁶ ἥψατο¹⁷ τοῦ κρασπέδου¹⁸ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ·

καὶ παραchrῆμα¹⁹ ἔστη ἡ ῥύσις¹⁰ τοῦ αἵματος αὐτῆς. 45

Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Τίς ὁ ἀψάμενός¹⁷ μου;

Ἀρνούμενων²⁰ δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ'

¹ ὑποστρέφω, return, turn back. ² ἀποδέχομαι, receive gladly, welcome. ³ προσδοκάω, wait for, look for. ⁴ Ἰάειρος, ου, ὁ, Jairus. ⁵ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ⁶ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ⁷ μονογενής, only begotten, only. ⁸ ἔτος, ους, τό, year. ⁹ συμπνίγω, choke, choke utterly. ¹⁰ ῥύσις, εως, ἡ, flowing, hemorrhage. ¹¹ ἱατρός, οὔ, ὁ, physician. ¹² προσαναλίσκω, spend lavishly, spend beside. ¹³ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ¹⁴ ἰσχύω, be strong, able. ¹⁵ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁶ ὀπισθεν, behind, after. ¹⁷ ἅπτομαι, touch or handle. ¹⁸ κράσπεδον, ου, τό, border, tassel. ¹⁹ παραchrῆμα, immediately, instantly. ²⁰ ἀρνέομαι, deny, repudiate.

αὐτοῦ, Ἐπιστάτα,¹ οἱ ὄχλοι συνέχουσίν² σε καὶ
 ἀποθλίβουσιν,³ καὶ λέγεις, Τίς ὁ ἀψάμενός⁴ μου; Ὁ δὲ 46
 Ἰησοῦς εἶπεν, Ἡψατό⁴ μού τις: ἐγὼ γὰρ ἔγνω
 δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι 47
 οὐκ ἔλαθεν,⁵ τρέμουσα⁶ ἦλθεν, καὶ προσπεσούσα⁷
 αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν⁸ ἥψατο⁴ αὐτοῦ ἀπήγγειλεν⁹ αὐτῷ
 ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἴαθη¹⁰ παραχρῆμα.¹¹ 48
 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, Θάρσει,¹² θύγατερ,¹³ ἡ πίστις σου
 σέσωκέν σε: πορεύου εἰς εἰρήνην.

Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεται τις παρὰ τοῦ 49
 ἀρχισυναγώγου,¹⁴ λέγων αὐτῷ ὅτι Τέθνηκεν¹⁵ ἡ
 θυγάτηρ¹³ σου: μὴ σκύλλε¹⁶ τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ 50
 Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, Μὴ φοβοῦ:
 μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν 51
 οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδέναν, εἰ μὴ Πέτρον

¹ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ² συνέχω, hold fast, oppress. ³ ἀποθλίβω, press upon, crowd in upon. ⁴ ἅπτομαι, touch or handle. ⁵ λανθάνω, escape notice, am hidden. ⁶ τρέμω, tremble, am afraid. ⁷ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ⁸ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ⁹ ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹⁰ ἰάομαι, heal. ¹¹ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹² θαρσέω, of good courage, of good cheer. ¹³ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹⁴ ἀρχισυναγώγος, ου, ὁ, ruler of a synagogue. ¹⁵ θνήσκω, die, am dying. ¹⁶ σκύλλω, trouble, bother.

καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον,¹ καὶ τὸν πατέρα τῆς
 παιδὸς² καὶ τὴν μητέρα. Ἐκλαιον³ δὲ πάντες, καὶ 52
 ἐκόπτοντο⁴ αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπεν, Μὴ κλαίετε:³ οὐκ
 ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.⁵ Καὶ κατεγέλων⁶ αὐτοῦ, 53
 εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, 54
 καὶ κρατήσας⁷ τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησεν⁸ λέγων, Ἡ
 παῖς,² ἐγείρου. Καὶ ἐπέστρεψεν⁹ τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ 55
 ἀνέστη παραχρῆμα:¹⁰ καὶ διέταξεν¹¹ αὐτῇ δοθῆναι
 φαγεῖν. Καὶ ἐξέστησαν¹² οἱ γονεῖς¹³ αὐτῆς: ὁ δὲ 56
 παρήγγειλεν¹⁴ αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Συγκαλεσάμενος¹⁵ δὲ τοὺς δώδεκα, ἔδωκεν αὐτοῖς 9
 δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ
 νόσους¹⁶ θεραπεύειν.¹⁷ Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς 2
 κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι¹⁸ τοὺς
 ἀσθενοῦντας.¹⁹ Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδὲν αἶρετε 3

¹ Ἰάκωβος, James, Jacob. ² παῖς, ὁ, male or female child, servant. ³ κλαίω, weep, weep for. ⁴ κόπτω, strike, smite. ⁵ καθεύδω, sleep. ⁶ καταγελᾶω, deride, ridicule. ⁷ κρατέω, grasp, lay hold of. ⁸ φωνέω, call, crow. ⁹ ἐπιστρέφω, turn to, return. ¹⁰ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹¹ διατάσσω, command, give orders to. ¹² ἐξίστημι, amaze, be amazed. ¹³ γονεῖς, ἑως, ὁ, parent. ¹⁴ παραγγέλλω, order, command. ¹⁵ συγκαλέω, call together. ¹⁶ νόσος, οὐ, ἡ, disease, malady. ¹⁷ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁸ ἰάομαι, heal. ¹⁹ ἀσθενέω, be weak, sick.

εἰς τὴν ὁδόν: μήτε¹ ῥάβδους,² μήτε¹ πήραν,³ μήτε¹
 ἄρτον, μήτε¹ ἀργύριον,⁴ μήτε¹ ἀνά⁵ δύο χιτῶνας⁶ ἔχειν.
 Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθῃτε, ἐκεῖ μένετε, καὶ 4
 ἐκεῖθεν⁷ ἐξέρχεσθε. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, 5
 ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκεῖνης καὶ τὸν
 κονιορτὸν⁸ ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε⁹ εἰς
 μαρτύριον¹⁰ ἐπ' αὐτούς. Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο¹¹ 6
 κατὰ τὰς κώμας,¹² εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες
 πανταχοῦ.¹⁴

Ἦκουσεν δὲ Ἡρώδης¹⁵ ὁ τετράρχης¹⁶ τὰ γινόμενα ὑπ' 7
 αὐτοῦ πάντα: καὶ διηπόρει,¹⁷ διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό
 τινων ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν: ὑπό τινων δὲ 8
 ὅτι Ἡλίας¹⁸ ἐφάνη:¹⁹ ἄλλων δὲ ὅτι Προφῆτης εἷς τῶν
 ἀρχαίων²⁰ ἀνέστη. Καὶ εἶπεν Ἡρώδης,¹⁵ Ἰωάννην ἐγὼ 9
 ἀπεκεφάλισα:²¹ τίς δὲ ἐστὶν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω

¹ μήτε, neither, nor. ² ῥάβδος, ου, ἡ, staff, rod. ³ πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ⁴ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ⁵ ἀνά, upwards, upon. ⁶ χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. ⁷ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ⁸ κονιορτός, οὔ, ὁ, dust. ⁹ ἀποτινάσσω, shake off. ¹⁰ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ¹¹ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹² κώμη, ης, ἡ, village. ¹³ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁴ πανταχοῦ, everywhere. ¹⁵ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ¹⁶ τετράρχης, ου, ὁ, tetrarch. ¹⁷ διαπορέω, be greatly perplexed or at a loss. ¹⁸ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ¹⁹ φαίνω, shine, appear. ²⁰ ἀρχαῖος, old, ancient. ²¹ ἀποκεφαλίζω, behead.

τοιαῦτα; Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

Καὶ ὑποστρέψαντες¹ οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο² αὐτῷ 10

ὅσα ἐποίησαν. Καὶ παραλαβὼν³ αὐτούς, ὑπεχώρησεν⁴

κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον⁵ πόλεως καλουμένης

Βηθσαιδᾶν.⁶ Οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ: 11

καὶ δεξιόμενος αὐτούς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς

βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν⁷ ἔχοντας

θεραπείας⁸ ἰᾶτο.⁹ Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν:¹⁰ 12

προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον αὐτῷ, Ἀπόλυσον

τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ¹¹ κώμας¹²

καὶ τοὺς ἀγροὺς¹³ καταλύσωσιν,¹⁴ καὶ εὗρωσιν

ἐπισιτισμόν:¹⁵ ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ⁵ τόπῳ ἐσμέν. Εἶπεν 13

δὲ πρὸς αὐτούς, Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ εἶπον,

Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε¹⁶ ἄρτοι καὶ ἰχθύες¹⁷

δύο, εἰ μήτι¹⁸ πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν¹⁹ εἰς

¹ ὑποστρέφω, return, turn back. ² διηγέομαι, relate fully, relate in full. ³ παραλαμβάνω, receive, take. ⁴ ὑποχωρέω, withdraw, go away. ⁵ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ⁶ Βηθσαιδᾶ, ἡ, Bethsaida. ⁷ χρεῖα, ας, ἡ, need, necessity. ⁸ θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. ⁹ ἰάομαι, heal. ¹⁰ κλίνω, cause to bend, bow. ¹¹ κύκλος, ου, ὁ, circle. ¹² κώμη, ης, ἡ, village. ¹³ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ¹⁴ καταλύω, destroy, lodge. ¹⁵ ἐπισιτισμός, οὔ, ὁ, provisions, provision. ¹⁶ πέντε, five, 5. ¹⁷ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ¹⁸ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ¹⁹ ἀγοράζω, buy.

πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.¹ Ἦσαν γὰρ ὥσεϊ² 14

ἄνδρες πεντακισχίλιοι.³ Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς

αὐτοῦ, Κατακλίνατε⁴ αὐτοὺς κλισίας⁵ ἀνά⁶

πεντήκοντα.⁷ Καὶ ἐποίησαν οὕτως, καὶ ἀνέκλιναν⁸ 15

ἅπαντας.⁹ Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε¹⁰ ἄρτους καὶ τοὺς δύο 16

ἰχθύας,¹¹ ἀναβλέψας¹² εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησεν¹³

αὐτούς, καὶ κατέκλασεν,¹⁴ καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς

παρατιθέναι¹⁵ τῷ ὄχλῳ. Καὶ ἔφαγον καὶ 17

ἐχορτάσθησαν¹⁶ πάντες· καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦσαν¹⁷

αὐτοῖς κλασμάτων,¹⁸ κόφινοι¹⁹ δώδεκα.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον 18

καταμόνας,²⁰ συνῆσαν²¹ αὐτῷ οἱ μαθηταί· καὶ

ἐπηρώτησεν αὐτούς, λέγων, Τίνα με λέγουσιν οἱ

ὄχλοι εἶναι; Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν 19

βαπτιστήν·²² ἄλλοι δὲ Ἠλίαν·²³ ἄλλοι δὲ ὅτι

¹ βρῶμα, τος, τό, food, food of any kind. ² ὥσεϊ, like, about. ³ πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. ⁴ κατακλίνω, make to lie down, recline. ⁵ κλισία, ας, ἡ, group of people eating together. ⁶ ἀνά, upwards, upon. ⁷ πενήκοντα, fifty, 50. ⁸ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ⁹ ἅπας, each, every. ¹⁰ πέντε, five, 5. ¹¹ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ¹² ἀναβλέπω, look up, receive sight. ¹³ εὐλογέω, bless. ¹⁴ κατακλάω, break in pieces. ¹⁵ παρατίθηναι, set before, entrust. ¹⁶ χορτάζω, eat until full, be filled. ¹⁷ περισσεύω, abound, be rich. ¹⁸ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ¹⁹ κόφινος, οὐ, ὁ, basket, large basket. ²⁰ καταμόνας, alone, apart. ²¹ σύνειμι, be with, come together. ²² βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. ²³ Ἠλίας, οὐ, ὁ, Elijah.

Προφήτης τις τῶν ἀρχαίων¹ ἀνέστη. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, 20

Ἑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ

Πέτρος εἶπεν, Τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ 21

ἐπιτιμῆσας² αὐτοῖς παρήγγειλεν³ μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο, 22

εἰπὼν ὅτι Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν,⁴

καὶ ἀποδοκιμασθῆναι⁵ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ

ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ

τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. Ἔλεγεν δὲ πρὸς πάντας, Εἰ 23

τις θέλει ὀπίσω⁶ μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω⁷ ἑαυτόν,

καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν⁸ αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. 24

Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει

αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν⁹

ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελεῖται¹⁰ 25

ἄνθρωπος, κερδήσας¹¹ τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ

ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς;¹² Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνηθῇ¹³ με 26

καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

¹ ἀρχαῖος, old, ancient. ² ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ³ παραγγέλλω, order, command. ⁴ πάσχω, suffer, am acted upon. ⁵ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ⁶ ὀπίσω, behind, after (gen). ⁷ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ⁸ σταυρός, οὐ, ὁ, cross. ⁹ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ¹⁰ ὠφελέω, profit, help. ¹¹ κερδαίνω, gain, win. ¹² ζημιόω, suffer loss, inflict loss upon. ¹³ ἐπαισχύνομαι, be ashamed, am ashamed.

ἐπαισχυνθήσεται,¹ ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ
 τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Λέγω δὲ ὑμῖν 27
 ἀληθῶς,² εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστῶτων, οἳ οὐ μὴ
 γέυσονται³ θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ
 θεοῦ.

Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὥσει⁴ ἡμέραι 28
 ὀκτώ,⁵ καὶ παραλαβὼν⁶ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ
 Ἰάκωβον,⁷ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. Καὶ 29
 ἐγένετο, ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ εἶδος⁸ τοῦ
 προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς⁹ αὐτοῦ
 λευκὸς¹⁰ ἐξαστράπτων.¹¹ Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο 30
 συνελάλουν¹² αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἡλίας,¹³
 οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον¹⁴ αὐτοῦ ἣν 31
 ἔμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ 32
 σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι¹⁵ ὕπνῳ.¹⁶

¹ ἐπαισχύνομαι, be ashamed, am ashamed. ² ἀληθῶς, truly, really. ³ γεύομαι, taste, experience. ⁴ ὥσει, like, about. ⁵ ὀκτώ, eight, 8. ⁶ παραλαμβάνω, receive, take. ⁷ Ἰάκωβος, James, Jacob. ⁸ εἶδος, οὗς, τό, form, sight. ⁹ ἱματισμός, οὗ, ὁ, clothing. ¹⁰ λευκός, white, bright. ¹¹ ἐξαστράπτω, flash like lightning. ¹² συλλαλέω, talk with, discuss. ¹³ Ἡλίας, οὗ, ὁ, Elijah. ¹⁴ ἔξοδος, οὗ, ἡ, departure, exodus. ¹⁵ βαρέω, burden, weigh down. ¹⁶ ὕπνος, οὗ, ὁ, sleep.

διαγρηγορήσαντες¹ δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς
 δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας² αὐτῷ. Καὶ ἐγένετο, ἐν 33
 τῷ διαχωρίζεσθαι³ αὐτοὺς ἀπ’ αὐτοῦ, εἶπεν Πέτρος
 πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Ἐπιστάτα,⁴ καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε
 εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς⁵ τρεῖς, μίαν σοί, καὶ μίαν
 Μωσῇ, καὶ μίαν Ἠλίᾳ·⁶ μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. Ταῦτα δὲ 34
 αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη⁷ καὶ ἐπεσκίασεν⁸
 αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς
 τὴν νεφέλην.⁷ Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης,⁷ 35
 λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ
 ἀκούετε. Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν, εὐρέθη ὁ 36
 Ἰησοῦς μόνος. Καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν,⁹ καὶ οὐδενὶ
 ἀπήγγειλαν¹⁰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν
 ἑώρακασιν.

¹ διαγρηγορέω, keep awake, awake fully. ² συνίστημι, commend (transitive), stand with. ³ διαχωρίζομαι, separate myself from, part from. ⁴ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ⁵ σκηνή, ἥς, ἡ, tent, tabernacle. ⁶ Ἠλίας, ου, ὁ, Elijah. ⁷ νεφέλη, ἥς, ἡ, cloud. ⁸ ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. ⁹ σιγᾶω, be silent, become silent. ¹⁰ ἀπαγγέλλω, announce, report.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἐξῆς¹ ἡμέρᾳ, κατελθόντων² αὐτῶν ἀπὸ 37
τοῦ ὄρους, συνήντησεν³ αὐτῷ ὄχλος πολὺς. Καὶ ἰδού, 38
ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησεν,⁴ λέγων, Διδάσκαλε,
δέομαί⁵ σου, ἐπίβλεψαί⁶ ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι
μονογενής⁷ ἐστίν μοι: καὶ ἰδού, πνεῦμα λαμβάνει 39
αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης⁸ κρᾶζει, καὶ σπαράσσει⁹ αὐτόν
μετὰ ἀφροῦ,¹⁰ καὶ μόγις¹¹ ἀποχωρεῖ¹² ἀπ' αὐτοῦ,
συντρίβων¹³ αὐτόν. Καὶ ἐδεήθην⁵ τῶν μαθητῶν σου 40
ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. 41
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ὡ¹⁴ γενεὰ¹⁵ ἄπιστος¹⁶
καὶ διεστραμμένη,¹⁷ ἕως πότε¹⁸ ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ
ἀνέξομαι¹⁹ ὑμῶν; Προσάγαγε²⁰ τὸν υἱόν σου ὧδε. Ἔτι 42
δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν²¹ αὐτόν τὸ
δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν:²² ἐπετίμησεν²³ δὲ ὁ
Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,²⁴ καὶ ἰάσατο²⁵ τὸν

¹ ἐξῆς, next, next in order. ² κατέρχομαι, come down, go down. ³ συναντάω, meet with, hence to happen. ⁴ ἀναβοάω, cry out, shout upwards. ⁵ δέομαι, ask, request. ⁶ ἐπιβλέπω, look on (with favor), have regard for. ⁷ μονογενής, only begotten, only. ⁸ ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. ⁹ σπαράσσω, convulse, shake to and fro. ¹⁰ ἀφρός, οὐ, ὄ, foam, foaming. ¹¹ μόγις, hardly, scarcely. ¹² ἀποχωρέω, go away, depart. ¹³ συντρίβω, break in pieces, crush. ¹⁴ ὦ, Oh! omega. ¹⁵ γενεά, ἄς, ἡ, generation. ¹⁶ ἄπιστος, unbelieving, faithless. ¹⁷ διαστρέφω, distort, pervert. ¹⁸ πότε, when? at what time? ¹⁹ ἀνέχομαι, endure, bear with. ²⁰ προσάγω, bring (forward), approach. ²¹ ῥήγνυμι, break apart, throw down. ²² συσπαράσσω, convulse. ²³ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ²⁴ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ²⁵ ἰάομαι, heal.

παῖδα,¹ καὶ ἀπέδωκεν² αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. 43

Ἐξεπλήσσοντο³ δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι⁴ τοῦ
θεοῦ.

Πάντων δὲ θαυμαζόντων⁵ ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ

Ἰησοῦς, εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Θέσθε ὑμεῖς 44

εἰς τὰ ὧτα⁶ ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ

ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. 45

Οἱ δὲ ἡγνόουν⁷ τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν

παρακεκαλυμμένον⁸ ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἰσθωνται⁹

αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ

ῥήματος τούτου.

Εἰσηλθεν δὲ διαλογισμὸς¹⁰ ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη 46

μείζων αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν¹⁰ 47

τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος¹¹ παιδίου, ἔστησεν

αὐτὸ παρ' ἐαυτῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὃς ἂν δέξηται 48

¹ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ² ἀποδίδωμι, give back, pay. ³ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ⁴ μεγαλειότης, ἡτος, ἡ, splendor, magnificence. ⁵ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁶ οὖς, ους, τό, ear. ⁷ ἄγνοέω, not know, be unaware. ⁸ παρακαλύπτω, hide, conceal. ⁹ αἰσθάνομαι, notice, perceive. ¹⁰ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ¹¹ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize.

τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται: καὶ
 ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλλαντά με: ὁ
 γὰρ μικρότερος¹ ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτος ἔσται
 μέγας.

Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν, Ἐπιστάτα,² εἶδομέν τινα 49
 ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια: καὶ
 ἐκωλύσαμεν³ αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. 50
 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, Μὴ κωλύετε:³ ὃς γὰρ
 οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἔστιν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι⁴ τὰς ἡμέρας τῆς 51
 ἀναλήψεως⁵ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
 ἐστήριξεν⁶ τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ 52
 ἀπέστειλεν ἀγγέλους προ⁷ προσώπου αὐτοῦ: καὶ
 πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην⁸ Σαμαρειτῶν,⁹ ὥστε
 ἐτοιμάσαι¹⁰ αὐτῷ. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ 53

¹ μικρός, small, little. ² ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ³ κωλύω, forbid, hinder. ⁴ συμπληρῶ, fulfill, be swamped. ⁵ ἀνάληψις, εως, ἡ, taking up, lifting up. ⁶ στηρίζω, establish, fix firmly. ⁷ πρό, before (gen), before. ⁸ κώμη, ης, ἡ, village. ⁹ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ¹⁰ ἐτοιμάζω, prepare, make ready.

πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. 54

Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος¹ καὶ Ἰωάννης

εἶπον, Κύριε, θέλεις εἰπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ

οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι² αὐτούς, ὥς καὶ Ἡλίας³

ἐποίησεν; Στραφεῖς⁴ δὲ ἐπετίμησεν⁵ αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, 55

Οὐκ οἴδατε οἴου⁶ πνεύματός ἐστε ὑμεῖς· ὁ γὰρ υἱὸς 56

τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι,

ἀλλὰ σῶσαι. Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.⁷

Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέν τις 57

πρὸς αὐτόν, Ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε. 58

Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Αἱ ἀλώπικες⁸ φωλεοῦς⁹

ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ¹⁰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις:

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ¹² τὴν κεφαλὴν

κλίνει.¹³ Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον, Ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ 59

εἶπεν, Κύριε, ἐπίτρεψόν¹⁴ μοι ἀπελθόντι πρῶτον

¹ Ἰάκωβος, James, Jacob. ² ἀναλίσκω, destroy, consume. ³ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ⁴ στρέφω, turn, am converted. ⁵ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁶ οἴος, such as, of what kind. ⁷ κώμη, ης, ἡ, village. ⁸ ἀλώπηξ, εκος, ἡ, fox. ⁹ φωλεός, οὔ, ὁ, den, hole. ¹⁰ πετεινόν, ου, τό, bird. ¹¹ κατασκήνωσις, εως, ἡ, place to live, nest. ¹² ποῦ, where?. ¹³ κλίνω, cause to bend, bow. ¹⁴ ἐπιτρέπω, permit, allow.

θάψαι¹ τὸν πατέρα μου. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 60

Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι¹ τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς: σὺ δὲ
ἀπελθὼν διάγγελλε² τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Εἶπεν 61

δὲ καὶ ἕτερος, Ἀκολουθήσω σοι, κύριε: πρῶτον δὲ
ἐπιτρέψόν³ μοι ἀποτάξασθαι⁴ τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. 62

Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, Οὐδεὶς, ἐπιβαλὼν⁵ τὴν
χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον,⁶ καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω,⁷
εὐθετός⁸ ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν⁹ ὁ κύριος καὶ ἐτέρους 10

ἐβδομήκοντα,¹⁰ καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ¹¹ δύο πρὸ¹²
προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ¹³

ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, Ὁ 2

μὲν θερισμὸς¹⁴ πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται¹⁵ ὀλίγοι:¹⁶ δεήθητε

οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ,¹⁴ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας

εἰς τὸν θερισμὸν¹⁴ αὐτοῦ. Ὑπάγετε: ἰδοὺ, ἐγὼ 3

¹ θάπτω, bury. ² διαγγέλλω, publish abroad, proclaim. ³ ἐπιτρέπω, permit, allow. ⁴ ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. ⁵ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁶ ἄροτρον, ου, τό, plow. ⁷ ὀπίσω, behind, after (gen). ⁸ εὐθετος, useful, fit. ⁹ ἀναδείκνυμι, show clearly, reveal. ¹⁰ ἐβδομήκοντα, seventy, 70. ¹¹ ἀνὰ, upwards, upon. ¹² πρὸ, before (gen), before. ¹³ οὗ, where, when. ¹⁴ θερισμός, σὺ, ὁ, harvest, reaping. ¹⁵ ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. ¹⁶ ὀλίγος, little, few. ¹⁷ δέομαι, ask, request.

ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας¹ ἐν μέσῳ λύκων.² Μὴ 4
 βαστάζετε³ βαλάντιον,⁴ μὴ πήραν,⁵ μηδὲ ὑποδήματα.⁶
 καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. Εἰς ἣν δ' ἂν 5
 οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, Εἰρήνη τῷ οἴκῳ
 τούτῳ. Καὶ ἐὰν ἡ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται⁷ 6
 ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε,⁸ ἐφ' ὑμᾶς
 ἀνακάμψει.⁹ Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες 7
 καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος¹⁰ γὰρ ὁ ἐργάτης¹¹
 τοῦ μισθοῦ¹² αὐτοῦ ἐστίν. Μὴ μεταβαίνετε¹³ ἐξ οἰκίας
 εἰς οἰκίαν. Καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ 8
 δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα¹⁴ ὑμῖν, καὶ 9
 θεραπεύετε¹⁵ τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς,¹⁶ καὶ λέγετε
 αὐτοῖς, Ὁ γίγνεται¹⁷ ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Εἰς 10
 ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς,
 ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας¹⁸ αὐτῆς εἴπατε, Καὶ τὸν 11

¹ ἄρην, ἀρνός, ὁ, lamb. ² λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. ³ βαστάζω, bear, carry. ⁴ βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ⁵ πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ⁶ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ⁷ ἐπαναπαύομαι, rest, rest upon. ⁸ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ⁹ ἀνακάμπτω, turn back, return. ¹⁰ ἄξιος, worthy, deserving. ¹¹ ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. ¹² μισθός, οῦ, ὁ, wages, reward. ¹³ μεταβαίνω, depart, leave. ¹⁴ παρατίθημι, set before, entrust. ¹⁵ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁶ ἀσθενής, weak, infirm. ¹⁷ ἐγγίζω, come near, approach. ¹⁸ πλατεία, ας, ἡ, street.

κονιορτὸν¹ τὸν κολληθέντα² ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν
 ἀπομασσόμεθα³ ὑμῖν: πλὴν⁴ τοῦτο γινώσκετε, ὅτι
 ἤγγικεν⁵ ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Λέγω ὑμῖν ὅτι 12
 Σοδόμοις⁶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον⁷ ἔσται, ἢ
 τῇ πόλει ἐκείνῃ. Οὐαὶ⁸ σοι, Χοραζὶν,⁹ οὐαὶ⁸ σοι, 13
 Βηθσαιδᾶ:¹⁰ ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ¹¹ καὶ Σιδῶνι¹² ἐγένοντο αἱ
 δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι¹³ ἂν ἐν σάκκῳ¹⁴
 καὶ σποδῷ¹⁵ καθήμεναι μετενόησαν.¹⁶ Πλὴν⁴ Τύρῳ¹¹ 14
 καὶ Σιδῶνι¹² ἀνεκτότερον⁷ ἔσται ἐν τῇ κρίσει,¹⁷ ἢ ὑμῖν.
 Καὶ σύ, Καπερναοῦμ,¹⁸ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθείσα, 15
 ἕως Ἄδου²⁰ καταβιβασθήσῃ.²¹ Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ 16
 ἀκούει: καὶ ὁ ἀθετῶν²² ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ:²² ὁ δὲ ἐμὲ
 ἀθετῶν²² ἀθετεῖ²² τὸν ἀποστειλαντά με.

¹ κονιορτός, οὐ, ὅ, dust. ² κολλάω, glue, cleave. ³ ἀπομάσσω, wipe off. ⁴ πλὴν, however, but. ⁵ ἐγγίζω, come near, approach. ⁶ Σόδομα, ὠν, τό, Sodom. ⁷ ἀνεκτός, tolerable, bearable. ⁸ οὐαὶ, woe! alas! woe! ⁹ Χοραζὶν, ἡ, Chorazin. ¹⁰ Βηθσαιδᾶ, ἡ, Bethsaida. ¹¹ Τύρος, οὐ, ἡ, Tyre. ¹² Σιδῶν, ὠνος, ἡ, Sidon. ¹³ πάλαι, long ago, of old. ¹⁴ σάκκος, οὐ, ὅ, sackcloth. ¹⁵ σποδός, οὐ, ἡ, ashes. ¹⁶ μετανοέω, repent, change my mind. ¹⁷ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ¹⁸ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ¹⁹ ὑψόω, lift up, exalt. ²⁰ Ἄδης, οὐ, ὅ, Hades. ²¹ καταβιβάζω, bring down, cause to go down. ²² ἀθετέω, reject, annul.

Ἐπέστρεψαν¹ δὲ οἱ ἐβδομήκοντα² μετὰ χαρᾶς, λέγοντες, 17

Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται³ ἡμῖν ἐν τῷ

ὀνόματί σου. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν 18

ὡς ἀστραπὴν⁵ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. Ἰδοὺ, δίδωμι 19

ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν⁶ ἐπάνω⁷ ὄφρων⁸ καὶ

σκορπίων,⁹ καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ:¹⁰

καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.¹¹ Πλὴν¹² ἐν τούτῳ μὴ 20

χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται:³ χαίρετε

δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἡγαλλιάσατο¹³ τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, 21

καὶ εἶπεν, Ἐξομολογούμεαι¹⁴ σοι, πάτερ, κύριε τοῦ

οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας¹⁵ ταῦτα ἀπὸ

σοφῶν¹⁶ καὶ συνετῶν,¹⁷ καὶ ἀπεκάλυψας¹⁸ αὐτὰ

νηπίοις.¹⁹ Ναί,²⁰ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία²¹

ἔμπροσθέν²² σου. Καὶ στραφεὶς²³ πρὸς τοὺς μαθητὰς 22

¹ ὑποστρέφω, return, turn back. ² ἐβδομήκοντα, seventy, 70. ³ ὑποτάσσω, subject, put in subjection. ⁴ Σατανᾶς, ἄ, ὁ, Satan, adversary. ⁵ ἀστραπή, ἥς, ἡ, lightning, brightness. ⁶ πατέω, tread or tread under foot, tread. ⁷ ἐπάνω, above, over (gen). ⁸ ὄφρις, εὼς, ὁ, snake, serpent. ⁹ σκορπίος, ου, ὁ, scorpion. ¹⁰ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ¹¹ ἀδικέω, do wrong, harm. ¹² πλὴν, however, but. ¹³ ἡγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ¹⁴ ἐξομολογέω, confess, profess. ¹⁵ ἀποκρύπτω, hide, conceal. ¹⁶ σοφός, wise. ¹⁷ συνετός, intelligent, clever. ¹⁸ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ¹⁹ νήπιος, infant, child. ²⁰ ναί, yes, truly. ²¹ εὐδοκία, ἀς, ἡ, good pleasure, good-will. ²² ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ²³ στρέφω, turn, am converted.

εἶπεν, Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου: καὶ
οὐδείς γινώσκει τίς ἐστὶν ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς
ἐστὶν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὃ ἂν βούληται¹ ὁ υἱὸς
ἀποκαλύψαι.² Καὶ στραφεὶς³ πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ’ 23
ιδίαν εἶπεν, Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ
βλέπετε. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ 24
βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ
εἶδον: καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Καὶ ἰδοὺ, νομικός⁴ τις ἀνέστη, ἐκπειράζων⁵ αὐτόν, καὶ 25
λέγων, Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον
κληρονομήσω;⁶ Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ἐν τῷ νόμῳ 26
τί γέγραπται; Πῶς ἀναγινώσκεις;⁷ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς 27
εἶπεν, Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου, ἐξ ὅλης τῆς
καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης
τῆς ἰσχύος⁸ σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας⁹ σου: καὶ τὸν
πλησίον¹⁰ σου ὡς σεαυτόν.¹¹ Εἶπεν δὲ αὐτῷ, Ὅρθῶς¹² 28

¹ βούλομαι, wish, will. ² ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ³ στρέφω, turn, am converted. ⁴ νομικός, pertaining to the law. ⁵ ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. ⁶ κληρονομέω, inherit, obtain. ⁷ ἀναγινώσκω, you read. ⁸ ἰσχύς, υἴος, ἡ, strength, power. ⁹ διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. ¹⁰ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ¹¹ σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹² ὀρθῶς, rightly, correctly.

ἀπεκρίθη· τοῦτο ποίει, καὶ ζήση. Ὁ δὲ θέλων 29

δικαιοῦν¹ ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Καὶ τίς ἐστίν

μου πλησίον;² Ὑπολαβὼν³ δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, 30

Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχά,

καὶ λησταῖς⁴ περιέπεσεν,⁵ οἱ καὶ ἐκδύσαντες⁶ αὐτὸν

καὶ πληγὰς⁷ ἐπιθέντες⁸ ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ⁹

τυγχάνοντα.¹⁰ Κατὰ συγκυρίαν¹¹ δὲ ἱερέυς¹² τις 31

κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ· καὶ ἰδὼν αὐτὸν

ἀντιπαρῆλθεν.¹³ Ὁμοίως¹⁴ δὲ καὶ Λευΐτης¹⁵ γενόμενος 32

κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.¹³ 33

Σαμαρεῖτης¹⁶ δέ τις ὁδεύων¹⁷ ἦλθεν κατ' αὐτόν, καὶ

ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη,¹⁸ καὶ προσελθὼν 34

κατέδησεν¹⁹ τὰ τραύματα²⁰ αὐτοῦ, ἐπιχέων²¹ ἔλαιον²²

καὶ οἶνον·²³ ἐπιβιβάσας²⁴ δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος,

¹ δικαίῳ, justify, pronounce righteous. ² πλησίον, near, neighbor (as a noun). ³ ὑπολαμβάνω, take up, receive. ⁴ ληστής, οὗ, ὁ, robber, brigand. ⁵ περιτίπτω, fall in with, strike. ⁶ ἐκδύω, take off, put off. ⁷ πλῆγῃ, ἤς, ἡ, blow, wound. ⁸ ἐπιτίθημι, lay upon, put. ⁹ ἡμιθανής, half dead. ¹⁰ τυγχάνω, obtain, happen. ¹¹ συγκυρία, ας, ἡ, coincidence, chance. ¹² ἱερεύς, έως, ὁ, priest. ¹³ ἀντιπαρέρχομαι, pass by on the opposite side. ¹⁴ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹⁵ Λευΐτης, ου, ὁ, Levite. ¹⁶ Σαμαρεῖτης, ου, ὁ, Samaritan. ¹⁷ ὁδεύω, go, travel. ¹⁸ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ¹⁹ καταδέω, bind up, bandage. ²⁰ τραῦμα, τος, τό, wound. ²¹ ἐπιχέω, pour over, pour on. ²² ἔλαιον, ου, τό, olive oil. ²³ οἶνος, ου, ὁ, wine. ²⁴ ἐπιβιβάζω, put on, place upon. ²⁵ κτῆνος, ους, τό, beast of burden.

ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον,¹ καὶ ἐπεμελήθη² αὐτοῦ. 35

Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον³ ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια⁴
 ἔδωκεν τῷ πανδοχεῖ,⁵ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιμελήθητι²
 αὐτοῦ: καὶ ὃ τι ἂν προσδαπανήσης,⁶ ἐγὼ ἐν τῷ
 ἐπανέρχεσθαί⁷ με ἀποδώσω⁸ σοι. Τίς οὖν τούτων τῶν 36
 τριῶν πλησίον⁹ δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος¹⁰
 εἰς τοὺς ληστάς;¹¹ Ὁ δὲ εἶπεν, Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος¹² 37
 μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου, καὶ
 σὺ ποίει ὁμοίως.¹³

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς 38
 εἰσῆλθεν εἰς κώμην¹⁴ τινά: γυνὴ δέ τις ὀνόματι
 Μάρθα¹⁵ ὑπεδέξατο¹⁶ αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. Καὶ 39
 τῇδε¹⁷ ἦν ἀδελφὴ¹⁸ καλουμένη Μαρία, ἥ καὶ
 παρακαθίσασα¹⁹ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουεν
 τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἡ δὲ Μάρθα¹⁵ περιεσπᾶτο²⁰ περὶ 40

¹ πανδοχεῖον, ου, τό, inn. ² ἐπιμελέομαι, care for, take care of. ³ αὔριον, tomorrow. ⁴ δηνάριον, ου, ό, denarius. ⁵ πανδοχεύς, έως, ό, innkeeper. ⁶ προσδαπανάω, spend in addition. ⁷ ἐπανέρχομαι, return, come back again. ⁸ ἀποδίδωμι, give back, pay. ⁹ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ¹⁰ ἐμπίπτω, fall into, fall in. ¹¹ ληστής, ου, ό, robber, brigand. ¹² έλεος, ους, ό, pity, mercy. ¹³ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹⁴ κώμη, ης, ή, village. ¹⁵ Μάρθα, ας, ή, Martha. ¹⁶ ὑποδέχομαι, welcome, receive. ¹⁷ ὅδε, this (here), this here. ¹⁸ ἀδελφή, ης, ή, sister. ¹⁹ παρακαθίζω, sit down beside. ²⁰ περιεσπάω, distract, trouble greatly.

πολλὴν διακονίαν·¹ ἐπιστᾶσα² δὲ εἶπεν, Κύριε, οὐ
 μέλει³ σοι ὅτι ἡ ἀδελφή⁴ μου μόνην με κατέλειπεν⁵
 διακονεῖν;⁶ Εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.⁷ 41
 Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μάρθα,⁸ Μάρθα,⁸
 μεριμνᾷς⁹ καὶ τυρβάζῃ¹⁰ περὶ πολλά· ἐνὸς δέ ἐστιν 42
 χρεῖα·¹¹ Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα¹² ἐξελέξατο,¹³
 ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται¹⁴ ἀπ' αὐτῆς.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ 11
 προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο,¹⁵ εἶπέν τις τῶν
 μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς
 προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς
 μαθητὰς αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὅταν προσεύχησθε, 2
 λέγετε, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω¹⁶
 τὸ ὄνομά σου. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. Γενηθήτω τὸ
 θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον 3

¹ διακονία, ας, ἡ, waiting at table, service. ² ἐπίστημι, stand over, come upon. ³ μέλει, it is a care, it concerns. ⁴ ἀδελφή, ἡς, ἡ, sister. ⁵ καταλείπω, leave, leave behind. ⁶ διακονέω, serve, minister. ⁷ συναντιλαμβάνομαι, help, assist. ⁸ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁹ μεριμνάω, be anxious, distracted. ¹⁰ τυρβάζω, agitate or disturb in mind. ¹¹ χρεῖα, ας, ἡ, need, necessity. ¹² μερίς, ἰδος, ἡ, part, portion. ¹³ ἐκλέγομαι, choose, elect. ¹⁴ ἀφαιρέω, take away, smite off. ¹⁵ παύω, cause to cease. ¹⁶ ἁγιάζω, make holy, consecrate.

ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον¹ δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. Καὶ 4
 ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν
 παντὶ ὀφείλοντι² ἡμῖν. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς³ ἡμᾶς εἰς
 πειρασμόν,⁴ ἀλλὰ ῥύσαι⁵ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον,⁶ καὶ 5
 πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου,⁷ καὶ εἴπη αὐτῷ,
 Φίλε,⁶ χρήσόν⁸ μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ⁹ φίλος⁶ 6
 παρεγένετο¹⁰ ἐξ ὁδοῦ πρὸς με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ
 παραθῆσω¹¹ αὐτῷ: καὶ αὐτὸς¹² ἔσωθεν¹³ ἀποκριθεὶς 7
 εἶπη, Μὴ μοι κόπους¹⁴ πάρεχε:¹⁵ ἤδη ἡ θύρα¹⁶
 κέκλεισται,¹⁷ καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν
 κοίτην¹⁸ εἰσὶν: οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. Λέγω 8
 ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστάς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ
 φίλον,⁶ διὰ γέ¹⁹ τὴν ἀναίδειαν²⁰ αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει
 αὐτῷ ὅσον χρήζει.²¹ Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ 9

¹ ἐπιούσιος, for today, daily. ² ὀφείλω, owe, ought. ³ εἰσφέρω, carry inward, bring in. ⁴ πειρασμός, οὐ, ὁ, temptation, trial. ⁵ ῥύσμαι, rescue, save. ⁶ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁷ μεσονύκτιον, ου, τό, midnight. ⁸ χράω, lend. ⁹ ἐπειδὴ, since, because. ¹⁰ παραγίνομαι, come, arrive. ¹¹ παρατίθηναι, set before, entrust. ¹² καὶ αὐτός, and he, and she. ¹³ ἔσωθεν, from within, within. ¹⁴ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ¹⁵ παρέχω, offer, afford. ¹⁶ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ¹⁷ κλείω, shut, shut up. ¹⁸ κοίτη, ης, ἡ, bed, sexual promiscuity. ¹⁹ γέ, indeed, at least. ²⁰ ἀναίδεια, ας, ἡ, shamelessness, shameless persistence. ²¹ χρῆζω, need, have need of.

δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· κρούετε,¹ καὶ
 ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει· καὶ ὁ 10
 ζητῶν εὐρίσκει· καὶ τῷ κρούοντι¹ ἀνοιγήσεται. Τίνα 11
 δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον
 ἐπιδώσει² αὐτῷ; Ἡ καὶ ἰχθύν,³ μὴ ἀντί⁴ ἰχθύος³ ὄφιν⁵
 ἐπιδώσει² αὐτῷ; Ἡ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ὦόν,⁶ μὴ ἐπιδώσει² 12
 αὐτῷ σκορπίον;⁷ Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες 13
 οἴδατε δόματα⁸ ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
 πόσω⁹ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα
 ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν.¹⁰ 14
 Ἐγένετο δέ, τοῦ δαιμονίου ἐξεληθόντος, ἐλάλησεν ὁ
 κωφός·¹⁰ καὶ ἐθαύμασαν¹¹ οἱ ὄχλοι. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν 15
 εἶπον, Ἐν Βεελζεβοῦλ¹² ἄρχοντι¹³ τῶν δαιμονίων
 ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. Ἄλλοι δὲ πειράζοντες¹⁴ 16
 σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. Αὐτὸς δὲ 17

¹ κρούω, knock, strike. ² ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ³ ἰχθύς, ὄψ, ὁ, fish. ⁴ ἀντί, instead of, in place of. ⁵ ὄφιν, εως, ὁ, snake, serpent. ⁶ ὦόν, οὐ, τό, egg. ⁷ σκορπίος, ου, ὁ, scorpion. ⁸ δόμα, τος, τό, present, gift. ⁹ πόσος, how many? how great? ¹⁰ κωφός, deaf, dumb. ¹¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹² Βεελζεβοῦλ, ὁ, Beelzebub. ¹³ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹⁴ πειράζω, test, tempt.

εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα¹ εἶπεν αὐτοῖς, Πᾶσα
 βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα² ἐρημοῦται·³ καὶ
 οἶκος ἐπὶ οἶκον, πίπτει. Εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς⁴ ἐφ' 18
 ἑαυτὸν διεμερίσθη,² πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία
 αὐτοῦ; Ὅτι λέγετε, Ἐν Βεελζεβούλ⁵ ἐκβάλλειν με τὰ
 δαιμόνια. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ⁵ ἐκβάλλω τὰ 19
 δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Διὰ τοῦτο
 κριταὶ⁶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ⁷ θεοῦ 20
 ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα⁸ ἔφθασεν⁹ ἐφ' ὑμᾶς ἡ
 βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς¹⁰ καθωπλισμένος 21
 φυλάσῃ¹² τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν,¹³ ἐν εἰρήνῃ ἔστιν τὰ
 ὑπάρχοντα αὐτοῦ: ἐπὶ¹⁴ δὲ ὁ ἰσχυρότερος¹⁰ αὐτοῦ 22
 ἐπελθὼν¹⁵ νικήσῃ¹⁶ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν¹⁷ αὐτοῦ
 αἶρει ἐφ' ἧς ἐπεποιθεῖ, καὶ τὰ σκῦλα¹⁸ αὐτοῦ διαδίδωσιν.
 Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἔστιν: καὶ ὁ μὴ 23

¹ διανόημα, τος, τό, thought, reasoning. ² διαμερίζω, divide, distribute. ³ ἐρημόω, destroy, strip. ⁴ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ⁵ Βεελζεβούλ, ὁ, Beelzebul. ⁶ κριτής, ου, ὁ, judge. ⁷ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ⁸ ἄρα, so, then. ⁹ φθάνω, come before another, anticipate. ¹⁰ ἰσχυρός, strong, mighty. ¹¹ καθοπλίζω, arm oneself fully, arm completely. ¹² φυλάσσω, guard, keep. ¹³ αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ¹⁴ ἐπὶ, when, as soon as. ¹⁵ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ¹⁶ νικάω, overcome, conquer. ¹⁷ πανοπλία, ας, ἡ, full armor, complete armor. ¹⁸ σκῦλον, ου, τό, booty, spoils. ¹⁹ διαδίδωμι, distribute, give.

συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.¹ Ὄταν τὸ ἀκάθαρτον² 24
 πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται³ δι'
 ἀνδρῶν⁴ τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν⁵ καὶ μὴ εὐρίσκον
 λέγει, Ὑποστρέψω⁶ εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν⁷ ἐξῆλθον. 25
 Καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σεσαρωμένον⁸ καὶ κεκοσμημένον.⁹
 Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει¹⁰ ἑπτὰ ἕτερα 26
 πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ ἐλθόντα κατοικεῖ¹¹
 ἐκεῖ: καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
 χείρονα¹² τῶν πρώτων.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά¹³ τις 27
 γυνὴ φωνήν ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ, Μακαρία ἡ
 κοιλία¹⁴ ἡ βαστάσασά¹⁵ σε, καὶ μαστοὶ¹⁶ οὓς ἐθήλασας.
 Αὐτὸς δὲ εἶπεν, Μενοῦνγε¹⁸ μακάριοι οἱ ἀκούοντες 28
 τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες¹⁹ αὐτόν.

¹ σκορπίζω, scatter, disperse. ² ἀκάθαρτος, unclean, impure. ³ διέρχομαι, cross over, pass through. ⁴ ἄνδρος, waterless, dry. ⁵ ἀνάπαυσις, εὐς, ἡ, cessation, rest. ⁶ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁷ ὅθεν, from where, from which. ⁸ σαρώω, sweep, sweep using a broom. ⁹ κοσμέω, adorn, put into order. ¹⁰ παραλαμβάνω, receive, take. ¹¹ κατοικέω, inhabit, dwell. ¹² χείρων, worse. ¹³ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹⁴ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹⁵ βαστάζω, bear, carry. ¹⁶ μαστός, σὺ, ὁ, breast, nipple. ¹⁷ θηλάζω, suckle, nurse. ¹⁸ μενοῦνγε, on the contrary, indeed. ¹⁹ φυλάσσω, guard, keep.

Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων¹ ἤρξατο λέγειν, Ἡ γενεὰ 29

αὕτη πονηρὰ ἐστίν· σημεῖον ἐπιζητεῖ,³ καὶ σημεῖον οὐ

δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ⁴ τοῦ

προφήτου. Καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς⁴ σημεῖον τοῖς 30

Νινευίταις,⁵ οὕτως⁶ ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ

γενεᾷ² ταύτῃ. Βασίλισσα⁷ νότου⁸ ἐγερθήσεται ἐν τῇ 31

κρίσει⁹ μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς² ταύτης, καὶ

κατακρινεῖ¹⁰ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων¹¹ τῆς

γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος,¹² καὶ ἰδοῦ,

πλεῖον Σολομῶνος¹² ὤδε. Ἄνδρες Νινευί¹³ 32

ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει⁹ μετὰ τῆς γενεᾶς² ταύτης

καὶ κατακρινουσὶν¹⁰ αὐτήν· ὅτι μετενόησαν¹⁴ εἰς τὸ

κήρυγμα¹⁵ Ἰωνᾶ,⁴ καὶ ἰδοῦ, πλεῖον Ἰωνᾶ⁴ ὤδε.

¹ ἐπαθροίζω, gather together, crowd upon. ² γενεά, αἶς, ἡ, generation. ³ ἐπιζητέω, seek for, seek after. ⁴ Ἰωνᾶς, ἄ, ὁ, Jonah. ⁵ Νινευίτης, ου, ὁ, Ninevite. ⁶ οὕτως, thus, so. ⁷ βασίλισσα, ης, ἡ, queen. ⁸ νότος, ου, ὁ, south wind, south. ⁹ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ¹⁰ κατακρίνω, condemn. ¹¹ πέρας, ατος, τό, limit, end. ¹² Σολομών, ωνος, ὁ, Solomon. ¹³ Νινευί, ἡ, Nineveh. ¹⁴ μετανοέω, repent, change my mind. ¹⁵ κήρυγμα, τος, τό, proclamation, preaching.

Οὐδείς δὲ λύχνον¹ ἄψας² εἰς κρύπτῃν³ τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ 33

τὸν μῶδιον,⁴ ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,⁵ ἵνα οἱ

εἰσπορευόμενοι⁶ τὸ φέγγος⁷ βλέπωσιν. Ὁ λύχνος¹ τοῦ 34

σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου

ἀπλοῦς⁸ ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν⁹ ἐστιν:

ἐπὰν¹⁰ δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.¹¹ 35

Σκόπει¹² οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος¹³ ἐστίν. Εἰ 36

οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν,⁹ μὴ ἔχον τι μέρος¹⁴

σκοτεινόν,¹¹ ἔσται φωτεινόν⁹ ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος¹

τῇ ἀστραπῇ¹⁵ φωτίξῃ¹⁶ σε.

Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἡρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως 37

ἀριστήσῃ¹⁷ παρ' αὐτῷ: εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.¹⁸ Ὁ δὲ 38

Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν¹⁹ ὅτι οὐ πρῶτον

ἐβαπτίσθη πρὸ²⁰ τοῦ ἀρίστου.²¹ Εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς 39

αὐτόν, Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἐξῶθεν²² τοῦ

¹ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ² ἄπτω, touch, kindle. ³ κρύπτῃ, ης, ῆ, dark and hidden place, cellar. ⁴ μῶδιος, ου, ὁ, dry measure. ⁵ λυχνία, ας, ῆ, lampstand. ⁶ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ⁷ φέγγος, ους, τό, light, brightness. ⁸ ἀπλοῦς, simple, single. ⁹ φωτεινός, bright, full of light. ¹⁰ ἐπὰν, when, as soon as. ¹¹ σκοτεινός, dark, full of darkness. ¹² σκοπέω, look at, contemplate. ¹³ σκότος, ους, τό, darkness. ¹⁴ μέρος, ους, τό, part, portion. ¹⁵ ἀστραπή, ης, ῆ, lightning, brightness. ¹⁶ φωτίζω, give light, enlighten. ¹⁷ ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. ¹⁸ ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹⁹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ²⁰ πρό, before (gen), before. ²¹ ἀριστον, ου, τό, breakfast. ²² ἐξῶθεν, from without, outside (gen).

ποτηρίου¹ καὶ τοῦ πίντακος² καθαρίζετε,³ τὸ δὲ ἔσωθεν⁴
 ὑμῶν γέμει⁵ ἀρπαγῆς⁶ καὶ πονηρίας.⁷ Ἄφρονες,⁸ οὐχ ὁ 40
 ποιήσας τὸ ἔξωθεν⁹ καὶ τὸ ἔσωθεν⁴ ἐποίησεν; Πλὴν¹⁰ 41
 τὰ ἐνόντα¹¹ δότε ἐλεημοσύνην:¹² καὶ ἰδοὺ, πάντα
 καθαρὰ¹³ ὑμῖν ἐστίν.

Ἄλλ' οὐαὶ¹⁴ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε¹⁵ τὸ 42
 ἡδύοσμον¹⁶ καὶ τὸ πῆγανον¹⁷ καὶ πᾶν λάχανον,¹⁸ καὶ
 παρέρχεσθε¹⁹ τὴν κρίσιν²⁰ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ:
 ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κακεῖνα²¹ μὴ ἀφιέναι. Οὐαὶ¹⁴ ὑμῖν 43
 τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν²²
 ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς²³ ἐν ταῖς
 ἀγοραῖς.²⁴ Οὐαὶ¹⁴ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, 44
 ὑποκριταί,²⁵ ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα²⁶ τὰ ἄδηλα,²⁷ καὶ

¹ ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ² πίνταξ, ακος, ή, board, dish. ³ καθαρίζω, cleanse, make clean. ⁴ ἔσωθεν, from within, within. ⁵ γέμω, fill, am full of. ⁶ ἀρπαγή, ης, ή, plunder, robbery. ⁷ πονηρία, ας, ή, iniquity, wickedness. ⁸ ἄφρων, foolish, senseless. ⁹ ἔξωθεν, from without, outside (gen). ¹⁰ πλὴν, however, but. ¹¹ ἐν εἰμι, be in, within. ¹² ἐλεημοσύνη, ης, ή, alms, alms-giving. ¹³ καθαρός, clean, pure. ¹⁴ οὐαί, woe! alas! woe! ¹⁵ ἀποδεκατόω, tithe, collect a tithe. ¹⁶ ἡδύοσμον, ου, τό, mint, peppermint. ¹⁷ πῆγανον, ου, τό, rue, plant used for flavoring food. ¹⁸ λάχανον, ου, τό, garden herb, vegetable. ¹⁹ παρέρχομαι, pass by, go by. ²⁰ κρίσις, εως, ή, judgment, judging. ²¹ κακεῖνος, and he, and she. ²² πρωτοκαθεδρία, ας, ή, chief seat, seat of honor. ²³ ἀσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. ²⁴ ἀγορά, ας, ή, marketplace, place of assembly. ²⁵ ὑποκριτής, οὔ, ὁ, hypocrite, pretender. ²⁶ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ²⁷ ἄδηλος, unseen, indistinct.

οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦντες ἐπάνω¹ οὐκ οἶδασιν.

Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν² λέγει αὐτῷ, Διδάσκαλε, 45

ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.³ Ὁ δὲ εἶπεν, Καὶ ὑμῖν 46

τοῖς νομικοῖς² οὐαί,⁴ ὅτι φορτίζετε⁵ τοὺς ἀνθρώπους

φορτία⁶ δυσβάστακτα,⁷ καὶ αὐτοὶ ἐνὶ τῶν δακτύλων⁸

ὑμῶν οὐ προσψάυετε⁹ τοῖς φορτίοις.⁶ Οὐαί⁴ ὑμῖν, ὅτι 47

οἰκοδομεῖτε¹⁰ τὰ μνημεῖα¹¹ τῶν προφητῶν, οἱ δὲ

πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. Ἄρα¹² μαρτυρεῖτε 48

καὶ συνευδοκεῖτε¹³ τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν: ὅτι

αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε¹⁰

αὐτῶν τὰ μνημεῖα.¹¹ Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ 49

εἶπεν, Ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ

ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν καὶ

ἐκδιώξουσιν:¹⁴ ἵνα ἐκζητηθῇ¹⁵ τὸ αἷμα πάντων τῶν 50

προφητῶν τὸ ἐκχυνόμενον¹⁶ ἀπὸ καταβολῆς¹⁷ κόσμου

¹ ἐπάνω, above, over (gen). ² νομικός, pertaining to the law. ³ ὑβρίζω, mistreat, insult. ⁴ οὐαί, woe! alas! woe! ⁵ φορτίζω, load, burden. ⁶ φορτίον, οὐ, τό, burden, load. ⁷ δυσβάστακτος, hard to bear, difficult to carry. ⁸ δάκτυλος, οὐ, ὁ, finger. ⁹ προσψάω, touch, touch lightly. ¹⁰ οἰκοδομέω, build up, construct. ¹¹ μνημεῖον, οὐ, τό, tomb, monument. ¹² ἄρα, so, then. ¹³ συνευδοκέω, consent, approve. ¹⁴ ἐκδιώκω, drive out, persecute harshly. ¹⁵ ἐκζητέω, seek out, inquire. ¹⁶ ἐκχέω, pour out, shed. ¹⁷ καταβολή, ἥς, ἡ, foundation, depositing.

ἀπὸ τῆς γενεᾶς¹ ταύτης, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ ἕως 51
τοῦ αἵματος Ζαχαρίου² τοῦ ἀπολομένου μεταξύ³ τοῦ
θυσιαστηρίου⁴ καὶ τοῦ οἴκου. Ναί,⁵ λέγω ὑμῖν,
ἐκζητηθήσεται⁶ ἀπὸ τῆς γενεᾶς¹ ταύτης. Οὐαί⁷ ὑμῖν 52
τοῖς νομικοῖς,⁸ ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα⁹ τῆς γνώσεως:¹⁰
αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους
ἐκωλύσατε.¹¹

Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς, ἤρξαντο οἱ 53
γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς¹² ἐνέχειν,¹³ καὶ
ἀποστοματίζειν¹⁴ αὐτὸν περὶ πλειόνων, ἐνεδρεύοντες¹⁵ 54
αὐτόν, ζητοῦντες θηρεῦσαι¹⁶ τι ἐκ τοῦ στόματος
αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν¹⁷ αὐτοῦ.

¹ γενεά, ἄς, ἡ, generation. ² Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ³ μεταξύ, between, after. ⁴ θυσιαστήριον, ου, τό, altar. ⁵ ναί, yes, truly. ⁶ ἐκζητέω, seek out, inquire. ⁷ οὐαί, woe! alas! woe! ⁸ νομικός, pertaining to the law. ⁹ κλεῖς, κλειδός, ἡ, key. ¹⁰ γνώσις, εως, ἡ, wisdom, knowledge. ¹¹ κωλύω, forbid, hinder. ¹² δεινῶς, terribly, vehemently. ¹³ ἐνέχω, have a grudge against, be subject to. ¹⁴ ἀποστοματίζω, question closely, interrogate. ¹⁵ ἐνεδρεύω, lie in wait, plot. ¹⁶ θηρεύω, hunt, catch. ¹⁷ κατηγορέω, accuse, charge.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεῖσάν¹ τῶν μυριάδων² τοῦ ὄχλου, ὥστε **12**

καταπατεῖν³ ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς

μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον, Προσέχετε⁴ ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς

ζύμης⁵ τῶν Φαρισαίων, ἣτις ἐστὶν ὑπόκρισις.⁶ Οὐδὲν **2**

δὲ συγκεκαλυμμένον⁷ ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,⁸

καὶ κρυπτὸν⁹ ὃ οὐ γνωσθήσεται. Ἄνθ'¹⁰ ὧν ὅσα ἐν τῇ **3**

σκοτίᾳ¹¹ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται: καὶ ὃ πρὸς

τὸ οὖς¹² ἐλάλησατε ἐν τοῖς ταμείοις,¹³ κηρυχθήσεται

ἐπὶ τῶν δωματίων.¹⁴ Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις¹⁵ μου, **4**

Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, καὶ

μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν¹⁶ τι ποιῆσαι. **5**

Ὑποδείξω¹⁷ δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε: φοβήθητε τὸν

μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν¹⁸ εἰς

τὴν γέενναν:¹⁹ ναί,²⁰ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. **6**

Οὐχὶ πέντε²¹ στρουθία²² πωλεῖται²³ ἀσσαρίων²⁴ δύο;

¹ ἐπισυνάγω, gather, gather together. ² μυριάς, ἄδος, ἡ, ten thousand, myriad. ³ καταπατέω, trample under foot. ⁴ προσέχω, take head of, attend to. ⁵ ζύμη, ἡς, ἡ, leaven, ferment. ⁶ ὑπόκρισις, εως, ἡ, hypocrisy. ⁷ συγκαλύπτω, conceal, cover up. ⁸ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ⁹ κρυπτός, hidden, secret. ¹⁰ ἀντί, instead of, in place of. ¹¹ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ¹² οὖς, ους, τό, ear. ¹³ ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. ¹⁴ δῶμα, τος, τό, house, housetop. ¹⁵ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹⁶ περισσός, excessive, abundant. ¹⁷ ὑποδείκνυμι, show, indicate. ¹⁸ ἐμβάλλω, throw, cast. ¹⁹ γέεννα, ἡς, ἡ, gehenna, Gehenna. ²⁰ ναί, yes, truly. ²¹ πέντε, five. ²² στρουθίον, ου, τό, sparrow, small bird. ²³ πωλέω, sell. ²⁴ ἀσσαρίον, ου, τό, assarion.

Καὶ ἐν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον¹ ἐνώπιον
 τοῦ θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες² τῆς κεφαλῆς ὑμῶν ⁷
 πᾶσαι ἡρίθμηνται.³ Μὴ οὖν φοβεῖσθε: πολλῶν
 στρουθίων⁴ διαφέρετε.⁵ Λέγω δὲ ὑμῖν, Πᾶς ὃς ἂν ⁸
 ὁμολογήσῃ⁶ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν⁷ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ
 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσῃ⁶ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν⁷
 τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ: ὁ δὲ ἀρνησάμενός⁸ με ἐνώπιον ⁹
 τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται⁹ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων
 τοῦ θεοῦ. Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ¹⁰
 ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ: τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον
 πνεῦμα βλασφημήσαντι¹⁰ οὐκ ἀφεθήσεται. Ὅταν δὲ ¹¹
 προσφέρωσιν¹¹ ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς
 καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε¹² πῶς ἢ τί
 ἀπολογήσησθε,¹³ ἢ τί εἴπητε: τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα ¹²
 διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ἃ δεῖ εἰπεῖν.

¹ ἐπιλανθάνομαι, forget, neglect. ² θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ³ ἀριθμέω, number, count. ⁴ στρουθίον, ου, τό, sparrow, small bird. ⁵ διαφέρω, differ, carry through. ⁶ ὁμολογέω, confess, profess. ⁷ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁸ ἀρνέομαι, deny, repudiate. ⁹ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ¹⁰ βλασφημέω, revile, blaspheme. ¹¹ προσφέρω, bring to, offer. ¹² μεριμνᾶω, be anxious, distracted. ¹³ ἀπολογέομαι, defend one's self, give a defense.

Εἶπεν δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ 13

ἀδελφῷ μου μερίσασθαι¹ μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.²

Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν³ 14

δικαστὴν⁴ ἢ μεριστὴν⁵ ἐφ' ὑμᾶς; Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, 15

Ὅρατε καὶ φυλάσσετε⁶ ἀπὸ τῆς πλεονεξίας·⁷ ὅτι οὐκ

ἐν τῷ περισσεύειν⁸ τινὶ ἡ ζωὴ αὐτῷ ἐστὶν ἐκ τῶν

ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, 16

λέγων, Ἄνθρώπου τινὸς πλουσίου⁹ εὐφόρησεν¹⁰ ἡ

χώρα·¹¹ καὶ διελογίζετο¹² ἐν ἑαυτῷ λέγων, Τί ποιήσω, 17

ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ¹³ συνάξω τοὺς καρπούς μου; Καὶ 18

εἶπεν, Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ¹⁴ μου τὰς ἀποθήκας,¹⁵

καὶ μεῖζονας οἰκοδομήσω,¹⁶ καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ

γενήματά¹⁷ μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου. Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ 19

μου, Ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα¹⁸ εἰς ἔτη¹⁹

πολλά· ἀναπαύου,²⁰ φάγε, πίε, εὐφραίνου.²¹ Εἶπεν δὲ 20

¹ μερίζω, divide, part. ² κληρονομία, ας, ἡ, inheritance. ³ καθίστημι, set, constitute. ⁴ δικαστής, οὐ, ὁ, judge. ⁵ μεριστής, οὐ, ὁ, divider, arbitrator. ⁶ φυλάσσω, guard, keep. ⁷ πλεονεξία, ας, ἡ, covetousness, avarice. ⁸ περισσεύω, abound, be rich. ⁹ πλούσιος, rich. ¹⁰ εὐφορέω, bear good crops, be fruitful. ¹¹ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹² διαλογίζομαι, debate, reason. ¹³ ποῦ, where?. ¹⁴ καθαιρέω, take down, pull down. ¹⁵ ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. ¹⁶ οἰκοδομέω, build up, construct. ¹⁷ γέννημα, τος, τό, offspring, child. ¹⁸ κείμενα, lie, be laid. ¹⁹ ἔτος, ους, τό, year. ²⁰ ἀναπαύω, refresh, take rest. ²¹ εὐφραίνω, rejoice, cheer.

αὐτῷ ὁ θεός, Ἄφρον,¹ ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου
 ἀπαιτοῦσιν² ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας,³ τίνοι ἔσται; 21
 Οὕτως ὁ θησαυρίζων⁴ ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Διὰ τοῦτο ὑμῖν 22
 λέγω, μὴ μεριμνᾶτε⁶ τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· μηδὲ
 τῷ σώματι, τί ἐνδύσῃσθε.⁷ Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς 23
 τροφῆς,⁸ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.⁹ Κατανοήσατε¹⁰ 24
 τοὺς κόρακας,¹¹ ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν,¹²
 οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον¹³ οὐδὲ ἀποθήκη,¹⁴ καὶ ὁ θεὸς
 τρέφει¹⁵ αὐτούς· πόσῳ¹⁶ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε¹⁷ τῶν
 πετεινῶν;¹⁸ Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν⁶ δύναται 25
 προσθεῖναι¹⁹ ἐπὶ τὴν ἡλικίαν²⁰ αὐτοῦ πῆχυν²¹ ἓνα; Εἰ 26
 οὖν οὕτε ἐλάχιστον²² δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν

¹ ἄφρων, foolish, senseless. ² ἀπαιτέω, ask for, demand. ³ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ⁴ θησαυρίζω, lay up, store up. ⁵ πλουτέω, be rich, become rich. ⁶ μεριμνάω, be anxious, distracted. ⁷ ἐνδύω, put on, clothe. ⁸ τροφή, ἥς, ἡ, food, nourishment. ⁹ ἐνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). ¹⁰ κατανοέω, observe, understand. ¹¹ κόραξ, ακος, ὁ, crow, raven. ¹² θερίζω, reap, gather. ¹³ ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. ¹⁴ ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. ¹⁵ τρέφω, make to grow, nourish. ¹⁶ πόσος, how many? how great? ¹⁷ διαφέρω, differ, carry through. ¹⁸ πετεινόν, ου, τό, bird. ¹⁹ προστίθημι, add, add to. ²⁰ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ²¹ πῆχυν, εως, ὁ, cubit. ²² ἐλάχιστος, least, smallest.

μεριμνᾶτε;¹ Κατανοήσατε² τὰ κρίνα³ πῶς αὐξάνει:⁴ οὐ 27
 κοπιᾷ,⁵ οὐδὲ νήθει:⁶ λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν⁷ ἐν
 πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο⁸ ὥς ἐν τούτων. Εἰ δὲ 28
 τὸν χόρτον⁹ ἐν τῷ ἁγρῷ¹⁰ σήμερον¹¹ ὄντα, καὶ αὔριον¹²
 εἰς κλίβανον¹³ βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως¹⁴
 ἀμφιέννυσιν,¹⁵ πόσω¹⁶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;¹⁷ 29
 Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίνητε: καὶ μὴ
 μετεωρίζεσθε.¹⁸ Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου 30
 ἐπιζητεῖ:¹⁹ ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρήζετε²⁰
 τούτων. Πλὴν²¹ ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ 31
 ταῦτα πάντα προστεθήσεται²² ὑμῖν. Μὴ φοβοῦ, τὸ 32
 μικρὸν²³ ποίμνιον:²⁴ ὅτι εὐδόκησεν²⁵ ὁ πατὴρ ὑμῶν
 δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. Πωλήσατε²⁶ τὰ 33
 ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην.²⁷ Ποιήσατε
 ἑαυτοῖς βαλάντια²⁸ μὴ παλαιούμενα,²⁹ θησαυρὸν³⁰

¹ μεριμνάω, be anxious, distracted. ² κατανοέω, observe, understand. ³ κρίνον, ου, τό, lily. ⁴ αὐξάνω, cause to grow, increase. ⁵ κοπιᾶω, toil, labor. ⁶ νήθω, spin. ⁷ Σολομών, ωνος, ὁ, Solomon. ⁸ περιβάλλω, put around, clothe. ⁹ χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. ¹⁰ ἄγρος, ου, ὁ, field, farm. ¹¹ σήμερον, today, now. ¹² αὔριον, tomorrow. ¹³ κλίβανος, ου, ὁ, oven, furnace. ¹⁴ οὕτως, thus, so. ¹⁵ ἀμφιέννυμι, clothe, dress. ¹⁶ πόσος, how many? how great? ¹⁷ ὀλιγόπιστος, of little faith. ¹⁸ μετεωρίζομαι, be anxious, worried. ¹⁹ ἐπιζητέω, seek for, seek after. ²⁰ χρήζω, need, have need of. ²¹ πλὴν, however, but. ²² προστίθωμι, add, add to. ²³ μικρός, small, little. ²⁴ ποίμνιον, ου, τό, flock, little flock. ²⁵ εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. ²⁶ πωλέω, sell. ²⁷ ἐλεημοσύνη, ης, ἡ, alms, alms-giving. ²⁸ βαλλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ²⁹ παλαιόω, make or become old, obsolete. ³⁰ θησαυρός, οὔ, ὁ, storehouse, treasure.

ἀνέκλειπτον¹ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς² οὐκ
 ἐγγίξει,³ οὐδὲ σῆς⁴ διαφθείρει.⁵ ὅπου γάρ ἐστιν ὁ 34
 θησαυρὸς⁶ ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες⁷ περιεζωσμέναι,⁸ καὶ οἱ 35
 λύχνοι⁹ καιόμενοι¹⁰ καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι¹¹ ἀνθρώποις 36
 προσδεχομένοις¹² τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε¹³ ἀναλύσῃ
 ἐκ τῶν γάμων,¹⁵ ἴνα, ἐλθόντος καὶ κρούσαντος,¹⁶
 εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, 37
 οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσῃ γρηγοροῦντας¹⁷ ἀμὴν
 λέγω ὑμῖν ὅτι περιζώσεται⁸ καὶ ἀνακλινεῖ¹⁸ αὐτούς,
 καὶ παρελθὼν¹⁹ διακονήσῃ²⁰ αὐτοῖς. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν 38
 τῇ δευτέρᾳ²¹ φυλακῇ,²² καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ²² ἔλθῃ,
 καὶ εὖρῃ οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. 39
 Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἤδῃ ὁ οἰκοδεσπότης²³ ποῖα

¹ ἀνέκλειπτος, unfailing, inexhaustible. ² κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ³ ἐγγίξω, come near, approach. ⁴ σῆς, σῆτός, ὁ, moth. ⁵ διαφθείρω, destroy utterly, spoil. ⁶ θησαυρός, οὐ, ὁ, storehouse, treasure. ⁷ ὀσφύς, ὅς, ἡ, waist, hip. ⁸ περιζώννυμι, gird, gird round. ⁹ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ¹⁰ καίω, burn, ignite. ¹¹ ὅμοιος, like, similar. ¹² προσδέχομαι, receive, wait for. ¹³ πότε, when? at what time? ¹⁴ ἀναλύω, loose, depart. ¹⁵ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ¹⁶ κρούω, knock, strike. ¹⁷ γρηγορέω, watch, keep watch. ¹⁸ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ¹⁹ παρέρχομαι, pass by, go by. ²⁰ διακονέω, serve, minister. ²¹ δεῦτερος, second. ²² φυλακῇ, ἡς, ἡ, guard, prison. ²³ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ²⁴ ποῖος, what sort of? what? of what sort.

ὥρα ὁ κλέπτης¹ ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν² ἄν, καὶ οὐκ ἂν
 ἀφῆκεν διορυγῆναι³ τὸν οἶκον αὐτοῦ. Καὶ ὑμεῖς οὖν 40
 γίνεσθε ἕτοιμοι·⁴ ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου ἔρχεται.

Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν 41
 παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας; Εἶπεν 42
 δὲ ὁ κύριος, Τίς ἄρα⁵ ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος⁶ καὶ
 φρόνιμος,⁷ ὃν καταστήσει⁸ ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας⁹
 αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;¹⁰ 43
 Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὕρήσει ποιοῦντα οὕτως. Ἀληθῶς¹¹ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ 44
 πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει⁸ αὐτόν. 45
 Ἐὰν δὲ εἴπη ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ,
 Χρονίζει¹² ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξῃται τύπτειν
 τοὺς παῖδας¹⁴ καὶ τὰς παιδίσκας,¹⁵ ἐσθίειν τε καὶ

¹ κλέπτης, ου, ὁ, thief. ² ἐγρηγόρειω, watch, keep watch. ³ διορύσσω, break through, break in. ⁴ ἕτοιμος, ready, prepared. ⁵ ἄρα, so? (introduces a question). ⁶ οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ⁷ φρόνιμος, prudent, wise. ⁸ καθίστημι, set, constitute. ⁹ θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. ¹⁰ σιτομέτριον, ου, τό, food allowance, ration. ¹¹ ἀληθῶς, truly, really. ¹² χρονίζω, spend or take time, delay. ¹³ τύπτω, smite, beat. ¹⁴ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁵ παιδίσκη, ης, ἡ, maid, female servant.

πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι:¹ ἥξει² ὁ κύριος τοῦ δούλου 46
 ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ,³ καὶ ἐν ᾧρᾳ ἣ οὐ
 γινώσκει, καὶ διχοτομήσει⁴ αὐτόν, καὶ τὸ μέρος⁵ αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ἀπίστων⁶ θήσει. Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ 47
 γνούς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἐτοιμάσας
 μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται⁸
 πολλάς· ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια⁹ πληγῶν,¹⁰ 48
 δαρήσεται⁸ ὀλίγας.¹¹ Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ
 ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο¹² πολὺ,
 περισσότερον¹³ αἰτήσουσιν αὐτόν.

Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἥδη 49
 ἀνήφθῃ;¹⁴ Βάπτισμα¹⁵ δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς 50
 συνέχομαι¹⁶ ἕως οὔ τελεσθῇ.¹⁷ Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην 51
 παρεγενόμην¹⁸ δοῦναι ἐν τῇ γῇ; Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ'
 ἡ διαμερισμός.¹⁹ Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε²⁰ ἐν 52

¹ μεθύσκω, make drunk. ² ἥκω, have come, am present. ³ προσδοκάω, wait for, look for. ⁴ διχοτομέω, cut in two, scourge severely. ⁵ μέρος, οὐς, τό, part, portion. ⁶ ἀπιστος, unbelieving, faithless. ⁷ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ⁸ δέρω, beat, flay. ⁹ ἄξιος, worthy, deserving. ¹⁰ πληγῇ, ἥς, ἡ, blow, wound. ¹¹ ὀλίγος, little, few. ¹² παρατίθηναι, set before, entrust. ¹³ περισσός, excessive, abundant. ¹⁴ ἀνάπτω, kindle, set on fire. ¹⁵ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ¹⁶ συνέχω, hold fast, oppress. ¹⁷ τελέω, finish, fulfill. ¹⁸ παραγίνομαι, come, arrive. ¹⁹ διαμερισμός, οὐ, ὁ, division, disunity. ²⁰ πέντε, five, 5.

οἷκῳ ἐνὶ διαμεμερισμένοι,¹ τρεῖς ἐπὶ δυσίν, καὶ δύο ἐπὶ
 τρισίν. Διαμερισθήσεται¹ πατὴρ ἐπὶ υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ 53
 πατρί: μήτηρ ἐπὶ θυγατρὶ,² καὶ θυγάτηρ² ἐπὶ μητρὶ:
 πενθερά³ ἐπὶ τὴν νύμφην⁴ αὐτῆς, καὶ νύμφη⁴ ἐπὶ τὴν
 πενθεράν³ αὐτῆς. Ἔλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, Ὅταν 54
 ἴδῃτε τὴν νεφέλην⁵ ἀνατέλλουσαν⁶ ἀπὸ δυσμῶν,⁷
 εὐθέως λέγετε, Ὁμβρος⁸ ἔρχεται: καὶ γίνεται οὕτως. 55
 Καὶ ὅταν νότον⁹ πνέοντα,¹⁰ λέγετε ὅτι Καύσων¹¹ ἔσται:
 καὶ γίνεται. Ὑποκριταί,¹² τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ 56
 τοῦ οὐρανοῦ οἶδατε δοκιμάζειν:¹³ τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον
 πῶς οὐ δοκιμάζετε;¹³ Τί δὲ καὶ ἄφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε 57
 τὸ δίκαιον; Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου¹⁴ σου 58
 ἐπ' ἄρχοντα,¹⁵ ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν¹⁶ ἀπηλλάχθαι¹⁷
 ἀπ' αὐτοῦ: μήποτε¹⁸ κατασύρῃ¹⁹ σε πρὸς τὸν κριτὴν,²⁰
 καὶ ὁ κριτής²⁰ σε παραδῶ τῷ πράκτορι,²¹ καὶ ὁ

¹ διαμερίζω, divide, distribute. ² θυγάτηρ, τὸς, ἡ, daughter. ³ πενθερά, ἄς, ἡ, mother-in-law. ⁴ νύμφη, ἡς, ἡ, bride, young woman. ⁵ νεφέλη, ἡς, ἡ, cloud. ⁶ ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. ⁷ δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. ⁸ ὄμβρος, οὐ, ὁ, shower, thunderstorm. ⁹ νότος, οὐ, ὁ, south wind, south. ¹⁰ πνέω, blow. ¹¹ καύσων, ὠνος, ὁ, burning heat, scorching heat. ¹² ὑποκριτής, οὗ, ὁ, hypocrite, pretender. ¹³ δοκιμάζω, prove, approve. ¹⁴ ἀντίδικος, οὐ, ὁ, opponent, adversary. ¹⁵ ἄρχων, ὄντος, ὁ, ruler, prince. ¹⁶ ἐργασία, ας, ἡ, profit, business. ¹⁷ ἀπαλλάσσω, leave, deliver. ¹⁸ μήποτε, never, lest perchance. ¹⁹ κατασύρω, drag (away by force), drag down. ²⁰ κριτής, οὐ, ὁ, judge. ²¹ πράκτωρ, ορος, ὁ, bailiff, constable.

πράκτωρ¹ σε βάλῃ εἰς φυλακὴν.² Λέγω σοι, οὐ μὴ ⁵⁹
 ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν,³ ἕως οὗ καὶ τὸν ἔσχατον λεπτὸν⁴
 ἀποδῶς.⁵

Παρήσαν⁶ δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες⁷ **13**

αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων,⁸ ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος
 ἔμιξεν⁹ μετὰ τῶν θυσιῶν¹⁰ αὐτῶν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ²
 Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι⁸ οὗτοι
 ἁμαρτωλοὶ¹¹ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους⁸ ἐγένοντο,
 ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν;¹² Οὐχί, λέγω ὑμῖν: ἀλλ' ἐὰν ³
 μὴ μετανόητε,¹³ πάντες ὡσαύτως¹⁴ ἀπολεῖσθε. Ἡ ⁴
 ἐκεῖνοι οἱ δέκα¹⁵ καὶ ὀκτώ,¹⁶ ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος¹⁷
 ἐν τῷ Σιλωὰμ¹⁸ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι
 οὗτοι ὀφειλέται¹⁹ ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους
 τοὺς κατοικοῦντας²⁰ ἐν Ἱερουσαλὴμ; Οὐχί, λέγω ὑμῖν: ⁵
 ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανόητε,¹³ πάντες ὁμοίως²¹ ἀπολεῖσθε. ⁶

¹ πράκτωρ, ορος, ὁ, bailiff, constable. ² φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ³ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ⁴ λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. ⁵ ἀποδίδωμι, give back, pay. ⁶ πάρεμι, be present, have arrived. ⁷ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁸ Γαλιλαῖος, Galilean. ⁹ μίγνυμι, mix, mingle. ¹⁰ θυσία, ας, ἡ, sacrifice. ¹¹ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹² πάσχω, suffer, am acted upon. ¹³ μετανόω, repent, change my mind. ¹⁴ ὡσαύτως, likewise. ¹⁵ δέκα, ten, 10. ¹⁶ ὀκτώ, eight, 8. ¹⁷ πύργος, ου, ὁ, tower, fortified structure. ¹⁸ Σιλωὰμ, ὁ, Siloam. ¹⁹ ὀφειλέτης, ου, ὁ, debtor, sinner. ²⁰ κατοικέω, inhabit, dwell. ²¹ ὁμοίως, likewise, in like manner.

Ἔλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολήν: Συκῇ¹ εἶχέν τις
 ἐν τῷ ἀμπελῶνι² αὐτοῦ πεφυτευμένην:³ καὶ ἤλθεν
 ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὔρεν. Εἶπεν δὲ πρὸς 7
 τὸν ἀμπελουργόν,⁴ Ἰδού, τρία ἔτη⁵ ἔρχομαι ζητῶν
 καρπὸν ἐν τῇ συκῇ¹ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὕρισκω: ἔκκοψον⁶
 αὐτήν: ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;⁷ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς 8
 λέγει αὐτῷ, Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος,⁵ ἕως
 ὅτου⁸ σκάψω⁹ περὶ αὐτήν, καὶ βάλω κόπρια: καὶ¹⁰ 9
 μὲν ποιήσῃ καρπόν: εἰ δὲ μήγε,¹¹ εἰς τὸ μέλλον
 ἐκκόψεις⁶ αὐτήν.

Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς 10
 σάββασιν: καὶ ἰδοὺ, γυνὴ ἣν πνεῦμα ἔχουσα 11
 ἀσθενείας¹² ἔτη⁵ δέκα¹³ καὶ ὀκτώ,¹⁴ καὶ ἣν
 συγκύπτουσα,¹⁵ καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι¹⁶ εἰς τὸ
 παντελές.¹⁷ Ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν,¹⁸ 12

¹ συκῇ, ἦς, ἡ, fig tree. ² ἀμπελῶν, ὄνος, ὁ, vineyard. ³ φυτεύω, plant. ⁴ ἀμπελουργός, οὗ, ὁ, vinedresser, gardener. ⁵ ἔτος, οὗς, τό, year. ⁶ ἐκκόπτω, cut out, cut off. ⁷ καταργέω, make ineffective, abolish. ⁸ ὅτου, until. ⁹ σκάπτω, dig. ¹⁰ καὶ, and if, even if. ¹¹ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ¹² ἀσθενεία, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹³ δέκα, ten. ¹⁴ ὀκτώ, eight. ¹⁵ συγκύπτω, be bent over, am bent double. ¹⁶ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ¹⁷ παντελές, completely, forever. ¹⁸ προσεφώνέω, call to, summon.

καὶ εἶπεν αὐτῇ, Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας¹ σου.

Καὶ ἐπέθηκεν² αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα³ **13**

ἀνωρθώθη,⁴ καὶ ἐδόξάζεν τὸν θεόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ **14**

ἀρχισυνάγωγος,⁵ ἀγανακτῶν⁶ ὅτι τῷ σαββάτῳ

ἐθεράπευσεν⁷ ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ, “Ἐξ⁸ ἡμέραι

εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι·⁹ ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι

θεραπεύεσθε,⁷ καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. **15**

Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν, Ὑποκριταί,¹⁰

ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει¹¹ τὸν βοῦν¹² αὐτοῦ

ἢ τὸν ὄνον¹³ ἀπὸ τῆς φάτνης,¹⁴ καὶ ἀπαγαγὼν¹⁵

ποτίζει;¹⁶ Ταύτην δέ, θυγατέρα¹⁷ Ἀβραὰμ οὔσαν, ἦν **16**

ἔδῃσεν¹⁸ ὁ Σατανᾶς,¹⁹ ἰδοὺ, δέκα²⁰ καὶ ὀκτὼ²¹ ἔτη,²²

οὐκ ἔδει λυθῆναι¹¹ ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ²³ τούτου τῇ ἡμέρᾳ

τοῦ σαββάτου; Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, **17**

κατησχύνοντο²⁴ πάντες οἱ ἀντικείμενοι²⁵ αὐτῷ· καὶ

¹ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ² ἐπιτίθηναι, lay upon, put. ³ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁴ ἀνωρθόω, restore, strengthen. ⁵ ἀρχισυνάγωγος, ου, ὁ, ruler of a synagogue. ⁶ ἀγανακτέω, be indignant, am angry. ⁷ θεραπεύω, heal, care for. ⁸ ἕξ, six, 6. ⁹ ἐργάζομαι, work, word. ¹⁰ ὑποκριτής, οὗ, ὁ, hypocrite, pretender. ¹¹ λύω, untie, loose. ¹² βούς, ὁ, ox, cow. ¹³ ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey. ¹⁴ φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. ¹⁵ ἀπάγω, lead away, lead. ¹⁶ ποτίζω, give drink to, cause to drink. ¹⁷ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹⁸ δέω, bind, tie. ¹⁹ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ²⁰ δέκα, ten, 10. ²¹ ὀκτώ, eight, 8. ²² ἔτος, ους, τό, year. ²³ δεσμός, οὗ, ὁ, chain, bond. ²⁴ καταισχύνω, put to shame, shame. ²⁵ ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose.

πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις¹ τοῖς
γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

Ἔλεγεν δέ, Τίνι ὁμοία² ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ; Καὶ 18

τίνι ὁμοιώσω³ αὐτήν; Ὅμοία² ἐστὶν κόκκῳ⁴ σινάπεως,⁵ 19

ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον⁶ ἑαυτοῦ· καὶ

ἡῤῥησεν,⁷ καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον⁸ μέγα, καὶ τὰ

πετεινὰ⁹ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν¹⁰ ἐν τοῖς κλάδοις

αὐτοῦ. Πάλιν εἶπεν, Τίνι ὁμοιώσω³ τὴν βασιλείαν τοῦ 20

θεοῦ; Ὅμοία² ἐστὶν ζύμῃ,¹² ἣν λαβοῦσα γυνή 21

ἐνέκρυψεν¹³ εἰς ἀλεύρου¹⁴ σάτα¹⁵ τρία, ἕως οὗ ἐξυμώθη

ὅλον. Καὶ διεπορεύετο¹⁷ κατὰ πόλεις καὶ κώμας¹⁸ 22

διδάσκων, καὶ πορείαν¹⁹ ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ. 23

Εἶπεν δέ τις αὐτῷ, Κύριε, εἰ ὀλίγοι²⁰ οἱ σωζόμενοι; Ὁ

δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἀγωνίζεσθε²¹ εἰσελθεῖν διὰ τῆς 24

στενῆς²² πύλης·²³ ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν

¹ ἐνδοξος, honored, glorious. ² ὁμοιος, like, similar. ³ ὁμοιώω, make like, liken. ⁴ κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ⁵ σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. ⁶ κῆπος, ου, ὁ, garden. ⁷ αὐξάνω, cause to grow, increase. ⁸ δένδρον, ου, τό, tree. ⁹ πετεινόν, ου, τό, bird. ¹⁰ κατασκηνώω, cause to dwell, settle. ¹¹ κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch. ¹² ζύμη, ης, ἡ, leaven, ferment. ¹³ ἐγκρύπτω, hide, hide in. ¹⁴ ἀλευρον, ου, τό, wheat flour, meal. ¹⁵ σάτον, ου, τό, seah (a Hebrew measure). ¹⁶ ζυμώω, leaven, ferment. ¹⁷ διαπορεύομαι, pass across, journey through. ¹⁸ κώμη, ης, ἡ, village. ¹⁹ πορεία, ας, ἡ, journey, way. ²⁰ ὀλίγος, little, few. ²¹ ἀγωνίζομαι, contend, struggle. ²² στενός, narrow. ²³ πύλη, ης, ἡ, gate, porch.

εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.¹ Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ 25
 οἰκοδεσπότης² καὶ ἀποκλείσῃ³ τὴν θύραν,⁴ καὶ
 ἄρξῃσθε ἔξω ἐστάναι καὶ κρούειν⁵ τὴν θύραν,⁴
 λέγοντες, Κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν: καὶ ἀποκριθεὶς
 ἐρεῖ ὑμῖν, Οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν⁶ ἐστέ: τότε ἄρξῃσθε 26
 λέγειν, Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν
 ταῖς πλατείαις⁷ ἡμῶν ἐδίδαξας. Καὶ ἐρεῖ, Λέγω ὑμῖν, 27
 οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν⁶ ἐστέ: ἀπόστητε⁸ ἀπ' ἐμοῦ
 πάντες οἱ ἐργάται⁹ τῆς ἀδικίας.¹⁰ Ἐκεῖ ἔσται ὁ 28
 κλαυθμὸς¹¹ καὶ ὁ βρυγμὸς¹² τῶν ὀδόντων,¹³ ὅταν
 ὄψῃσθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας
 τοὺς προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ
 ἐκβαλλομένους ἔξω. Καὶ ἥξουσιν¹⁴ ἀπὸ ἀνατολῶν¹⁵ 29
 καὶ δυσμῶν,¹⁶ καὶ βορρᾶ¹⁷ καὶ νότου,¹⁸ καὶ
 ἀνακλιθήσονται¹⁹ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ, 30

¹ ἰσχύω, be strong, able. ² οἰκοδεσπότης, οὐ, ὁ, householder, head of a household. ³ ἀποκλείω, close, shut. ⁴ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ⁵ κρούω, knock, strike. ⁶ πόθεν, from where? whence. ⁷ πλατεῖα, ας, ἡ, street. ⁸ ἀφίστημι, withdraw, depart. ⁹ ἐργάτης, οὐ, ὁ, workman, laborer. ¹⁰ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ¹¹ κλαυθμὸς, οὐ, ὁ, weeping, lamentation. ¹² βρυγμὸς, οὐ, ὁ, biting, gnashing of teeth. ¹³ ὀδός, ὁ, tooth. ¹⁴ ἥκω, have come, am present. ¹⁵ ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. ¹⁶ δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. ¹⁷ βορρᾶς, ᾱ, ὁ, north, north wind. ¹⁸ νότος, οὐ, ὁ, south wind, south. ¹⁹ ἀνακλίνω, lay upon, lay down.

εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ
ἔσονται ἔσχατοι.

Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθόν τινες Φαρισαῖοι, 31

λέγοντες αὐτῷ, Ἐξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν,¹ ὅτι

Ἡρώδης² θέλει σε ἀποκτεῖναι. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 32

Πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπηκι³ ταύτῃ, Ἰδοὺ,

ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις⁴ ἐπιτελῶ⁵ σήμερον⁶ καὶ

αὔριον,⁷ καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.⁸ Πλὴν⁹ δεῖ με 33

σήμερον⁶ καὶ αὔριον⁷ καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι: ὅτι

οὐκ ἐνδέχεται¹⁰ προφήτην ἀπολέσθαι ἕξω Ἱερουσαλήμ.

Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτένουσα τοὺς 34

προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα¹¹ τοὺς ἀπεσταλμένους

πρὸς αὐτήν, ποσάκις¹² ἠθέλησα ἐπισυνάξαι¹³ τὰ τέκνα

σου, ὃν τρόπον¹⁴ ὄρνις¹⁵ τὴν ἑαυτῆς νοσσιᾶν¹⁶ ὑπὸ τὰς

πτέρυγας,¹⁷ καὶ οὐκ ἠθελήσατε. Ἰδοὺ, ἀφίεται ὑμῖν ὁ 35

¹ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ² Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ³ ἀλώπηξ, εκος, ἡ, fox. ⁴ ἰασις, εως, ἡ, healing, cure. ⁵ ἐπιτελῶ, complete, perform. ⁶ σήμερον, today, now. ⁷ αὔριον, tomorrow. ⁸ τελειόω, fill, fulfill. ⁹ πλὴν, however, but. ¹⁰ ἐνδέχομαι, be possible, allow. ¹¹ λιθοβολέω, pelt with stones, stone. ¹² ποσάκις, how often? how often. ¹³ ἐπισυνάγω, gather, gather together. ¹⁴ τρόπος, ου, ὁ, manner, way. ¹⁵ ὄρνις, ιθος, ἡ, hen, bird. ¹⁶ νοσσία, ας, ἡ, brood, brood of young birds. ¹⁷ πτέρυξ, υγος, ἡ, wing.

οἶκος ὑμῶν ἔρημος.¹ Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ με ἴδῃτε
 ἕως ἂν ἤξει,² ὅτε εἴπητε, Εὐλογημένος³ ὁ ἐρχόμενος ἐν
 ὀνόματι κυρίου.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν **14**

ἀρχόντων⁴ τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον,
 καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι⁵ αὐτόν. Καὶ ἰδού, **2**
 ἄνθρωπός τις ἦν ὕδρωπικός⁶ ἔμπροσθεν⁷ αὐτοῦ. Καὶ **3**
 ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς⁸ καὶ
 Φαρισαίους, λέγων, Εἰ ἔξεστιν⁹ τῷ σαββάτῳ
 θεραπεύειν;¹⁰ Οἱ δὲ ἡσύχασαν.¹¹ Καὶ ἐπιλαβόμενος¹² **4**
 ἰάσατο¹³ αὐτόν, καὶ ἀπέλυσεν. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς **5**
 αὐτοὺς εἶπεν, Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς¹⁴ εἰς φρέαρ¹⁵
 ἐμπεσεῖται,¹⁶ καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει¹⁷ αὐτόν ἐν τῇ
 ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; Καὶ οὐκ ἴσχυσαν¹⁸ **6**
 ἀνταποκριθῆναι¹⁹ αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

¹ ἔρημος, ου, ή, wilderness, desert. ² ἦκω, have come, am present. ³ εὐλογέω, bless. ⁴ ἀρχων, οντος, δ, ruler, prince. ⁵ παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ⁶ ὕδρωπικός, suffering from dropsy or edema. ⁷ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁸ νομικός, pertaining to the law. ⁹ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ¹⁰ θεραπεύω, heal, care for. ¹¹ ἡσυχάζω, be still, be silent. ¹² ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ¹³ ἰάομαι, heal. ¹⁴ βοῦς, δ, ox, cow. ¹⁵ φρέαρ, ος, τό, well, pit. ¹⁶ ἐμπίπτω, fall into, fall in. ¹⁷ ἀνασπάω, draw up, pull up. ¹⁸ ἰσχύω, be strong, able. ¹⁹ ἀνταποκρίνομαι, answer again, contradict.

Ἔλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων¹ 7
 πῶς τὰς πρωτοκλισίας² ἐξελέγοντο,³ λέγων πρὸς
 αὐτούς, Ὅταν κληθῇς ὑπὸ τινος εἰς γάμους,⁴ μὴ 8
 κατακλιθῇς⁵ εἰς τὴν πρωτοκλισίαν·² μήποτε⁶
 ἐντιμότερός⁷ σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν 9
 ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι, Δὸς τούτῳ τόπον·
 καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης⁸ τὸν ἔσχατον τόπον
 κατέχειν.⁹ Ἄλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε¹⁰ εἰς 10
 τὸν ἔσχατον τόπον· ἴνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε,
 εἴπῃ σοι, Φίλε,¹¹ προσανάβηθι¹² ἀνώτερον·¹³ τότε
 ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων¹⁴ σοι. 11
 Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν¹⁵ ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται,¹⁶ καὶ ὁ
 ταπεινῶν¹⁶ ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.¹⁵

¹ ἐπέχω, hold fast, hold toward. ² πρωτοκλισία, ας, ἡ, chief place. ³ ἐκλέγομαι, choose, elect. ⁴ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ⁵ κατακλίνω, make to lie down, recline. ⁶ μήποτε, never, lest perchance. ⁷ ἐντιμος, valued, precious. ⁸

αἰσχύνῃ, ης, ἡ, shame. ⁹ κατέχω, hold back, hold fast. ¹⁰ ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹¹ φίλος, ου, ὁ, loving, friend.

¹² προσανάβηνω, go up, move up. ¹³ ἀνώτερον, higher, more honorable place. ¹⁴ συνανάκειμαι, recline at table with.

¹⁵ ὑψώω, lift up, exalt. ¹⁶ ταπεινῶω, humble, humiliate.

Ἔλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, Ὅταν ποιῇς 12

ἄριστον¹ ἢ δεῖπνον,² μὴ φώνει³ τοὺς φίλους⁴ σου, μηδὲ

τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς⁵ σου, μηδὲ

γείτονας⁶ πλουσίους⁷ μήποτε⁸ καὶ αὐτοὶ σε

ἀντικαλέσωσιν,⁹ καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.¹⁰ Ἄλλ’ 13

ὅταν ποιῇς δοχὴν,¹¹ κάλει πτωχούς,¹² ἀναπήρους,¹³

χωλούς,¹⁴ τυφλούς· καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν 14

ἀνταποδοῦναί¹⁵ σοι· ἀνταποδοθήσεται¹⁵ γάρ σοι ἐν τῇ

ἀναστάσει¹⁶ τῶν δικαίων.

Ἀκούσας δὲ τις τῶν συνανακειμένων¹⁷ ταῦτα εἶπεν αὐτῷ, 15

Μακάριος, ὃς φάγεται ἄριστον¹ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ

θεοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ἀνθρωπός τις ἐποίησεν 16

δεῖπνον² μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλούς· καὶ ἀπέστειλεν 17

τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου² εἰπεῖν τοῖς

κεκλημένοις, Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἔτοιμά¹⁸ ἔστιν πάντα. 18

¹ ἄριστον, ου, τό, breakfast. ² δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ³ φωνέω, call, crow. ⁴ φίλος, ου, ό, loving, friend. ⁵ συγγενής, kindred, relative. ⁶ γείτων, ονος, ό, neighbor. ⁷ πλούσιος, rich. ⁸ μήποτε, never, lest perchance. ⁹ ἀντικαλέω, invite in return. ¹⁰ ἀνταπόδομα, τος, τό, repayment, reward. ¹¹ δοχή, ής, ή, reception, banquet. ¹² πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹³ ἀνάπηρος, crippled, maimed. ¹⁴ χωλός, lame, deprived of a foot. ¹⁵ ἀνταποδίδωμι, recompense, repay. ¹⁶ ἀνάστασις, εως, ή, resurrection, rising again. ¹⁷ συνανάκειμαι, recline at table with. ¹⁸ ἔτοιμος, ready, prepared.

Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι¹ πάντες. Ὁ
 πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, Ἀγρὸν² ἡγόρασα,³ καὶ ἔχω
 ἀνάγκην⁴ ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν: ἐρωτῶ σε, ἔχε με
 παρητημένον.¹ Καὶ ἕτερος εἶπεν, Ζεύγη⁵ βοῶν⁶ 19
 ἡγόρασα³ πέντε,⁷ καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι⁸ αὐτά:
 ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.¹ Καὶ ἕτερος εἶπεν, 20
 Γυναῖκα ἔγημα,⁹ καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ 21
 παραγενόμενος¹⁰ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλεν¹¹ τῷ
 κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς¹² ὁ οἰκοδεσπότης¹³
 εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ, Ἐξελθε ταχέως¹⁴ εἰς τὰς
 πλατείας¹⁵ καὶ ῥύμας¹⁶ τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς
 καὶ ἀναπήρους¹⁸ καὶ χωλοὺς¹⁹ καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε²⁰
 ὧδε. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας,²¹ 22
 καὶ ἔτι τόπος ἐστίν. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν 23
 δούλον, Ἐξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς,²² καὶ

¹ παραιτέομαι, make excuse, refuse. ² ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ³ ἀγοράζω, buy. ⁴ ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. ⁵ ζεύγος, ους, τό, yoke, team. ⁶ βοῦς, ὁ, ox, cow. ⁷ πέντε, five, 5. ⁸ δοκιμάζω, prove, approve. ⁹ γαμέω, marry. ¹⁰ παραγίνομαι, come, arrive. ¹¹ ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹² ὀργίζω, irritate, provoke. ¹³ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ¹⁴ ταχέως, quickly, soon. ¹⁵ πλατεῖα, ας, ἡ, street. ¹⁶ ῥύμη, ης, ἡ, narrow street, lane. ¹⁷ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁸ ἀνάπηρος, crippled, maimed. ¹⁹ χωλός, lame, deprived of a foot. ²⁰ εἰσάγω, lead in, bring in. ²¹ ἐπιτάσσω, command, give order. ²² φραγμός, οὔ, ὁ, wall, fence.

ἀνάγκασον¹ εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ² ὁ οἶκός μου. Λέγω 24

γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκεῖνων τῶν
κεκλημένων γεύσεται³ μου τοῦ δείπνου.⁴ Πολλοὶ γάρ
εἰσιν κλητοί,⁵ ὀλίγοι⁶ δὲ ἐκλεκτοί.⁷

Συνεπορεύοντο⁸ δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ στραφεῖς⁹ 25

εἶπεν πρὸς αὐτούς, Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με, καὶ οὐ μισεῖ 26

τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα,
καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφούς, καὶ τὰς ἀδελφάς,¹¹

ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου μαθητὴς

εἶναι. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει¹² τὸν σταυρὸν¹³ αὐτοῦ καὶ 27

ἔρχεται ὀπίσω¹⁴ μου, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητὴς. 28

Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον¹⁵ οἰκοδομῆσαι,¹⁶

οὐχὶ πρῶτον καθίσας¹⁷ ψηφίζει¹⁸ τὴν δαπάνην,¹⁹ εἰ ἔχει

τὰ εἰς ἀπαρτισμόν;²⁰ Ἵνα μήποτε,²¹ θέντος αὐτοῦ 29

θεμέλιον²² καὶ μὴ ἰσχύοντος²³ ἐκτελέσαι,²⁴ πάντες οἱ

¹ ἀναγκάζω, force, compel. ² γεμίζω, fill, load. ³ γεύομαι, taste, experience. ⁴ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ⁵ κλητός, called, summoned. ⁶ ὀλίγος, little, few. ⁷ ἐκλεκτός, chosen, elect. ⁸ συνεπορεύομαι, come together, travel with. ⁹ στρέφω, turn, am converted. ¹⁰ μισέω, hate, detest. ¹¹ ἀδελφή, ἥς, ἡ, sister. ¹² βαστάζω, bear, carry. ¹³ σταυρός, οὐ, ὁ, cross. ¹⁴ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁵ πύργος, ου, ὁ, tower, fortified structure. ¹⁶ οἰκοδομέω, build up, construct. ¹⁷ καθίζω, seat, sit. ¹⁸ ψηφίζω, count up, calculate. ¹⁹ δαπάνη, ης, ἡ, cost, expense. ²⁰ ἀπαρτισμός, οὐ, ὁ, completion, perfection. ²¹ μήποτε, never, lest perchance. ²² θεμέλιος, ου, ὁ, foundation. ²³ ἰσχύω, be strong, able. ²⁴ ἐκτελέω, finish, complete.

θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν¹ αὐτῷ, λέγοντες, ὅτι 30

Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν,² καὶ οὐκ

ἴσχυσεν³ ἐκτελέσαι.⁴ Ἡ τίς βασιλεὺς πορευόμενος 31

συμβαλεῖν⁵ ἐτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον⁶ οὐχὶ καθίσας⁷

πρῶτον βουλευεται⁸ εἰ δυνατός⁹ ἐστὶν ἐν δέκα¹⁰

χιλιάσιν¹¹ ἀπαντῆσαι¹² τῷ μετὰ εἴκοσι¹³ χιλιάδων¹¹

ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; Εἰ δὲ μήγε,¹⁴ ἔτι πόρρω¹⁵ αὐτοῦ 32

ὄντος, πρεσβείαν¹⁶ ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.

Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται¹⁷ πᾶσιν 33

τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι

μαθητής. Καλὸν τὸ ἄλλας¹⁸ ἐὰν δὲ τὸ ἄλλας¹⁸ μωρανθῇ, 34

ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;²⁰ Οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν²¹ 35

εὐθετόν²² ἐστὶν: ἔξω βάλλουσιν αὐτό. Ὁ ἔχων ὥτα²³

ἀκούειν ἀκουέτω.

¹ ἐμπαίζω, mock. ² οἰκοδομέω, build up, construct. ³ ἰσχύω, be strong, able. ⁴ ἐκτελέω, finish, complete. ⁵ συμβάλλω, discuss, consider. ⁶ πόλεμος, ου, ὁ, war, battle. ⁷ καθίζω, seat, sit. ⁸ βουλευέω, deliberate, take counsel. ⁹ δυνατός, powerful, possible. ¹⁰ δέκα, ten, 10. ¹¹ χιλιάς, ἄδος, ἡ, thousand. ¹² ἀπαντάω, meet, encounter. ¹³ εἴκοσι, twenty, 20. ¹⁴ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ¹⁵ πόρρω, far (away), far. ¹⁶ πρεσβεία, ας, ἡ, ambassador, embassy. ¹⁷ ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. ¹⁸ ἄλλας, ατος, τό, salt. ¹⁹ μωραίνω, make foolish, make tasteless. ²⁰ ἀρτύω, season, make salty. ²¹ κοπρία, ας, ἡ, manure pile, manure. ²² εὐθετος, useful, fit. ²³ ὄς, ους, τό, ear.

¹Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες¹ αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι² καὶ οἱ **15**

ἁμαρτωλοί,³ ἀκούειν αὐτοῦ. Καὶ διεγόγγυζον⁴ οἱ **2**

Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι Οὗτος

ἁμαρτωλοὺς³ προσδέχεται,⁵ καὶ συνεσθίει⁶ αὐτοῖς.

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων, **3**

Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν⁷ πρόβατα,⁸ καὶ

ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει⁹ τὰ ἐνενήκοντα

ἐννέα¹⁰ ἐν τῇ ἐρήμῳ,¹¹ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός,

ἕως εὕρῃ αὐτό; Καὶ εὕρὼν ἐπιτίθησιν¹² ἐπὶ τοὺς **5**

ὤμους¹³ ἑαυτοῦ χαίρων. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον, **6**

συγκαλεῖ¹⁴ τοὺς φίλους¹⁵ καὶ τοὺς γείτονας,¹⁶ λέγων

αὐτοῖς, Συγχαρήτέ¹⁷ μοι, ὅτι εὔρον τὸ πρόβατόν⁸ μου

τὸ ἀπολωλός. Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ **7**

οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ³ μετανοοῦντι,¹⁸ ἢ ἐπὶ

ἐνενήκοντα ἐννέα¹⁰ δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν¹⁹

¹ ἐγγίζω, come near, approach. ² τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ³ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁴ διαγογγύζω, complain, grumble. ⁵ προσδέχομαι, receive, wait for. ⁶ συνεσθίω, eat with. ⁷ ἑκατόν, hundred, 100. ⁸ πρόβατον, ου, τό, sheep. ⁹ καταλείπω, leave, leave behind. ¹⁰ ἐννέα, nine, 9. ¹¹ ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹² ἐπιτίθημι, lay upon, put. ¹³ ὤμος, ου, ὁ, shoulder. ¹⁴ συγκαλέω, call together. ¹⁵ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹⁶ γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ¹⁷ συγχαίρω, rejoice with. ¹⁸ μετανοέω, repent, change my mind. ¹⁹ χρεία, ας, ἡ, need, necessity.

ἔχουσιν μετανοίας.¹

Ἡ τίς γυνὴ δραχμὰς² ἔχουσα δέκα,³ ἐὰν ἀπολέσῃ 8

δραχμὴν² μίαν, οὐχὶ ἅπτει⁴ λύχνον,⁵ καὶ σαροῖ⁶ τὴν

οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς⁷ ἕως ὅτου⁸ εὔρῃ; Καὶ 9

εὐρούσα συγκαλεῖται⁹ τὰς φίλας¹⁰ καὶ τὰς γείτονας,¹¹

λέγουσα, Συγχαρήτέ¹² μοι, ὅτι εὔρον τὴν δραχμὴν² ἣν

ἀπώλεσα. Οὕτως, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον 10

τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ¹³

μετανοοῦντι.¹⁴

Εἶπεν δέ, Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς· καὶ εἶπεν ὁ 11

νεώτερος¹⁵ αὐτῶν τῷ πατρί, Πάτερ, δός μοι τὸ

ἐπιβάλλον¹⁶ μέρος¹⁷ τῆς οὐσίας.¹⁸ Καὶ διεῖλεν¹⁹ αὐτοῖς

τὸν βίον.²⁰ Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν 13

ἅπαντα²¹ ὁ νεώτερος¹⁵ υἱὸς ἀπεδήμησεν²² εἰς χώραν²³

¹ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ² δραχμὴ, ἡς, ἡ, drachma, coin. ³ δέκα, ten, 10. ⁴ ἅπτω, touch, kindle.

⁵ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ⁶ σαρόω, sweep, sweep using a broom. ⁷ ἐπιμελῶς, carefully, diligently. ⁸ ὅτου, until. ⁹ συγκαλέω, call together. ¹⁰ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹¹ γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ¹² συγχαίρω, rejoice with. ¹³ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹⁴ μετανοέω, repent, change my mind. ¹⁵ νέος, new, young. ¹⁶ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹⁷ μέρος, ος, τό, part, portion. ¹⁸ οὐσία, ας, ἡ, property, estate. ¹⁹ διαιρέω, distribute, divide. ²⁰ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ²¹ ἅπας, each, every. ²² ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. ²³ χώρα, ας, ἡ, land, region.

μακράν,¹ καὶ ἐκεῖ διεσκορπίσεν² τὴν οὐσίαν³ αὐτοῦ,
ζῶν ἀσώτως.⁴ Δαπανήσαντος⁵ δὲ αὐτοῦ πάντα, 14
ἐγένετο λιμὸς⁶ ἰσχυρὸς⁷ κατὰ τὴν χώραν⁸ ἐκείνην, καὶ
αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.⁹ Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη¹⁰ 15
ἐνὶ τῶν πολιτῶν¹¹ τῆς χώρας⁸ ἐκείνης: καὶ ἔπεμψεν
αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς¹² αὐτοῦ βόσκειν¹³ χοίρους.¹⁴ Καὶ 16
ἐπεθύμει¹⁵ γεμίσαι¹⁶ τὴν κοιλίαν¹⁷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν
κερατίων¹⁸ ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι:¹⁴ καὶ οὐδεὶς ἐδίδου
αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπεν, Πόσοι¹⁹ μίσθιοι²⁰ 17
τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν²¹ ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ⁶
ἀπόλλυμαι: ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα 18
μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ, Πάτερ, ἡμαρτον²² εἰς τὸν οὐρανὸν
καὶ ἐνώπιόν σου: καὶ οὐκέτι²³ εἰμὶ ἄξιος²⁴ κληθῆναι 19
υἱός σου: ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων²⁰ σου. Καὶ 20
ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ

¹ μακρός, long, far distant. ² διασκορπίζω, scatter, separate. ³ οὐσία, ας, ἡ, property, estate. ⁴ ἀσώτως, wastefully, recklessly. ⁵ δαπανᾶω, spend, spend freely. ⁶ λιμός, οὔ, ὁ, hunger, famine. ⁷ ἰσχυρός, strong, mighty. ⁸ χώρα, ας, ἡ, land, region. ⁹ ὑστερέω, lack, need. ¹⁰ κολλάω, glue, cleave. ¹¹ πολίτης, ου, ὁ, citizen. ¹² ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ¹³ βόσκω, feed. ¹⁴ χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. ¹⁵ ἐπιθυμέω, desire, long for. ¹⁶ γεμίζω, fill, load. ¹⁷ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹⁸ κεράτιον, ου, τό, carob pods, husk of the carob. ¹⁹ πόσος, how many? how great? ²⁰ μίσθιος, ου, ὁ, day laborer, hired servant. ²¹ περισσεύω, abound, be rich. ²² ἡμαρτάνω, I sinned. ²³ οὐκέτι, no longer, no more. ²⁴ ἄξιος, worthy, deserving.

μακρὰν¹ ἀπέχοντος,² εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ
 ἐσπλαγχνίσθη,³ καὶ δραμῶν⁴ ἐπέπεσεν⁵ ἐπὶ τὸν
 τράχηλον⁶ αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν⁷ αὐτόν. Εἶπεν δὲ 21
 αὐτῷ ὁ υἱός, Πάτερ, ἥμαρτον⁸ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ
 ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι⁹ εἰμι ἄξιος¹⁰ κληθῆναι υἱός
 σου. Εἶπεν δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, 22
 Ἐξενέγκατε¹¹ τὴν στολὴν¹² τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε¹³
 αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον¹⁴ εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ
 ὑποδήματα¹⁵ εἰς τοὺς πόδας· καὶ ἐνέγκαντες τὸν 23
 μόσχον¹⁶ τὸν σιτευτὸν¹⁷ θύσατε,¹⁸ καὶ φαγόντες
 εὐφρανθῶμεν·¹⁹ ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ 24
 ἀνέζησεν·²⁰ καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὐρέθη. Καὶ
 ἠρξάντο εὐφραίνεσθαι.¹⁹ Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ 25
 πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ·²¹ καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν²² τῇ
 οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας²³ καὶ χορῶν.²⁴ Καὶ 26

¹ μακράν, far away. ² ἀπέχω, received, obtain. ³ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ⁴ τρέχω, run, exercise myself. ⁵ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ⁶ τράχηλος, ου, ὁ, neck. ⁷ καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ⁸ ἡμαρτάνω, I sinned. ⁹ οὐκέτι, no longer, no more. ¹⁰ ἄξιος, worthy, deserving. ¹¹ ἐκφέρω, carry out, bring forth. ¹² στολή, ἥς, ἡ, equipment, apparel. ¹³ ἐνδύω, put on, clothe. ¹⁴ δακτύλιος, ου, ὁ, ring, finger ring. ¹⁵ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ¹⁶ μόσχος, ου, ὁ, calf. ¹⁷ σιτευτός, fattened. ¹⁸ θύω, sacrifice, kill. ¹⁹ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ²⁰ ἀναζάω, live again, be resurrected. ²¹ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ²² ἐγγίζω, come near, approach. ²³ συμφωνία, ας, ἡ, music, symphony. ²⁴ χορός, οῦ, ὁ, choral dance, dancing.

προσκαλεσάμενος¹ ἕνα τῶν παίδων,² ἐπυνθάνετο³ τί
 εἶη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι Ὁ ἀδελφός σου ἤκει·⁴ 27
 καὶ ἔθυσεν⁵ ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον⁶ τὸν σιτευτόν,⁷
 ὅτι ὑγιαίνοντα⁸ αὐτὸν ἀπέλαβεν.⁹ Ὁργίσθη¹⁰ δέ, καὶ 28
 οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν· ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν
 παρεκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρί, 29
 Ἰδοὺ, τοσαῦτα¹¹ ἔτη¹² δουλεύω¹³ σοι, καὶ οὐδέποτε¹⁴
 ἐντολήν σου παρήλθον,¹⁵ καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε¹⁶ ἔδωκας
 ἔριφον,¹⁶ ἵνα μετὰ τῶν φίλων¹⁷ μου εὐφρανθῶ.¹⁸ Ὅτε 30
 δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών¹⁹ σου τὸν βίον²⁰ μετὰ
 πορνῶν²¹ ἦλθεν, ἔθυσας⁵ αὐτῷ τὸν μόσχον⁶ τὸν
 σιτευτόν.⁷ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Τέκνον, σὺ πάντοτε²² 31
 μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά²³ ἐστιν. 32
 Εὐφρανθήναι¹⁸ δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει· ὅτι ὁ ἀδελφός σου
 οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν·²⁴ καὶ ἀπολωλώς ἦν,

¹ προσκαλέω, summon. ² παῖς, ὁ, male or female child, servant. ³ ἐπυνθάνομαι, inquire, ask. ⁴ ἤκω, have come, am present. ⁵ θύω, sacrifice, kill. ⁶ μόσχος, οὐ, ὁ, calf. ⁷ σιτευτός, fattened. ⁸ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ⁹ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹⁰ ὀργίζω, irritate, provoke. ¹¹ τοσοῦτος, so great, so much. ¹² ἔτος, οὐς, τό, year. ¹³ δουλεύω, serve, am a slave. ¹⁴ οὐδέποτε, never. ¹⁵ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹⁶ ἔριφος, οὐ, ὁ, young goat, kid. ¹⁷ φίλος, οὐ, ὁ, loving, friend. ¹⁸ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ¹⁹ κατεσθίω, eat up, devour. ²⁰ βίος, οὐ, ὁ, life, manner of life. ²¹ πόρνη, ἡς, ἡ, prostitute. ²² πάντοτε, always, at all times. ²³ σός, your, yours. ²⁴ ἀναΐζω, live again, be resurrected.

καὶ εὐρέθη.

Ἔλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Ἄνθρωπός τις **16**

ἦν πλούσιος,¹ ὃς εἶχεν οἰκονόμον·² καὶ οὗτος διεβλήθη

αὐτῷ ὡς διασκορπίζων⁴ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Καὶ **2**

φωνήσας⁵ αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ, Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ

; Ἀπόδος⁶ τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας⁷ σου· οὐ γὰρ

δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.⁸ Εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, **3**

Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται⁹ τὴν

οἰκονομίαν⁷ ἀπ' ἐμοῦ; Σκάπτειν¹⁰ οὐκ ἰσχύω,¹¹

ἐπαιτεῖν¹² αἰσχύνομαι.¹³ Ἐγνων τί ποιήσω, ἵνα, ὅταν **4**

μετασταθῶ¹⁴ τῆς οἰκονομίας,⁷ δέξωνταί με εἰς τοὺς

οἴκους αὐτῶν. Καὶ προσκαλεσάμενος¹⁵ ἓνα ἕκαστον **5**

τῶν χρεωφειλετῶν¹⁶ τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγεν τῷ

πρώτῳ, Πόσον¹⁷ ὀφείλεις¹⁸ τῷ κυρίῳ μου; Ὁ δὲ εἶπεν, **6**

Ἑκατὸν¹⁹ βάτους²⁰ ἐλαίου.²¹ Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Δέξαι

¹ πλούσιος, rich. ² οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ³ διαβάλλω, bring charges, report. ⁴ διασκορπίζω, scatter, separate. ⁵ φωνέω, call, crow. ⁶ ἀποδίδωμι, give back, pay. ⁷ οἰκονομία, ας, ἡ, stewardship, administration. ⁸ οἰκονομέω, manage, administer. ⁹ ἀφαιρέω, take away, smite off. ¹⁰ σκάπτω, dig. ¹¹ ἰσχύω, be strong, able. ¹² ἐπαιτέω, beg, ask alms. ¹³ αἰσχύνομαι, dishonor, put to shame. ¹⁴ μεθίστημι, remove, turn away. ¹⁵ προσκαλέω, summon. ¹⁶ χρεωφειλέτης, ου, ὁ, debtor. ¹⁷ πόσος, how many? how great? ¹⁸ ὀφείλω, owe, ought. ¹⁹ ἑκατόν, hundred, 100. ²⁰ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ²¹ ἔλαιον, ου, τό, olive oil.

σου τὸ γράμμα,¹ καὶ καθίσας² ταχέως³ γράψον
 πενήκοντα.⁴ Ἔπειτα⁵ ἐτέρω εἶπεν, Σὺ δὲ πόσον⁶ 7
 ὀφείλεις;⁷ Ὁ δὲ εἶπεν, Ἑκατὸν⁸ κόρους⁹ σίτου.¹⁰ Καὶ
 λέγει αὐτῷ, Δέξαι σου τὸ γράμμα,¹ καὶ γράψον
 ὀγδοήκοντα.¹¹ Καὶ ἐπήνεσεν¹² ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον 8
 τῆς ἀδικίας¹⁴ ὅτι φρονίμως¹⁵ ἐποίησεν: ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ
 αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι¹⁶ ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ
 φωτὸς εἰς τὴν γενεάν¹⁷ τὴν ἑαυτῶν εἰσίν. Καὶ γὰρ ὑμῖν 9
 λέγω, Ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους¹⁸ ἐκ τοῦ μαμωνᾶ¹⁹ τῆς
 ἀδικίας,¹⁴ ἵνα, ὅταν ἐκλίπητε,²⁰ δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς
 αἰωνίους σκηνάς.²¹ Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ²² καὶ ἐν 10
 πολλῷ πιστός ἐστιν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ²² ἄδικος²³ καὶ
 ἐν πολλῷ ἄδικός²³ ἐστιν. Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ²³ μαμωνᾶ 11
 πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν²⁴ τίς ὑμῖν πιστεύσει
 ; Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ²⁵ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ 12

¹ γράμμα, τος, τό, letter, writings. ² καθίζω, seat, sit. ³ ταχέως, quickly, soon. ⁴ πενήκοντα, fifty, 50. ⁵ ἔπειτα, then, after this. ⁶ πόσος, how many? how great? ⁷ ὀφείλω, owe, ought. ⁸ ἑκατόν, hundred, 100. ⁹ κόρος, ου, ὁ, measure, dry measure. ¹⁰ σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. ¹¹ ὀγδοήκοντα, eighty, 80. ¹² ἐπαινέω, praise, commend. ¹³ οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ¹⁴ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ¹⁵ φρονίμως, prudently, shrewdly. ¹⁶ φρόνιμος, prudent, wise. ¹⁷ γενεά, ας, ἡ, generation. ¹⁸ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹⁹ μαμωνᾶς, ᾶ, ὁ, riches, mammon. ²⁰ ἐκλείπω, fail, cease. ²¹ σκηνή, ῆς, ἡ, tent, tabernacle. ²² ἐλάχιστος, least, smallest. ²³ ἄδικος, unjust, unrighteous. ²⁴ ἀληθινός, true, genuine. ²⁵ ἀλλότριος, strange, foreign.

ὑμέτερον¹ τίς ὑμῖν δώσει; Οὐδεὶς οἰκέτης² δύναται 13

δυσὶν κυρίοις δουλεύειν·³ ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει,⁴ καὶ

τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται,⁵ καὶ τοῦ

ἐτέρου καταφρονήσει.⁶ Οὐ δύνασθε θεῶ δουλεύειν³

καὶ μαμωνᾶ.⁷

Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροί⁸ 14

ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον⁹ αὐτόν. Καὶ εἶπεν 15

αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες¹⁰ ἑαυτοὺς ἐνώπιον

τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν:

ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν¹¹ βδέλυγμα¹² ἐνώπιον τοῦ

θεοῦ. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ 16

τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς

αὐτὴν βιάζεται.¹³ Εὐκοπώτερον¹⁴ δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν 17

καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν,¹⁵ ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν¹⁶

πεσεῖν. Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν 18

¹ ὑμέτερος, your. ² οἰκέτης, ου, ὁ, house servant, household servant. ³ δουλεύω, serve, am a slave. ⁴ μισέω, hate, detest.

⁵ ἀντέχουμαι, hold, hold fast. ⁶ καταφρονέω, think little of, despise. ⁷ μαμωνᾶς, ᾰ, ὁ, riches, mammon. ⁸ φιλάργυρος, fond of money, avaricious. ⁹ ἐκμυκτηρίζω, ridicule, sneer. ¹⁰ δικαιοῦμαι, justify, pronounce righteous. ¹¹ ὑψηλός, high, lofty. ¹² βδέλυγμα, τος, τό, detestable thing, abomination. ¹³ βιάζω, use force, violence. ¹⁴ εὐκοπώτερον, easier. ¹⁵ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹⁶ κεραία, ας, ἡ, projection, hook. ¹⁷ γαμέω, marry.

ἐτέραν μοιχεύει:¹ καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ
ἀνδρὸς γαμῶν² μοιχεύει.¹

Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος,³ καὶ ἐνεδιδύσκετο⁴ 19

πορφύραν⁵ καὶ βύσσον,⁶ εὐφραινόμενος⁷ καθ' ἡμέραν

λαμπρῶς.⁸ Πτωχὸς⁹ δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος,¹⁰ ὃς 20

ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα¹¹ αὐτοῦ ἡλκωμένος¹² καὶ 21

ἐπιθυμῶν¹³ χορτασθῆναι¹⁴ ἀπὸ τῶν ψιγίων¹⁵ τῶν

πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης¹⁶ τοῦ πλουσίου.³ ἀλλὰ

καὶ οἱ κύνες¹⁷ ἐρχόμενοι ἀπέλειχον¹⁸ τὰ ἔλκη¹⁹ αὐτοῦ. 22

Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχόν,⁹ καὶ ἀπενεχθῆναι²⁰

αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον²¹ Ἀβραάμ:

ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος,³ καὶ ἐτάφη.²² Καὶ ἐν τῷ 23

Ἄδῃ²³ ἐπάρας²⁴ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν

βασάνοις,²⁵ ὁρᾷ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν,²⁶ καὶ

¹ μοιχεύω, commit adultery. ² γαμέω, marry. ³ πλούσιος, rich. ⁴ ἐνεδιδύσκω, dress, put on. ⁵ πορφύρα, ας, ἡ, purple (cloth), purple garment. ⁶ βύσσος, ου, ἡ, fine linen, cotton. ⁷ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ⁸ λαμπρῶς, splendidly, magnificently. ⁹ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁰ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ¹¹ πυλῶν, ὄνος, ὁ, vestibule, gateway. ¹² ἡλκώω, afflict with sores. ¹³ ἐπιθυμέω, desire, long for. ¹⁴ χορτάζω, eat until full, be filled. ¹⁵ ψιγίον, ου, τό, crumb, scrap. ¹⁶ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹⁷ κύων, ος, ὁ, dog. ¹⁸ ἀπολείχω, lick off, lick clean. ¹⁹ ἔλκος, ους, τό, wound, sore. ²⁰ ἀποφέρω, carry off, bear away. ²¹ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ²² θάπτω, bury. ²³ Ἄδης, ου, ὁ, Hades. ²⁴ ἐπαίρω, lift up, raise. ²⁵ βάσανος, ου, ἡ, torture, torment. ²⁶ μακρόθεν, from afar, afar.

Λάζαρον¹ ἐν τοῖς κόλποις² αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς φωνήσας³ ²⁴
 εἶπεν, Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν⁴ με, καὶ πέμψον
 Λάζαρον,⁵ ἵνα βάλῃ⁶ τὸ ἄκρον⁶ τοῦ δακτύλου⁷ αὐτοῦ
 ὑδατος, καὶ καταψύξῃ⁸ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι
 ὀδυνῶμαι⁹ ἐν τῇ φλογὶ¹⁰ ταύτῃ. Εἶπεν δὲ Ἀβραάμ, ²⁵
 Τέκνον, μνησθητι¹¹ ὅτι ἀπέλαβες¹² σὺ τὰ ἀγαθὰ σου
 ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος¹ ὁμοίως¹³ τὰ κακά· νῦν δὲ
 ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι.⁹ Καὶ ἐπὶ πᾶσιν ²⁶
 τούτοις, μετὰξὺ¹⁴ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα¹⁵ μέγα
 ἐστήρικται,¹⁶ ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι¹⁷ ἔνθεν πρὸς
 ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκείθεν¹⁸ πρὸς ἡμᾶς
 διαπερῶσιν.¹⁹ Εἶπεν δέ, Ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα ²⁷
 πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου, ἕχω γὰρ ²⁸
 πέντε²⁰ ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται²¹ αὐτοῖς, ἵνα
 μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς

¹ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ² κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ³ φωνέω, call, crow. ⁴ ἐλέέω, have mercy, pity. ⁵ βάπτω, dip, dye. ⁶ ἄκρον, ου, τό, high point, boundary. ⁷ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ⁸ καταψύχω, cool off, refresh. ⁹ ὀδυνάω, torment, pain. ¹⁰ φλόξ, φλογός, ἡ, flame. ¹¹ μιμνήσκωμαι, remember, recall. ¹² ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹³ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹⁴ μετὰξὺ, between, after. ¹⁵ χάσμα, τος, τό, chasm, gap. ¹⁶ στηρίζω, establish, fix firmly. ¹⁷ διαβαίνω, go through, cross. ¹⁸ ἐκείθεν, from there, from that place. ¹⁹ διαπεράω, cross over, pass through. ²⁰ πέντε, five, 5. ²¹ διαμαρτύρομαι, testify solemnly.

βασάνου.¹ Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ, Ἔχουσιν Μωσέα καὶ 29
 τοὺς προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν, 30
 Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν
 πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν.² Εἶπεν δὲ αὐτῷ, 31
 Εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδέ,
 ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἀνένδεκτόν³ ἐστὶν τοῦ μὴ 17
 ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα.⁴ οὐαὶ⁵ δὲ δι' οὗ ἔρχεται. 2
 Λυσιτελεῖ⁶ αὐτῷ εἰ μύλος⁷ ὀνικὸς⁸ περὶκεῖται⁹ περὶ τὸν
 τράχηλον¹⁰ αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται¹¹ εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ
 ἵνα σκανδαλίσῃ¹² ἓνα τῶν μικρῶν¹³ τούτων. 3
 Προσέχετε¹⁴ ἑαυτοῖς. Ἐὰν δὲ ἀμάρτη¹⁵ εἰς σέ ὁ
 ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον¹⁶ αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ,²
 ἄφες αὐτῷ. Καὶ ἐὰν ἐπτάκις¹⁷ τῆς ἡμέρας ἀμάρτη¹⁵ εἰς 4
 σέ, καὶ ἐπτάκις¹⁷ τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ,¹⁸ λέγων,

¹ βάσανος, ου, ή, torture, torment. ² μετανοέω, repent, change my mind. ³ ἀνένδεκτος, impossible. ⁴ σκάνδαλον, ου, τό, cause of stumbling, snare. ⁵ οὐαί, woe! alas! woe! ⁶ λυσιτελέω, be better, more advantageous. ⁷ μύλος, ου, ό, mill, millstone. ⁸ ὀνικός, of or for an ass. ⁹ περὶκεῖμαι, be around, surround. ¹⁰ τράχηλος, ου, ό, neck. ¹¹ ῥίπτω, throw, cast. ¹² σκανδαλίζω, cause to stumble. ¹³ μικρός, small, little. ¹⁴ προσέχω, take head of, attend to. ¹⁵ ἁμαρτάνω, sin. ¹⁶ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁷ ἐπτάκις, seven times. ¹⁸ ἐπιστρέφω, turn to, return.

Μετανοῶ,¹ ἀφήσεις αὐτῶ.

Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, Πρόσθε² ἡμῖν πίστιν. 5

Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον³ 6

σινάπεως,⁴ ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ⁵ ταύτῃ,

Ἐκρίζω⁶ητι,⁶ καὶ φυτεύ⁷ητι⁷ ἐν τῇ θαλάσῃ: καὶ

ὑπήκουσεν⁸ ἂν ὑμῖν. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων 7

ἀροτριῶντα⁹ ἢ ποιμαίνοντα,¹⁰ ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ

ἀγροῦ¹¹ ἐρεῖ εὐθέως, Παρελθὼν¹² ἀνάπese:¹³ ἀλλ' οὐχὶ 8

ἐρεῖ αὐτῶ, Ἐτοίμασον¹⁴ τί δειπνήσω,¹⁵ καὶ

περιζωσάμενος¹⁶ διακόνει¹⁷ μοι, ἕως φάγω καὶ πίνω: καὶ

μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; Μὴ χάριν ἔχει τῶ 9

δούλῳ ἐκείνῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα;¹⁸ Οὐ

δοκῶ. Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ 10

διαταχθέντα¹⁸ ὑμῖν, λέγετε ὅτι Δοῦλοι ἀχρεῖοί¹⁹ ἐσμεν:

ὅτι ὁ ὀφείλομεν²⁰ ποιῆσαι πεποιήκαμεν.

¹ μετανοέω, repent, change my mind. ² προστίθμι, add, add to. ³ κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ⁴ σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. ⁵ συκάμινος, ου, ἡ, mulberry tree, sycamore tree. ⁶ ἐκρίζω, uproot, root out. ⁷ φυτεύω, plant. ⁸ ὑπακούω, obey, listen. ⁹ ἀροτριάω, plow. ¹⁰ ποιμαίνω, shepherd, rule. ¹¹ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ¹² παρέρχομαι, pass by, go by. ¹³ ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹⁴ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁵ δειπνέω, eat, dine. ¹⁶ περιζώννυμι, gird, gird round. ¹⁷ διακονέω, serve, minister. ¹⁸ διατάσσω, command, give orders to. ¹⁹ ἀχρεῖος, useless, worthless. ²⁰ ὀφείλω, owe, ought.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, ¹¹
καὶ αὐτὸς διήρχετο¹ διὰ μέσου Σαμαρείας² καὶ
Γαλιλαίας. Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην,³ ¹²
ἀπήντησαν⁴ αὐτῷ δέκα⁵ λεπροὶ⁶ ἄνδρες, οἱ ἔστησαν
πόρρωθεν⁷ καὶ αὐτοὶ ἤραν φωνήν, λέγοντες, Ἰησοῦ, ¹³
ἐπιστάτα,⁸ ἐλέησον⁹ ἡμᾶς. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, ¹⁴
Πορευθέντες ἐπιδείξατε¹⁰ ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν.¹¹ Καὶ
ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτούς, ἐκαθαρίσθησαν.¹² Εἰς ¹⁵
δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη,¹³ ὑπέστρεψεν,¹⁴ μετὰ
φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν· καὶ ἔπεσεν ἐπὶ ¹⁶
πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν¹⁵
αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης.¹⁶ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ¹⁷
Ἰησοῦς εἶπεν, Οὐχὶ οἱ δέκα⁵ ἐκαθαρίσθησαν;¹² Οἱ δὲ
ἐννέα¹⁷ ποῦ;¹⁸ Οὐχὲν εὗρέθησαν ὑποστρέψαντες¹⁴ δοῦναι ¹⁸
δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἄλλογενὴς¹⁹ οὗτος; Καὶ εἶπεν ¹⁹
αὐτῷ, Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

¹ διέρχομαι, cross over, pass through. ² Σαμάρεια, ας, ἡ, Samaria. ³ κώμη, ης, ἡ, village. ⁴ ἀπαντάω, meet, encounter. ⁵ δέκα, ten, 10. ⁶ λεπρός, οὗ, ὁ, scaly, leprous. ⁷ πόρρωθεν, from a distance, at a distance. ⁸ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ⁹ ἐλεέω, have mercy, pity. ¹⁰ ἐπιδείκνυμι, show, prove. ¹¹ ἱερεὺς, ἑως, ὁ, priest. ¹² καθαρίζω, cleanse, make clean. ¹³ ἰάομαι, heal. ¹⁴ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹⁵ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ¹⁶ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ¹⁷ ἐννέα, nine, 9. ¹⁸ ποῦ, where?. ¹⁹ ἄλλογενής, οὗς, ὁ, foreigner, stranger.

Ἐπερωτηθεῖς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, πότε¹ ἔρχεται ἡ 20

βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, Οὐκ

ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως·² 21

οὐδὲ ἐροῦσιν, Ἴδου ὧδε, ἢ, Ἴδου ἐκεῖ. Ἴδου γάρ, ἡ

βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς³ ὑμῶν ἐστίν.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε 22

ἐπιθυμήσετε⁴ μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ

ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε. Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, 23

Ἴδου ὧδε, ἢ, Ἴδου ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε.⁵ 24

Ὡςπερ⁶ γὰρ ἡ ἀστραπή⁷ ἡ ἀστράπτουσα⁸ ἐκ τῆς ὑπ’

οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ’ οὐρανὸν λάμπει,⁹ οὕτως ἔσται ὁ

υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. Πρῶτον δὲ δεῖ 25

αὐτὸν πολλὰ παθεῖν¹⁰ καὶ ἀποδοκιμασθῆναι¹¹ ἀπὸ τῆς

γενεᾶς¹² ταύτης. Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις 26

Νῶε,¹³ οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ

¹ πότε, when? at what time? ² παρατήρησις, εως, ἢ, observation, observance. ³ ἐντός, inside, among. ⁴ ἐπιθυμέω, desire, long for. ⁵ διώκω, pursue, persecute. ⁶ ὥσπερ, just as, even as. ⁷ ἀστραπή, ἡς, ἢ, lightning, brightness. ⁸ ἀστράπτω, flash, gleam. ⁹ λάμπω, shine. ¹⁰ πάσχω, suffer, am acted upon. ¹¹ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ¹² γενεά, ας, ἢ, generation. ¹³ Νῶε, ό, Noah.

ἀνθρώπου. Ἦσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν,¹ ἐξεγαμίζοντο,² 27

ἄχρι³ ἥς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε⁴ εἰς τὴν κιβωτόν,⁵ καὶ

ἦλθεν ὁ κατακλυσμός,⁶ καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.⁷ 28

Ὅμοίως⁸ καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ:⁹ ἦσθιον,

ἔπινον, ἡγόραζον,¹⁰ ἐπώλουν,¹¹ ἐφύτευον,¹²

ὠκοδόμουν:¹³ ἥ δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Λώτ⁹ ἀπὸ Σοδόμων, 29

ἔβρεξεν¹⁵ πῦρ καὶ θεῖον¹⁶ ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν

ἅπαντας:⁷ κατὰ ταῦτα ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ 30

ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.¹⁷ Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅς 31

ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος,¹⁸ καὶ τὰ σκεύη¹⁹ αὐτοῦ ἐν τῇ

οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά: καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ²⁰

ὁμοίως⁸ μὴ ἐπιστρεψάτω²¹ εἰς τὰ ὀπίσω.²² 32

Μνημονεύετε²³ τῆς γυναικὸς Λώτ.⁹ Ὃς ἐὰν ζητήσῃ 33

τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν: καὶ ὅς ἐὰν

ἀπολέσῃ αὐτήν ζωογονήσῃ²⁴ αὐτήν. Λέγω ὑμῖν, 34

¹γαμέω, marry. ²ἐγαμίζω, give in marriage, marry. ³ἄχρι, as far as, up to (gen). ⁴Νῶε, ὁ, Noah. ⁵κιβωτός, οὔ, ἡ, wooden box, ark. ⁶κατακλυσμός, οὔ, ὁ, flood, deluge. ⁷ἅπας, each, every. ⁸ὁμοίως, likewise, in like manner. ⁹Λώτ, ὁ, Lot. ¹⁰ἀγοράζω, buy. ¹¹πωλέω, sell. ¹²φυτεύω, plant. ¹³οἰκοδομέω, build up, construct. ¹⁴Σόδομα, ὠν, τό, Sodom. ¹⁵βρέχω, send rain, rain. ¹⁶θεῖον, οὐ, τό, sulfur, brimstone. ¹⁷ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ¹⁸δῶμα, τοῦ, τό, house, house-top. ¹⁹σκεῦος, οὐ, τό, vessel, goods (plural). ²⁰ἀγρός, οὐ, ὁ, field, farm. ²¹ἐπιστρέφω, turn to, return. ²²ὀπίσω, behind, after (gen). ²³μνημονεύω, remember, make mention of. ²⁴ζωογονέω, preserve alive.

ταύτη τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης¹ μιᾶς· εἰς
 παραληφθήσεται,² καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. Δύο 35
 ἔσονται ἀλήθουσαι³ ἐπὶ τὸ αὐτό· μία παραληφθήσεται,
 καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν 36
 αὐτῷ, Ποῦ,⁴ κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅπου τὸ σῶμα,
 ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἄετοί.⁵

Ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε⁶ 18
 προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν,⁷ λέγων, Κριτῆς⁸ τις 2
 ἦν ἐν τινὶ πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ
 ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος·⁹ χήρα¹⁰ δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει 3
 ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτόν, λέγουσα, Ἐκδίκησόν¹¹
 με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου¹² μου. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ 4
 χρόνον· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, Εἰ καὶ τὸν θεὸν
 οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι·⁹ διὰ γέ¹³ 5
 τὸ παρέχειν¹⁴ μοι κόπον¹⁵ τὴν χήραν¹⁰ ταύτην,

¹ κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. ² παραλαμβάνω, receive, take. ³ ἀλήθω, grind. ⁴ ποῦ, where?. ⁵ ἀετός, οἱ, eagle, vulture.

⁶ πάντοτε, always, at all times. ⁷ ἐκκακέω, am faint, am weary. ⁸ κριτής, ου, ὁ, judge. ⁹ ἐντρέπω, turn about, reverence. ¹⁰ χήρα, ας, ἡ, widow. ¹¹ ἐκδικέω, vindicate, avenge. ¹² ἀντίδικος, ου, ὁ, opponent, adversary. ¹³ γέ, indeed, at least. ¹⁴ παρέχω, offer, afford. ¹⁵ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble.

ἐκδικήσω¹ αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος² ἐρχομένη
 ὑποπιάξῃ³ με. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Ἀκούσατε τί ὁ 6
 κριτὴς⁴ τῆς ἀδικίας⁵ λέγει. Ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ 7
 τὴν ἐκδίκησιν⁶ τῶν ἐκλεκτῶν⁷ αὐτοῦ τῶν βοώντων⁸
 πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμῶν⁹ ἐπ'
 αὐτοῖς; Λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν⁶ αὐτῶν 8
 ἐν τάχει.¹⁰ Πλὴν¹¹ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα¹²
 εὕρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

Εἶπεν δὲ πρὸς τινὰς τοὺς πεπειθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι 9
 εἰσὶν δίκαιοι, καὶ ἐξουθενούντας¹³ τοὺς λοιπούς, τὴν
 παραβολὴν ταύτην: Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ 10
 ἱερὸν προσεύξασθαι: ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος
 τελώνης.¹⁴ Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα 11
 προσηύχετο, Ὁ θεός, εὐχαριστῶ¹⁵ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ
 ὥσπερ¹⁶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες,¹⁷ ἄδικοι,¹⁸

¹ ἐκδικέω, vindicate, avenge. ² τέλος, οὐς, τό, end, purpose. ³ ὑποπιάξω, strike in the face, treat roughly. ⁴ κριτὴς, οὐ, ὁ, judge. ⁵ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ⁶ ἐκδίκησις, εως, ἡ, vengeance, vindication. ⁷ ἐκλεκτός, chosen, elect. ⁸ βοάω, cry aloud, shout. ⁹ μακροθυμέω, be patient, suffer long. ¹⁰ τάχος, οὐς, τό, speed, quickness. ¹¹ πλὴν, however, but. ¹² ἄρα, so? (introduces a question). ¹³ ἐξουθενέω, despise, ignore. ¹⁴ τελώνης, οὐ, ὁ, tax collector, collector of taxes. ¹⁵ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ¹⁶ ὥσπερ, just as, even as. ¹⁷ ἄρπαξ, ravenous, rapacious. ¹⁸ ἄδικος, unjust, unrighteous.

μοιχοί,¹ ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.² Νηστεύω³ δις⁴ τοῦ 12

σαββάτου, ἀποδεκατῶ⁵ πάντα ὅσα κτῶμαι.⁶ Καὶ ὁ 13

τελώνης² μακρόθεν⁷ ἐστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς

ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι,⁸ ἀλλ' ἔτυπεν⁹ εἰς

τὸ στήθος¹⁰ αὐτοῦ, λέγων, Ὁ θεός, ἱλάσθητί¹¹ μοι τῷ

ἁμαρτωλῷ.¹² Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος 14

εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος: ὅτι πᾶς ὁ ὑψών¹⁴

ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται,¹⁵ ὁ δὲ ταπεινῶν¹⁵ ἑαυτὸν

ὑψωθήσεται.¹⁴

Προσέφερον¹⁶ δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη,¹⁷ ἵνα αὐτῶν 15

ἅπτηται:¹⁸ ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμησαν¹⁹ αὐτοῖς. 16

Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος²⁰ αὐτὰ εἶπεν, Ἄφετε

τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με, καὶ μὴ κωλύετε²¹ αὐτά:

τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν 17

λέγω ὑμῖν, ὅς ἐάν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ

¹ μοιχός, οὐ, ὁ, adulterer. ² τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ³ νηστεύω, fast. ⁴ δις, twice. ⁵ ἀποδεκατῶ, tithe, collect a tithe. ⁶ κτῶμαι, acquire, win. ⁷ μακρόθεν, from afar, afar. ⁸ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁹ τύπτω, smite, beat. ¹⁰ στήθος, ους, τό, breast, chest. ¹¹ ἱλάσκομαι, propitiate, expiate. ¹² ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹³ δικαιοῶ, justify, pronounce righteous. ¹⁴ ὑψόω, lift up, exalt. ¹⁵ ταπεινῶ, humble, humiliate. ¹⁶ προσφέρω, bring to, offer. ¹⁷ βρέφος, ους, τό, unborn or a newborn child, baby. ¹⁸ ἅπτομαι, touch or handle. ¹⁹ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ²⁰ προσκαλέω, summon. ²¹ κωλύω, forbid, hinder.

ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων,¹ λέγων, Διδάσκαλε 18

ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;² Εἶπεν 19

δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς

ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. Τὰς ἐντολάς οἶδας, Μὴ 20

μοιχεύσης,³ μὴ φονεύσης,⁴ μὴ κλέψῃς,⁵ μὴ

ψευδομαρτυρήσης,⁶ τίμα⁷ τὸν πατέρα σου καὶ τὴν

μητέρα σου. Ὁ δὲ εἶπεν, Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην⁸ 21

ἐκ νεότητός⁹ μου. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς εἶπεν 22

αὐτῷ, Ἔτι ἔν σοι λείπει:¹⁰ πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον,¹¹

καὶ διάδος¹² πτωχοῖς,¹³ καὶ ἔξεις θησαυρὸν¹⁴ ἐν

οὐρανῷ· καὶ δεῦρο,¹⁵ ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ ἀκούσας 23

ταῦτα περίλυπος¹⁶ ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος¹⁷ σφόδρα.

Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον¹⁶ γενόμενον εἶπεν, 24

Πῶς δυσκόλως¹⁹ οἱ τὰ χρήματα²⁰ ἔχοντες

¹ ἄρχων, onτος, ὁ, ruler, prince. ² κληρονομέω, inherit, obtain. ³ μοιχεύω, commit adultery. ⁴ φονεύω, kill, murder. ⁵ κλέπτω, steal. ⁶ ψευδομαρτυρέω, bear false witness, testify falsely. ⁷ τιμάω, honor, value at a price. ⁸ φυλάσσω, guard, keep. ⁹ νεότης, ἡτος, ἦ, youth, youthfulness. ¹⁰ λείπω, leave, leave behind. ¹¹ πωλέω, sell. ¹² διαδίδωμι, distribute, give. ¹³ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁴ θησαυρός, οὗ, ὁ, storehouse, treasure. ¹⁵ δεῦρο, until now, come here! ¹⁶ περίλυπος, very sad, very sorrowful. ¹⁷ πλούσιος, rich. ¹⁸ σφόδρα, exceedingly, greatly. ¹⁹ δυσκόλως, with difficulty, hardly. ²⁰ χρήμα, τος, τό, wealth, money.

εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 25

Εὐκοπώτερον¹ γάρ ἐστιν κάμηλον² διὰ τρυμαλιᾶς³

ράφιδος⁴ εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον⁵ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ

θεοῦ εἰσελθεῖν. Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, Καὶ τίς 26

δύναται σωθῆναι; Ὁ δὲ εἶπεν, Τὰ ἀδύνατα⁶ παρὰ 27

ἀνθρώποις δυνατά⁷ ἐστὶν παρὰ τῷ θεῷ. Εἶπεν δὲ 28

Πέτρος, Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ

ἠκολουθήσαμεν σοι. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω 29

ὕμιν ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν,⁸ ἢ

ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἔνεκεν⁹ τῆς βασιλείας

τοῦ θεοῦ, ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ¹⁰ πολλαπλασίονα¹¹ ἐν τῷ 30

καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶν

αἰώνιον.

¹ εὐκοπώτερον, easier. ² κάμηλος, ου, ό, camel. ³ τρυμαλιά, άς, ή, hole, eye of a needle. ⁴ ράφίς, ίδος, ή, needle. ⁵ πλούσιος, rich. ⁶ ἀδύνατος, impossible, unable. ⁷ δυνατός, powerful, possible. ⁸ γονεύς, έως, ό, parent. ⁹ ένεκεν, for the sake of, on account of. ¹⁰ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹¹ πολλαπλασίων, many times as much, many times more.

Παραλαβὼν¹ δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἴδού, 31
 ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται²
 πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ
 ἀνθρώπου. Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν, καὶ 32
 ἐμπαυχθήσεται,³ καὶ ὑβρισθήσεται,⁴ καὶ
 ἐμπτυσθήσεται,⁵ καὶ μαστιγώσαντες⁶ ἀποκτενοῦσιν 33
 αὐτόν· καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. Καὶ αὐτοὶ 34
 οὐδὲν τούτων συνήκαν,⁷ καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο
 κεκρυμμένον⁸ ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ
 λεγόμενα.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν⁹ αὐτὸν εἰς Ἱεριχά, τυφλὸς τις 35
 ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν:¹⁰ ἀκούσας δὲ 36
 ὄχλου διαπορευομένου,¹¹ ἐπυνθάνετο¹² τί εἴη τοῦτο. 37
 Ἀπήγγειλαν¹³ δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος¹⁴
 παρέρχεται.¹⁵ Καὶ ἐβόησεν,¹⁶ λέγων, Ἰησοῦ, υἱὲ Δαυίδ, 38

¹ παραλαμβάνω, receive, take. ² τελέω, finish, fulfill. ³ ἐμπαίζω, mock. ⁴ ὑβρίζω, mistreat, insult. ⁵ ἐμπτύω, spit upon. ⁶ μαστιγώω, whip, lash. ⁷ συνίημι, understand, consider. ⁸ κρύπτω, conceal, hide. ⁹ ἐγγίζω, come near, approach. ¹⁰ προσαιτέω, beg. ¹¹ διαπορεύομαι, pass across, journey through. ¹² πυνθάνομαι, inquire, ask. ¹³ ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹⁴ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹⁵ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹⁶ βοάω, cry aloud, shout.

ἐλέησόν¹ με. Καὶ οἱ προάγοντες² ἐπετίμων³ αὐτῷ ἵνα 39
 σιωπήσῃ·⁴ αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, Υἱὲ
 Δαυίδ, ἐλέησόν¹ με. Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν⁵ 40
 αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ἐγγίσαντος⁶ δὲ αὐτοῦ
 ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, Τί σοι θέλεις ποιήσω; Ὁ 41
 δὲ εἶπεν, Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.⁷ Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν 42
 αὐτῷ, Ἀνάβλεψον·⁷ ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. Καὶ 43
 παραχρῆμα⁸ ἀνέβλεψεν,⁷ καὶ ἠκολούθει αὐτῷ,
 δοξάζων τὸν θεόν· καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον⁹
 τῷ θεῷ.

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο¹⁰ τὴν Ἱερικῶ. Καὶ ἰδού, ἀνὴρ 19
 ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος,¹¹ καὶ αὐτὸς ἦν
 ἀρχιτελώνης,¹² καὶ οὗτος ἦν πλούσιος.¹³ Καὶ ἐζήτει 3
 ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστίν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ
 ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ¹⁴ μικρὸς¹⁵ ἦν. Καὶ προδραμών¹⁶ 4

¹ ἐλέέω, have mercy, pity. ² προάγω, lead forth, go before. ³ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁴ σιωπάω, be silent, keep silence. ⁵ κελεύω, order, command. ⁶ ἐγγίζω, come near, approach. ⁷ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ⁸ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁹ αἶνος, ου, ὁ, praise. ¹⁰ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹¹ Ζακχαῖος, ου, ὁ, Zaccheus, Zacchaeus. ¹² ἀρχιτελώνης, ου, ὁ, chief tax collector. ¹³ πλούσιος, rich. ¹⁴ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ¹⁵ μικρός, small, little. ¹⁶ προτρέχω, run ahead, outrun.

ἔμπροσθεν¹ ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν² ἵνα ἴδῃ αὐτόν:
 ὅτι ἐκείνης ἔμελλεν διέρχεσθαι.³ Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν 5
 τόπον, ἀναβλέψας⁴ ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπεν
 πρὸς αὐτόν, Ζακχαῖε,⁵ σπεύσας⁶ κατὰβηθι: σήμερον⁷
 γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μέναι. Καὶ σπεύσας⁶ 6
 κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο⁸ αὐτὸν χαίρων. Καὶ ἰδόντες 7
 πάντες διεγόγγυζον,⁹ λέγοντες ὅτι Παρὰ ἁμαρτωλῶ¹⁰
 ἀνδρὶ εἰσῆλθεν καταλύσαι.¹¹ Σταθεῖς δὲ Ζακχαῖος⁵ 8
 εἶπεν πρὸς τὸν κύριον, Ἰδού, τὰ ἡμίση¹² τῶν
 ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς:¹³ καὶ εἰ
 τινός τι ἐσυκοφάντησα,¹⁴ ἀποδίδωμι¹⁵ τετραπλοῦν.¹⁶ 9
 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ὅτι Σήμερον⁷ σωτηρίᾳ¹⁷
 τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι¹⁸ καὶ αὐτὸς υἱὸς
 Ἀβραάμ ἐστιν. Ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 10
 ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

¹ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ² συκομωραία, ας, ἡ, sycamore tree. ³ διέρχομαι, cross over, pass through. ⁴ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ⁵ Ζακχαῖος, ου, ὁ, Zaccheus, Zacchaeus. ⁶ σπεύδω, hasten, urge on. ⁷ σήμερον, today, now. ⁸ ὑποδέχομαι, welcome, receive. ⁹ διαγογγύζω, complain, grumble. ¹⁰ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹¹ καταλύω, destroy, lodge. ¹² ἡμισυς, half. ¹³ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁴ συκοφαντέω, accuse falsely, defraud. ¹⁵ ἀποδίδωμι, give back, pay. ¹⁶ τετραπλοῦς, four times, fourfold. ¹⁷ σωτηρία, ας, ἡ, salvation, deliverance. ¹⁸ καθότι, according as, because.

Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεῖς¹ εἶπεν 11

παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγύς² αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλήμ,

καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρήμα³ μέλλει ἡ βασιλεία

τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.⁴ Εἶπεν οὖν, Ἄνθρωπός τις 12

εὐγενής⁵ ἐπορεύθη εἰς χώραν⁶ μακράν,⁷ λαβεῖν ἑαυτῷ

βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.⁸ Καλέσας δὲ δέκα⁹ 13

δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα⁹ μνᾶς,¹⁰ καὶ εἶπεν

πρὸς αὐτούς, Πραγματεύσασθε¹¹ ἕως ἔρχομαι. Οἱ δὲ 14

πολίται¹² αὐτοῦ ἐμίσουν¹³ αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν

πρεσβείαν¹⁴ ὀπίσω¹⁵ αὐτοῦ, λέγοντες, Οὐ θέλομεν

τοῦτον βασιλεῦσαι¹⁶ ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ 15

ἐπανελθεῖν¹⁷ αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπεν

φωνηθῆναι¹⁸ αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκεν

τὸ ἀργύριον,¹⁹ ἵνα γινῶ τίς τί διεπραγματεύσατο.²⁰ 16

Παρεγένετο²¹ δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, Κύριε, ἡ μνᾶ¹⁰ σου

¹ προστίθιμι, add, add to. ² ἐγγύς, near. ³ παραχρήμα, immediately, instantly. ⁴ ἀναφαίνω, bring to light, cause to appear. ⁵ εὐγενής, noble, high-born. ⁶ χώρα, ας, ἡ, land, region. ⁷ μακρός, long, far distant. ⁸ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁹ δέκα, ten, 10. ¹⁰ μνᾶ, ᾶς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. ¹¹ πραγματεύομαι, do business, trade. ¹² πολίτης, ου, ὁ, citizen. ¹³ μισέω, hate, detest. ¹⁴ πρεσβεία, ας, ἡ, ambassador, embassy. ¹⁵ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁶ βασιλεῦσαι, reign, rule. ¹⁷ ἐπανέρχομαι, return, come back again. ¹⁸ φωνέω, call, crow. ¹⁹ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ²⁰ διαπραγματεύομαι, gain by trading, earn. ²¹ παραγίνομαι, come, arrive.

προσειργάσατο¹ δέκα² μνᾶς.³ Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εὖ,⁴ 17
 ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ⁵ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι
 ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω⁶ δέκα² πόλεων. Καὶ ἦλθεν ὁ 18
 δεύτερος,⁷ λέγων, Κύριε, ἡ μνᾶ³ σου ἐποίησεν πέντε⁸
 μνᾶς.³ Εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ, Καὶ σὺ γίνου ἐπάνω⁶ πέντε 19
 πόλεων. Καὶ ἕτερος ἦλθεν, λέγων, Κύριε, ἰδοὺ, ἡ μνᾶ³ 20
 σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην⁹ ἐν σουδαρίῳ·¹⁰ 21
 ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς¹¹ εἶ· αἴρεις
 ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις¹² ὃ οὐκ ἔσπειρας. Λέγει δὲ 22
 αὐτῷ, Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε.
 Ἦδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς¹¹ εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ
 ἔθηκα, καὶ θερίζων¹² ὃ οὐκ ἔσπειρα· καὶ διὰ τί οὐκ 23
 ἔδωκας τὸ ἀργύριόν¹³ μου ἐπὶ τράπεζαν,¹⁴ καὶ ἐγὼ
 ἐλθὼν σὺν τόκῳ¹⁵ ἂν ἔπραξα¹⁶ αὐτό; Καὶ τοῖς 24
 παρεστῶσιν¹⁷ εἶπεν, Ἀρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν,³ καὶ
 δότε τῷ τὰς δέκα² μνᾶς³ ἔχοντι. Καὶ εἶπον αὐτῷ, 25

¹ προσειργάζομαι, make more, gain. ² δέκα, ten, 10. ³ μνᾶ, ᾰς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. ⁴ εὖ, well, well done. ⁵ ἐλάχιστος, least, smallest. ⁶ ἐπάνω, above, over (gen). ⁷ δεύτερος, second. ⁸ πέντε, five. ⁹ ἀπόκειμαι, be laid up, put away. ¹⁰ σουδαρίον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ¹¹ αὐστηρὸς, strict, exacting. ¹² θερίζω, reap, gather. ¹³ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ¹⁴ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹⁵ τόκος, ου, ὁ, interest, usury. ¹⁶ πράσσω, do, perform. ¹⁷ παρίστημι, be present, stand by.

Κύριε, ἔχει δέκα¹ μνᾶς.² Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ 26

ἔχοντι δοθήσεται: ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὁ ἔχει

ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Πλὴν³ τοὺς ἐχθρούς⁴ μου 27

ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι⁵ ἐπ'

αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε⁶ ἔμπροσθέν⁷

μου.

Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν,⁷ ἀναβαίνων εἰς 28

Ἱεροσόλυμα.

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν⁸ εἰς Βηθσφαγή⁹ καὶ Βηθανίαν¹⁰ 29

πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἑλαιῶν,¹¹ ἀπέστειλεν

δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἰπὼν, Ὑπάγετε εἰς τὴν 30

κατέναντι¹² κώμην:¹³ ἐν ἣ εἰσπορευόμενοι¹⁴ εὐρήσετε

πῶλον¹⁵ δεδεμένον,¹⁶ ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε¹⁷

ἀνθρώπων ἐκάθισεν:¹⁸ λύσαντες¹⁹ αὐτὸν ἀγάγετε. Καὶ 31

¹ δέκα, ten. ² μνᾶ, ᾰς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. ³ πλὴν, however, but. ⁴ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ⁵ βασιλεύω, reign, rule. ⁶ κατασφάζω, slay, strike down. ⁷ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁸ ἐγγίζω, come near, approach. ⁹ Βηθσφαγή, ἡ, Bethphage. ¹⁰ Βηθανία, ᾰς, ἡ, Bethany. ¹¹ ἐλαιά, ᾰς, ἡ, olive tree. ¹² κατέναντι, over against, opposite. ¹³ κώμη, ης, ἡ, village. ¹⁴ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹⁵ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ¹⁶ δέω, bind, tie. ¹⁷ πώποτε, ever yet, any time. ¹⁸ καθίζω, seat, sit. ¹⁹ λύω, untie, loose.

ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, Διὰ τί λύετε¹ οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ
 ὅτι Ὁ κύριος αὐτοῦ χρειάν² ἔχει. Ἀπελθόντες δὲ οἱ 32
 ἀπεσταλμένοι εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. Λυόντων¹ δὲ 33
 αὐτῶν τὸν πῶλον,³ εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς,
 Τί λύετε¹ τὸν πῶλον;³ Οἱ δὲ εἶπον, Ὁ κύριος αὐτοῦ 34
 χρειάν² ἔχει. Καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ 35
 ἐπιρρίψαντες⁴ ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον,³
 ἐπεβίβασαν⁵ τὸν Ἰησοῦν. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, 36
 ὑπεστρώσαν⁶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. 37
 Ἐγγίζοντος⁷ δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει⁸ τοῦ
 ὄρους τῶν Ἐλαιῶν,⁹ ἤρξαντο ἅπαν¹⁰ τὸ πλῆθος¹¹ τῶν
 μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν¹² τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ
 περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, λέγοντες, 38

¹ λύω, untie, loose. ² χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ³ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ⁴ ἐπιρρίπτω, throw upon, cast upon.
⁵ ἐπιβιβάζω, put on, place upon. ⁶ ὑποστρώννυω, spread out underneath, spread under. ⁷ ἐγγίζω, come near,
 approach. ⁸ κατάβασις, εως, ἡ, descent, slope. ⁹ ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ¹⁰ ἅπας, each, every. ¹¹ πλῆθος, ους, τό,
 multitude. ¹² αἰνέω, praise.

Εὐλογημένος¹ ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου:

εἰρήνην ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.²

Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς 39

αὐτόν, Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον³ τοῖς μαθηταῖς σου. 40

Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι

σιωπήσωσιν,⁴ οἱ λίθοι κεκράζονται.

Καὶ ὡς ἤγγισεν,⁵ ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν⁶ ἐπ' αὐτῇ, 41

λέγων ὅτι Εἰ ἔγνων καὶ σύ, καί γε⁷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου

ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου: νῦν δὲ ἐκρύβη⁸ ἀπὸ

ὀφθαλμῶν σου. Ὅτι ἤξουσιν⁹ ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ 43

περιβαλοῦσιν¹⁰ οἱ ἐχθροί¹¹ σου χάρακά¹² σοι, καὶ

περικυκλώσουσίν¹³ σε, καὶ συνέξουσίν¹⁴ σε πάντοθεν,¹⁵

καὶ ἐδαφιοῦσίν¹⁶ σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ 44

ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ: ἀνθ'¹⁷ ὧν οὐκ ἔγνων

¹ εὐλογέω, bless. ² ὑψιστος, highest, most high. ³ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁴ σιωπάω, be silent, keep silence. ⁵ ἐγγίζω, come near, approach. ⁶ κλαίω, weep, weep for. ⁷ γέ, indeed, at least. ⁸ κρύπτω, conceal, hide. ⁹ ἦκω, have come, am present. ¹⁰ περιβάλλω, put around, clothe. ¹¹ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ¹² χάραξ, ακος, ὁ, pointed stake, entrenchment. ¹³ περικυκλόω, surround, encircle. ¹⁴ συνέχω, hold fast, oppress. ¹⁵ πάντοθεν, on all sides, from all sides. ¹⁶ ἐδαφίζω, dash to the ground. ¹⁷ ἀντί, instead of, in place of.

τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς¹ σου.

Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς 45

πωλοῦντας² ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας,³ λέγων αὐτοῖς, 46

Γέγραπται, Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς⁴ ἐστίν:

ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον⁵ ληστῶν.⁶ Καὶ ἦν 47

διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ: οἱ δὲ ἀρχιερεῖς

καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ

πρώτοι τοῦ λαοῦ: καὶ οὐκ εὗρισκον τὸ τί ποιήσωσιν, ὁ 48

λαὸς γὰρ ἅπας⁷ ἐξεκρέματο⁸ αὐτοῦ ἀκούων.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, διδάσκοντος 20

αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου,

ἐπέστησαν⁹ οἱ ἱερεῖς¹⁰ καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς

πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, λέγοντες, Εἰπέ 2

ἡμῖν, ἐν ποίᾳ¹¹ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς

σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην; Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς 3

¹ ἐπισκοπή, ἥς, ἡ, visitation, overseeing. ² πωλέω, sell. ³ ἀγοράζω, buy. ⁴ προσευχή, ἥς, ἡ, prayer, place for prayer. ⁵ σπήλαιον, ου, τό, cave, den. ⁶ ληστής, οὗ, ὁ, robber, brigand. ⁷ ἅπας, each, every. ⁸ ἐκκρεμάννυμι, hang out, hang on. ⁹ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁰ ἱερεὺς, έως, ὁ, priest. ¹¹ ποίος, what sort of? what? of what sort.

αὐτούς, Ἐρωτήσω ὑμᾶς καὶ γὰρ ἕνα λόγον, καὶ εἴπατέ
 μοι: Τὸ βάπτισμα¹ Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ⁴
 ἀνθρώπων; Οἱ δὲ συνελογίσαντο² πρὸς ἑαυτούς, ⁵
 λέγοντες ὅτι Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, Διὰ τί
 οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, Ἐξ ⁶
 ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει³ ἡμᾶς:
 πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι. Καὶ ⁷
 ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.⁴ Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν ⁸
 αὐτοῖς, Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ⁵ ἐξουσίᾳ ταῦτα
 ποιῶ.

Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ⁹
 ταύτην: Ἄνθρωπος ἐφύτευσεν⁶ ἀμπελῶνα,⁷ καὶ
 ἐξέδοτο⁸ αὐτὸν γεωργοῖς,⁹ καὶ ἀπεδήμησεν¹⁰ χρόνους
 ἱκανούς:¹¹ καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς ¹⁰
 γεωργοὺς⁹ δούλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ

¹ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ² συλλογίζομαι, reason, discuss. ³ καταλιθάζω, stone to death, stone down. ⁴ πόθεν, from where? whence. ⁵ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ⁶ φυτεύω, plant. ⁷ ἀμπελῶν, ὄνος, ὅ, vineyard. ⁸ ἐκδίδωμι, rent, let out for hire. ⁹ γεωργός, οὗ, ὁ, farmer, worker of the soil. ¹⁰ ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. ¹¹ ἱκανός, sufficient, able.

ἀμπελῶνος¹ δῶσιν αὐτῷ. Οἱ δὲ γεωργοὶ² δείραντες³
αὐτὸν ἐξαπέστειλαν⁴ κενόν.⁵ Καὶ προσέθετο⁶ πέμψαι 11
ἕτερον δοῦλον· οἱ δὲ κακείνον⁷ δείραντες³ καὶ
ἀτιμάσαντες⁸ ἐξαπέστειλαν⁴ κενόν.⁵ Καὶ προσέθετο⁶ 12
πέμψαι τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες⁹
ἐξέβαλον. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος,¹ Τί 13
ποιήσω; Πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως¹⁰
τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται.¹¹ Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ 14
γεωργοὶ² διελογίζοντο¹² πρὸς ἑαυτούς, λέγοντες,
Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος·¹³ δεῦτε,¹⁴ ἀποκτείνωμεν
αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.¹⁵ Καὶ 15
ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος,¹ ἀπέκτειναν.
Τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;¹ 16
Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς² τούτους, καὶ
δώσει τὸν ἀμπελῶνα¹ ἄλλοις. Ἀκούσαντες δὲ εἶπον,
Μὴ γένοιτο. Ὁ δὲ ἐμβλέψας¹⁶ αὐτοῖς εἶπεν, Τί οὖν 17

¹ ἀμπελῶν, ὄνος, ὁ, vineyard. ² γεωργός, οὗ, ὁ, farmer, worker of the soil. ³ δέρω, beat, flay. ⁴ ἐξαποστέλλω, send forth. ⁵ κενός, empty, vain. ⁶ προστίθμι, add, add to. ⁷ κακείνος, and he, and she. ⁸ ἀτιμάζω, dishonor, disgrace. ⁹ τραυματίζω, wound. ¹⁰ ἴσως, perhaps, probably. ¹¹ ἐντρέπω, turn about, reverence. ¹² διαλογίζομαι, debate, reason. ¹³ κληρονόμος, ου, ὁ, heir, inheritor. ¹⁴ δεῦτε, come!. ¹⁵ κληρονομία, ας, ἡ, inheritance. ¹⁶ ἐμβλέπω, look at, look into.

ἐστιν τὸ γεγραμμένον τοῦτο, Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν¹
οἱ οἰκοδομοῦντες,² οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας³
; Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκείνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται·⁴ ¹⁸
ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει⁵ αὐτόν.

Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν⁶ ¹⁹
ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν:
ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην
εἶπεν. Καὶ παρατηρήσαντες⁷ ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους,⁸ ²⁰
ὑποκρινομένους⁹ ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα
ἐπιλάβωνται¹⁰ αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτόν
τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.¹¹ Καὶ ²¹
ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ὀρθῶς¹² λέγεις καὶ διδάσκεις: καὶ οὐ λαμβάνεις
πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
διδάσκεις. Ἐξεστίν¹³ ἡμῖν Καίσαρι¹⁴ φόρον¹⁵ δοῦναι, ἢ ²²

¹ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ² οἰκοδομέω, build up, construct. ³ γωνία, ας, ἡ, angle, corner. ⁴ συνθλάω, break, break in pieces. ⁵ λικμάω, crush, scatter. ⁶ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁷ παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ⁸ ἐγκαθέτος, ου, ὁ, hired to lie in wait, spy. ⁹ ὑποκρίνομαι, pretend, make believe. ¹⁰ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ¹¹ ἡγεμών, ὄνος, ὁ, governor, leader. ¹² ὀρθῶς, rightly, correctly. ¹³ ἐξεστίν, it is lawful, it is permitted. ¹⁴ Καίσαρ, ος, ὁ, Caesar. ¹⁵ φόρος, ου, ὁ, tribute, tax.

οὐ; Κατανοήσας¹ δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν,² εἶπεν 23
 πρὸς αὐτούς, Τί με πειράζετε;³ Ἐπιδείξατέ⁴ μοι 24
 δηνάριον·⁵ τίνος ἔχει εἰκόνα⁶ καὶ ἐπιγραφὴν;⁷
 Ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, Καίσαρος.⁸ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 25
 Ἀπόδοτε⁹ τοίνυν¹⁰ τὰ Καίσαρος⁸ Καίσαρι,⁸ καὶ τὰ τοῦ
 θεοῦ τῷ θεῷ. Καὶ οὐκ ἴσχυσαν¹¹ ἐπιλαβέσθαι¹² αὐτοῦ 26
 ῥήματος ἐναντίον¹³ τοῦ λαοῦ· καὶ θαυμάσαντες¹⁴ ἐπὶ
 τῇ ἀποκρίσει¹⁵ αὐτοῦ, ἐσίγησαν.¹⁶

Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων,¹⁷ οἱ 27
 ἀντιλέγοντες¹⁸ ἀνάστασιν¹⁹ μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν
 αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, 28
 Ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὔτος
 ἄτεκνος²⁰ ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν
 γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ²¹ σπέρμα²² τῷ ἀδελφῷ

¹ κατανοέω, observe, understand. ² πανουργία, ας, ἡ, cleverness, craftiness. Trickery. ³ πειράζω, test, tempt. ⁴ ἐπιδείκνυμι, show, prove. ⁵ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ⁶ εἰκὼν, ὄνος, ἡ, image, likeness. ⁷ ἐπιγραφὴ, ἡς, ἡ, inscription, title. ⁸ Καίσαρ, ας, ὁ, Caesar. ⁹ ἀποδίδωμι, give back, pay. ¹⁰ τοίνυν, accordingly, therefore. ¹¹ ἰσχύω, be strong, able. ¹² ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ¹³ ἐναντίον, in the sight of, before. ¹⁴ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹⁵ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ¹⁶ σιγάω, be silent, become silent. ¹⁷ Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. ¹⁸ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ¹⁹ ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ²⁰ ἄτεκνος, childless. ²¹ ἐξανίστημι, raise up, rise up. ²² σπέρμα, τος, τό, seed, offspring.

αὐτοῦ. Ἐπτά οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν 29
 γυναῖκα, ἀπέθανεν ἄτεκνος;¹ καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος² 30
 τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος.¹ Καὶ ὁ 31
 τρίτος ἔλαβεν αὐτὴν ὡσαύτως.³ Ὡσαύτως³ δὲ καὶ οἱ
 ἑπτὰ· οὐ κατέλιπον⁴ τέκνα, καὶ ἀπέθανον. Ὑστερον⁵ 32
 δὲ πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, 33
 τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; Οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν
 γυναῖκα. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οἱ 34
 υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν⁷ καὶ ἐγαμίσκονται·⁸
 οἱ δὲ καταξιωθέντες⁹ τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν¹⁰ καὶ 35
 τῆς ἀναστάσεως⁶ τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν⁷ οὔτε
 ἐγαμίζονται·¹¹ οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· 36
 ἰσάγγελοι¹² γάρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσιν τοῦ θεοῦ, τῆς
 ἀναστάσεως⁶ υἱοὶ ὄντες. Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, 37
 καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν¹³ ἐπὶ τῆς βάτου,¹⁴ ὡς λέγει,
 Κύριον τὸν θεὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν θεὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν

¹ ἄτεκνος, childless. ² δεύτερος, second. ³ ὡσαύτως, likewise. ⁴ καταλείπω, leave, leave behind. ⁵ ὕστερον, lastly, afterward. ⁶ ἀνάστασις, εὖς, ἡ, resurrection, rising again. ⁷ γαμέω, marry. ⁸ ἐγαμίσκω, give in marriage. ⁹ καταξιώω, consider worthy, deem worthy. ¹⁰ τυγχάνω, obtain, happen. ¹¹ ἐγαμίζω, give in marriage, marry. ¹² ἰσάγγελος, like an angel, like the angels. ¹³ μῆνύω, make known, report. ¹⁴ βάτος, ου, ὄ, bath (a liquid measure).

θεὸν Ἰακώβ. Θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων: 38

πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. Ἀποκριθέντες δὲ τινες τῶν 39

γραμματέων εἶπον, Διδάσκαλε, καλῶς¹ εἶπας. Οὐκέτι 40

δὲ ἐτόλμων³ ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Πῶς λέγουσιν τὸν χριστὸν υἱὸν 41

Δαυιδ εἶναι; Καὶ αὐτὸς Δαυιδ λέγει ἐν βίβλῳ⁴ 42

ψαλμῶν,⁵ Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ

δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς⁶ σου ὑποπόδιον⁷ 43

τῶν ποδῶν σου. Δαυιδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ 44

πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἔστιν;

Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς 45

αὐτοῦ, Προσέχετε⁸ ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν 46

θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς,⁹ καὶ φιλούντων¹⁰

ἄσπασμους¹¹ ἐν ταῖς ἀγοραῖς,¹² καὶ πρωτοκαθεδρίας¹³

ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας¹⁴ ἐν τοῖς

¹ καλῶς, rightly, well. ² οὐκέτι, no longer, no more. ³ τολμάω, dare, endure. ⁴ βίβλος, ου, ή, book, scroll. ⁵ ψαλμός, ου, ό, song of praise, psalm. ⁶ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ⁷ ὑποπόδιον, ου, τό, footstool. ⁸ προσέχω, take head of, attend to. ⁹ στολή, ης, ή, equipment, apparel. ¹⁰ φιλέω, love, kiss. ¹¹ ἄσπασμός, ου, ό, greeting, salutation. ¹² ἀγορά, ας, ή, marketplace, place of assembly. ¹³ πρωτοκαθεδρία, ας, ή, chief seat, seat of honor. ¹⁴ πρωτοκλισία, ας, ή, chief place.

δείπνοις:¹ οἱ κατεσθίουσιν² τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν,³ καὶ 47
 προφάσει⁴ μακρὰ⁵ προσεύχονται. Οὗτοι λήψονται
 περισσότερον⁶ κρίμα.⁷

Ἀναβλέψας⁸ δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα⁹ αὐτῶν 21
 εἰς τὸ γαζοφυλάκιον¹⁰ πλουσίους:¹¹ εἶδεν δέ τινα καὶ 2
 χήραν³ πενιχρὰν¹² βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά,¹³ καὶ 3
 εἶπεν, Ἀληθῶς¹⁴ λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα³ ἢ πτωχὴ¹⁵
 αὕτη πλείον πάντων ἔβαλεν: ἅπαντες¹⁶ γὰρ οὗτοι ἐκ 4
 τοῦ περισσεύοντος¹⁷ αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα⁹ τοῦ
 θεοῦ: αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος¹⁸ αὐτῆς ἅπαντα¹⁶
 τὸν βίον¹⁹ ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

Καὶ τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς 5
 καὶ ἀναθήμασιν²⁰ κεκόσμηται,²¹ εἶπεν, Ταῦτα ἃ 6
 θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται

¹ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ² κατεσθίω, eat up, devour. ³ χήρα, ας, ἡ, widow. ⁴ πρόφασις, εως, ἡ, pretense, pretext. ⁵ μακρός, long, far distant. ⁶ περισσός, excessive, abundant. ⁷ κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. ⁸ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ⁹ δῶρον, ου, τό, gift, present. ¹⁰ γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury. ¹¹ πλούσιος, rich. ¹² πενιχρός, poor, needy. ¹³ λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. ¹⁴ ἀληθῶς, truly, really. ¹⁵ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁶ ἅπας, each, every. ¹⁷ περισσεύω, abound, be rich. ¹⁸ ὑστέρημα, τος, τό, that which is lacking, need. ¹⁹ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ²⁰ ἀνάθημα, τος, τό, votive offering. ²¹ κοσμέω, adorn, put into order.

λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται.¹ Ἐπηρώτησαν 7
 δὲ αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, πότε² οὖν ταῦτα ἔσται
 ; Καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; Ὁ δὲ 8
 εἶπεν, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε:³ πολλοὶ γὰρ
 ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι Ἐγὼ εἰμι:
 καί, Ὁ καιρὸς ἤγγικεν,⁴ μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω⁵
 αὐτῶν. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους⁶ καὶ 9
 ἀκαταστασίας,⁷ μὴ πτοηθῆτε:⁸ δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι
 πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.⁹

Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ 10
 βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν: σεισμοί¹⁰ τε μεγάλοι κατὰ 11
 τόπους καὶ λιμοὶ¹¹ καὶ λοιμοὶ¹² ἔσονται, φόβητρά¹³ τε
 καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μέγала ἔσται. Πρὸ¹⁴ δὲ 12
 τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν¹⁵ ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας
 αὐτῶν, καὶ διώξουσιν,¹⁶ παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς

¹ καταλύω, destroy, lodge. ² πότε, when? at what time? ³ πλανᾶω, deceive, lead astray. ⁴ ἐγγίζω, come near, approach. ⁵ ὀπίσω, behind, after (gen). ⁶ πόλεμος, οὐ, ὁ, war, battle. ⁷ ἀκαταστασία, ας, ἡ, disturbance, disorder. ⁸ πτοέω, terrify, scare. ⁹ τέλος, οὐς, τό, end, purpose. ¹⁰ σεισμός, οὐ, ὁ, earthquake, storm. ¹¹ λιμός, οὐ, ὁ, hunger, famine. ¹² λοιμός, οὐ, ὁ, pestilence, plague. ¹³ φόβητρον, οὐ, τό, terrible sight, horror. ¹⁴ πρό, before (gen), before. ¹⁵ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹⁶ διώκω, pursue, persecute.

καὶ φυλακάς,¹ ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας,²
 ἕνεκεν³ τοῦ ὀνόματός μου. Ἀποβήσεται⁴ δὲ ὑμῖν εἰς 13
 μαρτύριον.⁵ Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ 14
 προμελετᾶν⁶ ἀπολογηθῆναι·⁷ ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν 15
 στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν⁸ οὐδὲ
 ἀντιστῆναι⁹ πάντες οἱ ἀντικείμενοι¹⁰ ὑμῖν. 16
 Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων¹¹ καὶ συγγενῶν¹²
 καὶ φίλων¹³ καὶ ἀδελφῶν, καὶ θανατώσουσιν¹⁴ ἐξ ὑμῶν.
 Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι¹⁵ ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά 17
 μου. Καὶ θριξί¹⁶ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. 18
 Ἐν τῇ ὑπομονῇ¹⁷ ὑμῶν κτήσασθε¹⁸ τὰς ψυχὰς ὑμῶν. 19
 Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην¹⁹ ὑπὸ στρατοπέδων²⁰ τὴν 20
 Ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν²¹ ἡ ἐρήμωσις²²
 αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ²³ φευγέτωσαν²⁴ εἰς τὰ 21

¹ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ² ἡγεμών, ὄνος, ὁ, governor, leader. ³ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ⁴ ἀποβαίνω, get out, go away. ⁵ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ⁶ προμελετάω, practice beforehand, prepare. ⁷ ἀπολογέομαι, defend one's self, give a defense. ⁸ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ⁹ ἀνθίστημι, resist, oppose. ¹⁰ ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose. ¹¹ γονεὺς, ἑως, ὁ, parent. ¹² συγγενής, kindred, relative. ¹³ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹⁴ θανατώω, put to death, subdue. ¹⁵ μισέω, hate, detest. ¹⁶ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹⁷ ὑπομονή, ἡς, ἡ, endurance, perseverance. ¹⁸ κτάομαι, acquire, win. ¹⁹ κυκλόω, encircle, surround. ²⁰ στρατόπεδον, ου, τό, legion, army. ²¹ ἐγγίζω, come near, approach. ²² ἐρήμωσις, εως, ἡ, desolation, devastation. ²³ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ²⁴ φεύγω, flee, escape.

ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρεῖτωσαν·¹ καὶ οἱ ἐν
 ταῖς χώραις² μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν. Ὅτι ἡμέραι 22
 ἐκδικήσεως³ αὐταὶ εἰσιν, τοῦ πλησθῆναι⁴ πάντα τὰ
 γεγραμμένα. Οὐαὶ⁵ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ⁶ ἐχούσαις καὶ 23
 ταῖς θηλαζούσαις⁷ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ
 ἀνάγκη⁸ μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργή⁹ ἐν τῷ λαῷ
 τούτῳ. Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας,¹⁰ καὶ 24
 αἰχμαλωτισθήσονται¹¹ εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ
 Ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη¹² ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι¹³
 πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ¹⁴ 25
 καὶ σελήνῃ¹⁵ καὶ ἄστροις,¹⁶ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχή¹⁷
 ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ,¹⁸ ἡχούσης¹⁹ θαλάσσης καὶ σάλου,²⁰ 26
 ἀποψυχόντων²¹ ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου²² καὶ
 προσδοκίας²³ τῶν ἐπερχομένων²⁴ τῇ οἰκουμένῃ·²⁵ αἱ
 γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.²⁶ Καὶ τότε 27

¹ ἐκχωρέω, go out, leave. ² χώρα, ας, ἡ, land, region. ³ ἐκδίκησις, εως, ἡ, vengeance, vindication. ⁴ πληθύνω, fill. ⁵ οὐαί, woe! alas! woe! ⁶ γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. ⁷ θηλάζω, suckle, nurse. ⁸ ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. ⁹ ὀργή, ἡς, ἡ, wrath, anger. ¹⁰ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ¹¹ αἰχμαλωτίζω, take or lead captive, take captive. ¹² πατέω, tread or tread under foot, tread. ¹³ ἄχρι, as far as, up to (gen). ¹⁴ ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. ¹⁵ σελήνη, ης, ἡ, moon. ¹⁶ ἄστρον, ου, τό, star. ¹⁷ συνοχή, ης, ἡ, dismay, anguish. ¹⁸ ἀπορία, ας, ἡ, perplexity, anxiety. ¹⁹ ἡχέω, sound, ring out. ²⁰ σάλος, ου, ὁ, surge, wave. ²¹ ἀποψύχω, faint, breathe out life. ²² φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ²³ προσδοκία, ας, ἡ, expectation, waiting. ²⁴ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ²⁵ οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. ²⁶ σαλεύω, shake, excite.

ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ¹
μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. Ἀρχομένων δὲ 28
τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε² καὶ ἐπάρατε³ τὰς
κεφαλὰς ὑμῶν· διότι⁴ ἐγγίξει⁵ ἡ ἀπολύτρωσις⁶ ὑμῶν.

Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς, Ἴδετε τὴν συκὴν⁷ καὶ 29
πάντα τὰ δένδρα·⁸ ὅταν προβάλωσιν⁹ ἤδη, βλέποντες 30
ἅψ' αὐτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγύς¹⁰ τὸ θέρος¹¹ ἐστίν.
Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, 31
γινώσκετε ὅτι ἐγγύς¹⁰ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 32
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ¹² ἡ γενεὰ¹³ αὕτη,
ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ 33
παρελεύσονται,¹² οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.¹²

Προσέχετε¹⁴ δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε¹⁵ βαρηθῶσιν¹⁶ ὑμῶν αἱ 34
καρδίαι ἐν κραιπάλῃ¹⁷ καὶ μέθῃ¹⁸ καὶ μερίμναις¹⁹

¹ νεφέλη, ης, ἡ, cloud. ² ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ³ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁴ διότι, because, on this account. ⁵ ἐγγίζω, come near, approach. ⁶ ἀπολύτρωσις, εως, ἡ, redemption, deliverance. ⁷ συκῆ, ἥς, ἡ, fig tree. ⁸ δένδρον, ου, τό, tree. ⁹ προβάλλω, put forward, put out. ¹⁰ ἐγγύς, near. ¹¹ θέρος, ους, τό, summer. ¹² παρέρχομαι, pass by, go by. ¹³ γενεά, ἁς, ἡ, generation. ¹⁴ προσέχω, take head of, attend to. ¹⁵ μήποτε, never, lest perchance. ¹⁶ βαρέω, burden, weigh down. ¹⁷ κραιπάλῃ, ης, ἡ, drinking bout, drunken dissipation. ¹⁸ μέθη, ης, ἡ, drunkenness. ¹⁹ μερίμνα, ης, ἡ, care, anxiety.

βιωτικαῖς,¹ καὶ αἰφνίδιος² ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ³ ἡ ἡμέρα
 ἐκείνη· ὡς παγίς⁴ γὰρ ἐπελεύσεται⁵ ἐπὶ πάντας τοὺς 35
 καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. 36
 Ἀγρυπνεῖτε⁶ οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι,⁷ ἵνα
 καταξιωθῇτε⁸ ἐκφυγεῖν⁹ πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι,
 καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν¹⁰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων· τὰς δὲ νύκτας 37
 ἐξερχόμενος ὑπλίζετο¹¹ εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον
 Ἑλαιῶν.¹² Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθρίζεν¹³ πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ 38
 ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

Ἦγγιζεν¹⁴ δὲ ἡ ἑορτὴ¹⁵ τῶν ἀζύμων,¹⁶ ἡ λεγομένη 22
 Πάσχα.¹⁷ Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς 2
 τὸ πῶς ἀνέλωσιν¹⁸ αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

¹ βιωτικός, matter of daily life, life. ² αἰφνίδιος, sudden, unexpected. ³ ἐφίστημι, stand over, come upon. ⁴ παγίς, ἵδος, ἡ, trap, snare. ⁵ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ⁶ ἀγρυπνέω, sleepless, watchful. ⁷ δέομαι, ask, request. ⁸ καταξιοῦμαι, consider worthy, deem worthy. ⁹ ἐκφεύγω, flee away, flee out. ¹⁰ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ¹¹ ἀυλίζομαι, spend the night, lodge. ¹² ἐλαια, ας, ἡ, olive tree. ¹³ ὠρθρίζω, rise early in the morning, rise early. ¹⁴ ἐγγίζω, come near, approach. ¹⁵ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹⁶ ἀζυμος, unleavened, paschal feast. ¹⁷ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁸ ἀναιρέω, take up, kill.

Εἰσηλθεν δὲ Σατανᾶς¹ εἰς Ἰούδαν² τὸν ἐπικαλούμενον³ 3

Ἰσκαριώτην,⁴ ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ⁵ τῶν δώδεκα. Καὶ 4

ἀπελθὼν συνελάλησεν⁶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ

στρατηγοῖς⁷ τὸ πῶς αὐτὸν παραδῶ αὐτοῖς. Καὶ 5

ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο⁸ αὐτῷ ἀργύριον⁹ δοῦναι. Καὶ 6

ἐξωμολόγησεν¹⁰ καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν¹¹ τοῦ

παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ¹² ὄχλου.

Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων,¹³ ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι¹⁴ τὸ 7

Πάσχα.¹⁵ Καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, 8

εἰπὼν, Πορευθέντες ἐτοιμάσατε¹⁶ ἡμῖν τὸ Πάσχα,¹⁵

ἵνα φάγωμεν. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Ποῦ¹⁷ θέλεις 9

ἐτοιμάσομεν;¹⁶ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰδοὺ, εἰσελθόντων 10

ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντήσῃ¹⁸ ὑμῖν ἄνθρωπος

κεράμιον¹⁹ ὕδατος βαστάζων·²⁰ ἀκολουθήσατε αὐτῷ

¹ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ² Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ³ ἐπικαλέω, call upon, invoke. ⁴ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁵ ἀριθμός, οῦ, ὁ, number, total. ⁶ συλλαλέω, talk with, discuss. ⁷ στρατηγός, οῦ, ὁ, commander, general. ⁸ συντίθηναι, agree, make an agreement. ⁹ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ¹⁰ ἐξωμολογέω, confess, profess. ¹¹ εὐκαιρία, ας, ἡ, fitting time, favorable opportunity. ¹² ἄτερ, without, apart from. ¹³ ἄζυμος, unleavened, paschal feast. ¹⁴ θύω, sacrifice, kill. ¹⁵ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁶ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁷ ποῦ, where?. ¹⁸ συναντάω, meet with, hence to happen. ¹⁹ κεράμιον, ου, τό, earthen vessel, jar. ²⁰ βαστάζω, bear, carry.

εἰς τὴν οἰκίαν οὗ¹ εἰσπορεύεται.² Καὶ ἐρεῖτε τῷ 11
οἰκοδεσπότῃ³ τῆς οἰκίας, Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος,
Ποῦ⁴ ἐστὶν τὸ κατάλυμα,⁵ ὅπου τὸ Πάσχα⁶ μετὰ τῶν
μαθητῶν μου φάγω; Κἀκεῖνος⁷ ὑμῖν δείξει⁸ ἀνώγειον⁹ 12
μέγα ἐστρωμένον:¹⁰ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε.¹¹ Ἀπελθόντες δὲ 13
εὔρον καθὼς εἴρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν¹¹ τὸ
Πάσχα.⁶

Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν,¹² καὶ οἱ δώδεκα 14
ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, 15
Ἐπιθυμία¹³ ἐπεθύμησα¹⁴ τοῦτο τὸ Πάσχα⁶ φαγεῖν
μεθ' ὑμῶν πρὸ¹⁵ τοῦ με παθεῖν:¹⁶ λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι 16
οὐκέτι¹⁷ οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου¹⁸ πληρωθῇ ἐν
τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Καὶ δεξάμενος ποτήριον,¹⁹ 17
εὐχαριστήσας²⁰ εἶπεν, Λάβετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε
ἐαυτοῖς: λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πῖω ἀπὸ τοῦ 18

¹ οὗ, where, when. ² εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ³ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ⁴ ποῦ, where? ⁵ κατάλυμα, τοσ, τό, lodging place, inn. ⁶ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁷ κἀκεῖνος, and he, and she. ⁸ δείκνυμι, show, point out. ⁹ ἀνώγειον, ου, τό, upper room. ¹⁰ στρωννύω, spread, furnish. ¹¹ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹² ἀναπύπτω, recline, lie down. ¹³ ἐπιθυμία, ας, ἡ, desire, passion. ¹⁴ ἐπιθυμέω, desire, long for. ¹⁵ πρὸ, before (gen), before. ¹⁶ πάσχω, suffer, am acted upon. ¹⁷ οὐκέτι, no longer, no more. ¹⁸ ὅτου, until. ¹⁹ ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ²⁰ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ²¹ διαμερίζω, divide, distribute.

γενήματος¹ τῆς ἀμπέλου,² ἕως οὗτου³ ἡ βασιλεία τοῦ
 θεοῦ ἔλθῃ. Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας⁴ ἔκλασεν⁵ 19
 καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου
 τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν
 ἀνάμνησιν.⁶ Ὡσαύτως⁷ καὶ τὸ ποτήριον⁸ μετὰ τὸ 20
 δειπνήσαι,⁹ λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον⁸ ἡ καινὴ¹⁰
 διαθήκη¹¹ ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
 ἐκχυνόμενον.¹² Πλὴν¹³ ἰδοὺ, ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος 21
 με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.¹⁴ Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ 22
 ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὠρισμένον:¹⁵ πλὴν¹³
 οὐαὶ¹⁶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεῖνῳ δι' οὗ παραδίδοται. Καὶ 23
 αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν¹⁷ πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἅρα¹⁸ εἴη
 ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.¹⁹

¹ γέννημα, τος, τό, offspring, child. ² ἄμπελος, ου, ἡ, vine. ³ οὗτου, until. ⁴ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ⁵ κλάω, break. ⁶ ἀνάμνησις, εως, ἡ, remembrance, reminder. ⁷ ὡσαύτως, likewise. ⁸ ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ⁹ δειπνέω, eat, dine. ¹⁰ καινός, new, fresh. ¹¹ διαθήκη, ης, ἡ, covenant, will. ¹² ἐκχέω, pour out, shed. ¹³ πλὴν, however, but. ¹⁴ τραπέζα, ης, ἡ, table. ¹⁵ ὀρίζω, mark off by boundaries, determine. ¹⁶ οὐαί, woe! alas! woe! ¹⁷ συζητέω, discuss, dispute. ¹⁸ ἅρα, so? (introduces a question). ¹⁹ πράσσω, do, perform.

Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία¹ ἐν αὐτοῖς τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ 24
εἶναι μείζων. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οἱ βασιλεῖς τῶν 25
ἐθνῶν κυριεύουσιν² αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες³
αὐτῶν εὐεργέται⁴ καλοῦνται. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως·⁵ 26
ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος·⁶ καὶ ὁ
ἡγούμενος⁷ ὡς ὁ διακονῶν.⁸ Τίς γὰρ μείζων, ὁ 27
ἀνακείμενος⁹ ἢ ὁ διακονῶν;⁸ Οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος;⁹
Ἐγὼ δὲ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν.⁸ Ὑμεῖς δέ 28
ἐστε οἱ διαμεμενηκότες¹⁰ μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς
μου· καὶ γὰρ διατίθεμαι¹² ὑμῖν, καθὼς διέθετό¹² μοι ὁ 29
πατήρ μου, βασιλείαν, ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς 30
τραπέζης¹³ μου καὶ καθίσεσθε¹⁴ ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες
τὰς δώδεκα φυλὰς¹⁵ τοῦ Ἰσραήλ. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, 31
Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ, ὁ Σατανᾶς¹⁶ ἐξητήσατο¹⁷ ὑμᾶς,
τοῦ σινιάσαι¹⁸ ὡς τὸν σίτον·¹⁹ ἐγὼ δὲ ἐδεήθην²⁰ περὶ 32

¹ φιλονεικία, ας, ἡ, contentiousness, dispute. ² κυριεύω, be lord over, rule. ³ ἐξουσιάζω, have authority over, master. ⁴ εὐεργέτης, ου, ὁ, benefactor. ⁵ οὕτως, thus, so. ⁶ νέος, new, young. ⁷ ἡγέομαι, lead, be chief. ⁸ διακονέω, serve, minister. ⁹ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ¹⁰ διαμένω, remain, continue. ¹¹ πειρασμός, ου, ὁ, temptation, trial. ¹² διατίθεμαι, appoint, make. ¹³ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹⁴ καθίζω, seat, sit. ¹⁵ φυλή, ἡς, ἡ, tribe, race. ¹⁶ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ¹⁷ ἐξαίτέω, demand of, ask for. ¹⁸ σινιάζω, sift, prove by trials. ¹⁹ σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. ²⁰ δέομαι, ask, request.

σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ¹ ἡ πίστις σου· καὶ σύ ποτε²
ἐπιστρέψας³ στηρίξον⁴ τοὺς ἀδελφούς σου. Ὁ δὲ εἶπεν 33
αὐτῷ, Κύριε, μετὰ σοῦ ἔτοιμός⁵ εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν⁶
καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. Ὁ δὲ εἶπεν, Λέγω σοι, 34
Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσῃ⁷ σήμερον⁸ ἀλέκτωρ,⁹ πρὶν¹⁰ ἢ
τρίς¹¹ ἀπαρνήσῃ¹² μὴ εἰδέναι με.

Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ¹³ 35
βαλαντίου¹⁴ καὶ πήρας¹⁵ καὶ ὑποδημάτων,¹⁶ μή τιнос
ὑστερήσατε;¹⁷ Οἱ δὲ εἶπον, Οὐθενός. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, 36
Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον¹⁴ ἀράτω, ὁμοίως¹⁸ καὶ
πήραν:¹⁵ καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλήσῃ¹⁹ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ,
καὶ ἀγοράσῃ²⁰ μάχαιραν.²¹ Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι 37
τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι²² ἐν ἐμοί, τὸ
Καὶ μετὰ ἀνόμων²³ ἐλογίσθη:²⁴ καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ
τέλος²⁵ ἔχει. Οἱ δὲ εἶπον, Κύριε, ἰδοὺ, μάχαιραι²¹ ὥδε 38

¹ ἐκλείπω, fail, cease. ² ποτέ, once, at some time. ³ ἐπιστρέφω, turn to, return. ⁴ στηρίζω, establish, fix firmly. ⁵ ἔτοιμος, ready, prepared. ⁶ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ⁷ φωνέω, call, crow. ⁸ σήμερον, today, now. ⁹ ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ¹⁰ πρὶν, before, formerly. ¹¹ τρίς, thrice, three times. ¹² ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ¹³ ἄτερ, without, apart from. ¹⁴ βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ¹⁵ πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ¹⁶ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ¹⁷ ὑστερέω, lack, need. ¹⁸ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹⁹ πωλέω, sell. ²⁰ ἀγοράζω, buy. ²¹ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ²² τελέω, finish, fulfill. ²³ ἄνομος, lawless, without law. ²⁴ λογίζομαι, calculate, consider. ²⁵ τέλος, ους, τό, end, purpose.

δύο. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰκανόν¹ ἐστιν.

Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος² εἰς τὸ ὄρος τῶν 39

Ἑλαιῶν·³ ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς, 40

Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.⁴ Καὶ αὐτὸς 41

ἀπεσπάσθη⁵ ἀπ' αὐτῶν ὥσει⁶ λίθου βολήν,⁷ καὶ θεὶς

τὰ γόνατα⁸ προσηύχετο, λέγων, Πάτερ, εἰ βούλει⁹ 42

παρενεγκεῖν¹⁰ τὸ ποτήριον¹¹ τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν¹²

μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν¹³ γενέσθω. Ὡφθη δὲ 43

αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων¹⁴ αὐτόν. Καὶ 44

γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ,¹⁵ ἐκτενέστερον¹⁶ προσηύχετο.

Ἐγένετο δὲ ὁ ἰδρῶς¹⁷ αὐτοῦ ὥσει⁶ θρόμβοι¹⁸ αἵματος

καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς 45

προσευχῆς,¹⁹ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητάς εὔρεν αὐτοὺς

κοιμωμένους²⁰ ἀπὸ τῆς λύπης,²¹ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί 46

¹ ἱκανός, sufficient, able. ² ἔθος, ους, τό, custom. ³ ἑλαιά, ας, ἡ, olive tree. ⁴ πειρασμός, οῦ, ὁ, temptation, trial. ⁵ ἀποσπάω, draw away, withdraw. ⁶ ὥσει, like, about. ⁷ βολή, ἧς, ἡ, throw, casting. ⁸ γόνυ, ατος, τό, knee. ⁹ βούλωμαι, wish, will. ¹⁰ παραφέρω, carry away, remove. ¹¹ ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ¹² πλὴν, however, but. ¹³ σός, yours, yours. ¹⁴ ἐνισχύω, strengthen, invigorate. ¹⁵ ἀγωνία, ας, ἡ, agony, anguish. ¹⁶ ἐκτενέστερον, more earnestly. ¹⁷ ἰδρῶς, ὠτος, ὁ, sweat, perspiration. ¹⁸ θρόμβος, ου, ὁ, drop, clot. ¹⁹ προσευχή, ἧς, ἡ, prayer, place for prayer. ²⁰ κοιμάομαι, sleep, fall asleep. ²¹ λύπη, ης, ἡ, pain, grief.

καθεύδετε;¹ Ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ
εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν.²

Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοῦ, ὄχλος καὶ ὁ λεγόμενος 47

Ἰούδας,³ εἷς τῶν δώδεκα, προήρχετο⁴ αὐτούς, καὶ

ἤγγισεν⁵ τῷ Ἰησοῦ φιλήσαι⁶ αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν 48

αὐτῷ, Ἰούδα,³ φιλήματί⁷ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου

παραδίδως; Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτόν τὸ ἐσόμενον 49

εἶπον αὐτῷ, Κύριε, εἰ πατάξομεν⁸ ἐν μαχαίρᾳ,⁹ Καὶ 50

ἐπάταξεν⁸ εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ ἀφείλεν¹⁰ αὐτοῦ τὸ οὖς¹¹ τὸ δεξιόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ 51

Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐὰν¹² ἔως τούτου. Καὶ ἀψάμενος¹³ τοῦ

ώτιου¹⁴ αὐτοῦ, ἰάσατο¹⁵ αὐτόν. Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς 52

πρὸς τοὺς παραγενομένους¹⁶ ἐπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ

στρατηγούς¹⁷ τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, Ὡς ἐπὶ

ληστήν¹⁸ ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαिरῶν⁹ καὶ ξύλων;¹⁹ 53

¹ καθεύδω, sleep. ² πειρασμός, οὖ, ὁ, temptation, trial. ³ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ⁴ προέρχομαι, go in front, precede.

⁵ ἐγγίζω, come near, approach. ⁶ φιλέω, love, kiss. ⁷ φιλημα, τος, τό, kiss. ⁸ πατάσσω, strike, smite. ⁹ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ¹⁰ ἀφαιρέω, take away, smite off. ¹¹ οὖς, ους, τό, ear. ¹² ἐάω, permit, allow. ¹³ ἅπτομαι, touch or handle. ¹⁴ ὀπίον, ου, τό, ear. ¹⁵ ἰάομαι, heal. ¹⁶ παραγίνομαι, come, arrive. ¹⁷ στρατηγός, οὖ, ὁ, commander, general. ¹⁸ ληστής, οὖ, ὁ, robber, brigand. ¹⁹ ξύλον, ου, τό, wood, tree.

Καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ
ἐξετείνατε¹ τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. Ἄλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστιν
ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκοτούς.²

Συλλαβόντες³ δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον⁴ αὐτὸν 54
εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει
μακρόθεν.⁵ Ἀψάντων⁶ δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς,⁷ καὶ 55
συγκαθισάντων⁸ αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ
αὐτῶν. Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη⁹ τις καθήμενον 56
πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα¹⁰ αὐτῷ, εἶπεν, Καὶ οὗτος
σὺν αὐτῷ ἦν. Ὁ δὲ ἡρνήσατο¹¹ αὐτόν, λέγων, Γύναι, 57
οὐκ οἶδα αὐτόν. Καὶ μετὰ βραχὺ¹² ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν 58
ἔφη, Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν,
Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. Καὶ διαστάσης¹³ ὥσει¹⁴ ὥρας μιᾶς, 59
ἄλλος τις διῖσχυρίζετο,¹⁵ λέγων, Ἐπ' ἀληθείας καὶ
οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός¹⁶ ἐστιν. Εἶπεν 60

¹ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ² σκοτός, οὐς, τό, darkness. ³ συλλαμβάνω, take, conceive. ⁴ εἰσάγω, lead in, bring in. ⁵ μακρόθεν, from afar, afar. ⁶ ἅπτω, touch, kindle. ⁷ αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ⁸ συγκαθίζω, cause to sit down together. ⁹ παιδίσκη, ἡς, ἡ, maid, female servant. ¹⁰ ἀτενίζω, gaze, stare. ¹¹ ἀρνέομαι, deny, repudiate. ¹² βραχύς, short, little. ¹³ διίστημι, pass, part. ¹⁴ ὥσει, like, about. ¹⁵ διῖσχυρίζομαι, insist, maintain firmly. ¹⁶ Γαλιλαῖος, Galilean.

δὲ ὁ Πέτρος, Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. Καὶ
 παραχρῆμα,¹ ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν²
 ἄλέκτωρ.³ Καὶ στραφεὶς⁴ ὁ κύριος ἐνέβλεψεν⁵ τῷ 61
 Πέτρῳ. Καὶ ὑπεμνήσθη⁶ ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ
 κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι Πρὶν⁷ ἄλέκτορα³ φωνῆσαι,²
 ἀπαρνήσῃ⁸ με τρίς.⁹ Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ Πέτρος 62
 ἔκλαυσεν¹⁰ πικρῶς.¹¹

Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες¹² τὸν Ἰησοῦν ἐνέπαιζον¹³ 63
 αὐτῷ, δέροντες.¹⁴ Καὶ περικαλύψαντες¹⁵ αὐτόν, 64
 ἔτυπτον¹⁶ αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτόν,
 λέγοντες, Προφήτευσον.¹⁷ Τίς ἐστιν ὁ παίσας¹⁸ σε; 65
 Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες¹⁹ ἔλεγον εἰς αὐτόν.

¹ παραχρῆμα, immediately, instantly. ² φωνέω, call, crow. ³ ἄλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ⁴ στρέφω, turn, am converted. ⁵ ἐμβλέπω, look at, look into. ⁶ ὑπομνήσκω, remind, remember. ⁷ πρὶν, before, formerly. ⁸ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ⁹ τρίς, thrice, three times. ¹⁰ κλαίω, weep, weep for. ¹¹ πικρῶς, bitterly. ¹² συνέχω, hold fast, oppress. ¹³ ἐμπαίζω, mock. ¹⁴ δέρω, beat, flay. ¹⁵ περικαλύπτω, cover, conceal. ¹⁶ τύπτω, smite, beat. ¹⁷ προφητεύω, prophesy, foretell. ¹⁸ παίω, strike, hit. ¹⁹ βλασφημέω, revile, blaspheme.

Καὶ ὥς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον¹ τοῦ 66
 λαοῦ, ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον² αὐτὸν
 εἰς τὸ συνέδριον³ αὐτῶν, λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, 67
 εἰπὲ ἡμῖν. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ
 πιστεύσητε· ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῇτέ 68
 μοι, ἢ ἀπολύσητε. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ 69
 ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ
 θεοῦ. Εἶπον δὲ πάντες, Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; Ὁ δὲ 70
 πρὸς αὐτοὺς ἔφη, Ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐγὼ εἰμι. Οἱ δὲ 71
 εἶπον, Τί ἔτι χρεῖαν⁴ ἔχομεν μαρτυρίας;⁵ Αὐτοὶ γὰρ
 ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν⁶ τὸ πλῆθος⁷ αὐτῶν, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ 23
 τὸν Πιλάτον. Ἦρξαντο δὲ κατηγορεῖν⁸ αὐτοῦ, 2
 λέγοντες, Τοῦτον εὗρομεν διαστρέφοντα⁹ τὸ ἔθνος,
 καὶ κωλύοντα¹⁰ Καίσαρι¹¹ φόρους¹² διδόναι, λέγοντα

¹ πρεσβυτέριον, ου, τό, body of elders, assembly of elders. ² ἀνάγω, lead up, restore. ³ συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. ⁴ χρεῖα, ας, ἡ, need, necessity. ⁵ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ⁶ ἅπας, each, every. ⁷ πλῆθος, ους, τό, multitude. ⁸ κατηγορεῖω, accuse, charge. ⁹ διαστρέφω, distort, pervert. ¹⁰ κωλύω, forbid, hinder. ¹¹ Καίσαρ, ος, ὁ, Caesar. ¹² φόρος, ου, ὁ, tribute, tax.

ἐαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι. Ὁ δὲ Πιλάτος 3

ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν

Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, Σὺ λέγεις. Ὁ δὲ 4

Πιλάτος εἶπεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους,

Οὐδὲν εὐρίσκω αἴτιον¹ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. Οἱ δὲ 5

ἐπίσχυον,² λέγοντες ὅτι Ἀνασεῖ³ τὸν λαόν, διδάσκων

καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας,⁴ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς

Γαλιλαίας ἕως ὧδε. Πιλάτος δὲ ἀκούσας Γαλιλαίαν 6

ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός⁵ ἐστίν. Καὶ 7

ἐπιγινούς⁶ ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου⁷ ἐστίν,

ἀνέπεμψεν⁸ αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην,⁷ ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν

Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.

Ὁ δὲ Ἡρώδης⁷ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν·⁹ ἦν γὰρ 8

θέλων ἐξ ἱκανοῦ¹⁰ ἰδεῖν αὐτόν, διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ

περὶ αὐτοῦ· καὶ ἠλπίζεν¹¹ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ

γινόμενον. Ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς·¹⁰ 9

¹ αἴτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. ² ἐπίσχυω, grow strong, persist. ³ ἀνασεῖω, stir up, incite. ⁴ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ⁵ Γαλιλαῖος, Galilean. ⁶ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ⁷ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ⁸ ἀναπέμψω, send back. ⁹ λίαν, greatly, very. ¹⁰ ἱκανός, sufficient, able. ¹¹ ἐλπίζω, hope, hope for.

αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. Εἰστήκεισαν δὲ οἱ ¹⁰
 ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, εὐτόνως¹ κατηγοροῦντες²
 αὐτοῦ. Ἐξουθενήσας³ δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης⁴ σὺν τοῖς ¹¹
 στρατεύμασιν⁵ αὐτοῦ, καὶ ἐμπαΐξας,⁶ περιβαλὼν⁷
 αὐτὸν ἐσθήτα⁸ λαμπράν,⁹ ἀνέπεμψεν¹⁰ αὐτὸν τῷ
 Πιλάτῳ. Ἐγένοντο δὲ φίλοι¹¹ ὃ τε Πιλάτος καὶ ὁ ¹²
 Ἡρώδης⁴ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων:
 προϋπῆρχον¹² γὰρ ἐν ἔχθρᾳ¹³ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.

Πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος¹⁴ τοὺς ἄρχιερεῖς καὶ τοὺς ¹³
 ἄρχοντας¹⁵ καὶ τὸν λαόν, εἶπεν πρὸς αὐτούς, ¹⁴
 Προσηνέγκατέ¹⁶ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ὥς
 ἀποστρέφοντα¹⁷ τὸν λαόν: καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ ἐνώπιον
 ὑμῶν ἀνακρίνας¹⁸ οὐδὲν εὔρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ
 αἴτιον¹⁹ ὧν κατηγορεῖτε² κατ' αὐτοῦ: ἀλλ' οὐδὲ ¹⁵
 Ἡρώδης⁴ ἀνέπεμψα¹⁰ γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοὺ,

¹ εὐτόνως, vigorously, vehemently. ² κατηγορέω, accuse, charge. ³ ἐξουθενέω, despise, ignore. ⁴ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ⁵ στρατεύμα, τος, τό, expedition, army. ⁶ ἐμπαΐζω, mock. ⁷ περιβάλλω, put around, clothe. ⁸ ἐσθής, ἡτος, ἡ, clothing. ⁹ λαμπρός, bright, shining. ¹⁰ ἀναπέμπω, send back. ¹¹ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹² προϋπάρχω, exist before, have been already. ¹³ ἐχθρα, ας, ἡ, enmity, hostility. ¹⁴ συγκαλέω, call together. ¹⁵ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹⁶ προσφέρω, bring to, offer. ¹⁷ ἀποστρέφω, turn away, turn back. ¹⁸ ἀνακρίνω, examine, inquire into. ¹⁹ αἴτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for.

οὐδὲν ἄξιον¹ θανάτου ἐστὶν πεπραγμένον² αὐτῷ. 16
 Παιδεύσας³ οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. Ἀνάγκη⁴ δὲ εἶχεν 17
 ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν⁵ ἓνα. Ἀνέκραξαν⁶ δὲ 18
 παμπληθεῖ,⁷ λέγοντες, Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ
 ἡμῖν Βαραββᾶν·⁸ ὅστις ἦν διὰ στάσιν⁹ τινὰ γενομένην 19
 ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον¹⁰ βεβλημένος εἰς φυλακὴν.¹¹ 20
 Πάλιν οὖν ὁ Πιλάτος προσεφώνησεν,¹² θέλων
 ἀπολῦσαι τὸν Ἰησοῦν. Οἱ δὲ ἐπεφώνουν,¹³ λέγοντες, 21
 Σταύρωσον,¹⁴ σταύρωσον¹⁴ αὐτόν. Ὁ δὲ τρίτον εἶπεν 22
 πρὸς αὐτούς, Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; Οὐδὲν
 αἴτιον¹⁵ θανάτου εὑρον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας³ οὖν αὐτὸν
 ἀπολύσω. Οἱ δὲ ἐπέκειντο¹⁶ φωναῖς μεγάλαις, 23
 αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι·¹⁴ καὶ κατίσχυον¹⁷ αἱ
 φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων. Ὁ δὲ Πιλάτος 24
 ἐπέκρινεν¹⁸ γενέσθαι τὸ αἴτημα¹⁹ αὐτῶν. Ἀπέλυσεν δὲ 25

¹ ἄξιος, worthy, deserving. ² πράσσω, do, perform. ³ παιδεύω, teach, educate. ⁴ ἀνάγκη, ἡς, ἡ, necessity, distress. ⁵ ἑορτὴ, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁶ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ⁷ παμπληθεῖ, all together, all at once. ⁸ Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. ⁹ στάσις, εως, ἡ, standing, rebellion. ¹⁰ φόνος, ου, ὁ, murder, slaughter. ¹¹ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ¹² προσφωνέω, call to, summon. ¹³ ἐπιφωνέω, cry out, shout. ¹⁴ σταυρώω, crucify. ¹⁵ αἴτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. ¹⁶ ἐπίκειμαι, lie on, lie upon. ¹⁷ κατίσχυω, overpower, prevail. ¹⁸ ἐπικρίνω, decree, pronounce sentence. ¹⁹ αἴτημα, τος, τό, request, petition.

τὸν διὰ στάσιν¹ καὶ φόνον² βεβλημένον εἰς τὴν
φυλακὴν,³ ὃν ᾔτουντο: τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν τῷ
θελήματι αὐτῶν.

Καὶ ὡς ἀπήγαγον⁴ αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι⁵ Σίμωνός τινος 26

Κυρηναίου⁶ ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ,⁷ ἐπέθηκαν⁸ αὐτῷ
τὸν σταυρόν,⁹ φέρειν ὀπισθεν¹⁰ τοῦ Ἰησοῦ.

Ἦκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος¹¹ τοῦ λαοῦ, καὶ 27

γυναικῶν αἱ καὶ ἐκόπτοντο¹² καὶ ἐθρήνουν¹³ αὐτόν. 28

Στραφεῖς¹⁴ δὲ πρὸς αὐτάς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Θυγατέρες¹⁵

Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε¹⁶ ἐπ' ἐμέ, πλὴν¹⁷ ἐφ' ἑαυτάς

κλαίετε¹⁶ καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. Ὅτι ἰδοὺ, ἔρχονται 29

ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν, Μακάριαι αἱ στεῖραι,¹⁸ καὶ

κοιλίαι¹⁹ αἱ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ²⁰ οἱ οὐκ

ἐθήλασαν.²¹ Τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσιν, Πέσετε 30

¹ στάσις, εως, ἡ, standing, rebellion. ² φόνος, ου, ὁ, murder, slaughter. ³ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ⁴ ἀπάγω, lead away, lead. ⁵ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ⁶ Κυρηναῖος, ου, ὁ, Cyrenian, belonging to Cyrene. ⁷ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ⁸ ἐπιτίθημι, lay upon, put. ⁹ σταυρός, οὔ, ὁ, cross. ¹⁰ ὀπισθεν, behind, after. ¹¹ πλῆθος, ους, τό, multitude. ¹² κόπτω, strike, smite. ¹³ θρηνέω, lament, mourn. ¹⁴ στρέφω, turn, am converted. ¹⁵ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹⁶ κλαίω, weep, weep for. ¹⁷ πλὴν, however, but. ¹⁸ στείρος, barren. ¹⁹ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ²⁰ μαστός, οὔ, ὁ, breast, nipple. ²¹ θηλάζω, suckle, nurse.

ἐφ' ἡμᾶς· καὶ τοῖς βουνοῖς,¹ Καλύψατε² ἡμᾶς. Ὅτι εἰ 31

ἐν τῷ ὑγρῷ³ ξύλῳ⁴ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ⁵ τί
γένηται;

Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι⁶ σὺν αὐτῷ 32
ἀναιρεθῆναι.⁷

Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον 33

Κρανίον,⁸ ἐκεῖ ἐσταύρωσαν⁹ αὐτόν, καὶ τοὺς
κακούργους,⁶ ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.¹⁰ 34

Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν, Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ
οἶδασιν τί ποιοῦσιν. Διαμερίζμενοι¹¹ δὲ τὰ ἱμάτια
αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον.¹² Καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. 35

Ἐξεμυκτῆρίζον¹³ δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες¹⁴ σὺν αὐτοῖς,
λέγοντες, Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὐτός
ἐστίν ὁ χριστός, ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.¹⁵ Ἐνέπαιζον¹⁶ δὲ 36
αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται,¹⁷ προσερχόμενοι καὶ ὄξος¹⁸

¹ βουνός, οὐ, ὅ, hill, hillock. ² καλύπτω, cover, veil. ³ ὑγρός, moist, green. ⁴ ξύλον, οὐ, τό, wood, tree. ⁵ ξηρός, dry, withered. ⁶ κακοῦργος, οὐ, ὅ, criminal. ⁷ ἀναιρέω, take up, kill. ⁸ κρανίον, οὐ, τό, skull. ⁹ σταυρόω, crucify. ¹⁰ ἀριστερός, left, on the left. ¹¹ διαμερίζω, divide, distribute. ¹² κλῆρος, οὐ, ὅ, lot, portion. ¹³ ἐκμυκτῆρίζω, ridicule, sneer. ¹⁴ ἄρχων, οὐτος, ὅ, ruler, prince. ¹⁵ ἐκλεκτός, chosen, elect. ¹⁶ ἐμπαίζω, mock. ¹⁷ στρατιώτης, οὐ, ὅ, soldier. ¹⁸ ὄξος, οὐς, τό, sour wine, vinegar.

προσφέροντες¹ αὐτῷ, καὶ λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ 37
 βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.² Ἦν δὲ καὶ 38
 ἐπιγραφὴ³ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν⁴
 Ἑλληνικοῖς⁵ καὶ Ῥωμαϊκοῖς⁶ καὶ Ἑβραϊκοῖς,⁷ Οὗτός
 ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων⁸ κακούργων⁹ ἐβλασφήμει¹⁰ 39
 αὐτόν, λέγων, Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, σῶσον σεαυτὸν² καὶ
 ἡμᾶς. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα¹¹ αὐτῷ, λέγων, 40
 Οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι¹² εἶ; 41
 Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως,¹³ ἄξια¹⁴ γὰρ ὧν ἐπράξαμεν¹⁵
 ἀπολαμβάνομεν.¹⁶ οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον¹⁷ ἔπραξεν.¹⁵ 42
 Καὶ ἔλεγεν τῷ Ἰησοῦ, Μνήσθητί¹⁸ μου, κύριε, ὅταν
 ἔλθης ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 43
 Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον¹⁹ μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ
 παραδείσῳ.²⁰

¹ προσφέρω, bring to, offer. ² σεαυτοῦ, yourself, of you. ³ ἐπιγραφὴ, ἥς, ἡ, inscription, title. ⁴ γράμμα, τος, τό, letter, writings. ⁵ Ἑλληνικός, Greek, Greek. ⁶ Ῥωμαϊκός, Roman, Latin. ⁷ Ἑβραϊκός, Hebrew. ⁸ κρεμάννυμι, hang, hang up. ⁹ κακούργος, ου, ὁ, criminal. ¹⁰ βλασφημέω, revile, blaspheme. ¹¹ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹² κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. ¹³ δικαίως, righteously, justly. ¹⁴ ἄξιος, worthy, deserving. ¹⁵ πράσσω, do, perform. ¹⁶ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹⁷ ἄτοπος, out of place, unusual. ¹⁸ μνησκόμαι, remember, recall. ¹⁹ σήμερον, today, now. ²⁰ παράδεισος, ου, ὁ, paradise, Paradise.

Ἦν δὲ ὥσε¹ ὥρα ἕκτη,² καὶ σκότος³ ἐγένετο ἐφ' ὅλην 44

τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.⁴ Καὶ ἐσκοτίσθη⁵ ὁ ἥλιος,⁶ 45

καὶ ἐσχίσθη⁷ τὸ καταπέτασμα⁸ τοῦ ναοῦ⁹ μέσον. Καὶ 46

φωνήσας¹⁰ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Πάτερ, εἰς

χεῖράς σου παραθήσομαι¹¹ τὸ πνεῦμά μου· καὶ ταῦτα

εἰπὼν ἐξέπνευσεν.¹² Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος¹³ τὸ 47

γενόμενον, ἐδόξασεν τὸν θεόν, λέγων, Ὁντως¹⁴ ὁ

ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. Καὶ πάντες οἱ 48

συμπαραγενόμενοι¹⁵ ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν¹⁶ ταύτην,

θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες¹⁷ ἑαυτῶν τὰ

στήθη¹⁸ ὑπέστρεφον.¹⁹ Εἰστήκεισαν δὲ πάντες οἱ 49

γνωστοί²⁰ αὐτοῦ μακρόθεν,²¹ καὶ γυναῖκες αἱ

συνακολουθήσασαι²² αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι

ταῦτα.

¹ ὥσε¹, like, about. ² ἕκτος, sixth. ³ σκότος, οὐς, τό, darkness. ⁴ ἑνατος, ninth. ⁵ σκοτίζω, darken. ⁶ ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. ⁷ σχίζω, split, separate. ⁸ καταπέτασμα, τος, τό, curtain or veil, veil. ⁹ ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. ¹⁰ φωνέω, call, crow. ¹¹ παρατίθηναι, set before, entrust. ¹² ἐκπνέω, breathe out, expire. ¹³ ἑκατοντάρχης, centurion. ¹⁴ ὄντως, really, indeed. ¹⁵ συμπαράγειναι, come together with, help. ¹⁶ θεωρία, ας, ἡ, spectacle, sight. ¹⁷ τύπτω, smite, beat. ¹⁸ στήθος, οὐς, τό, breast, chest. ¹⁹ ὑποστρέφω, return, turn back. ²⁰ γνωστός, known, acquaintance. ²¹ μακρόθεν, from afar, afar. ²² συνακολουθέω, follow along with, accompany.

Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ, βουλευτῆς¹ ὑπάρχων, 50

ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος – οὗτος οὐκ ἦν 51

συγκατατεθειμένος² τῇ βουλῇ³ καὶ τῇ πράξει⁴ αὐτῶν

– ἀπὸ Ἀριμαθαίας⁵ πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς καὶ

προσεδέχετο⁶ καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· οὗτος 52

προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ᾗτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

Καὶ καθελὼν⁷ αὐτὸ ἐνετύλιξεν⁸ αὐτὸ σινδόνι,⁹ καὶ 53

ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι¹⁰ λαξευτῷ,¹¹ οὗ¹² οὐκ ἦν

οὐδέπω¹³ οὐδεὶς κείμενος.¹⁴ Καὶ ἡμέρα ἦν Παρασκευή, 54

σάββατον ἐπέφωσκεν.¹⁶ Κατακολουθήσασαι¹⁷ δὲ 55

γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνελθυθυῖαι¹⁸ αὐτῷ ἐκ τῆς

Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο¹⁹ τὸ μνημεῖον,²⁰ καὶ ὡς ἐτέθη τὸ

σῶμα αὐτοῦ. Ὑποστρέψασαι²¹ δὲ ἡτοίμασαν²² 56

ἀρώματα²³ καὶ μύρα.²⁴ Καὶ τὸ μὲν σάββατον

¹ βουλευτής, οὐ, ὁ, councilor, member of a city council. ² συγκατατίθηναι, give a vote with, assent to. ³ βουλῇ, ἡς, ἡ, counsel, purpose. ⁴ πράξις, εὖως, ἡ, deed, function. ⁵ Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. ⁶ προσδέχομαι, receive, wait for. ⁷ καθαιρέω, take down, pull down. ⁸ ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. ⁹ σινδών, ὄνος, ἡ, fine cloth, linen cloth. ¹⁰ μνήμα, τος, τό, grave, tomb. ¹¹ λαξευτός, hewn, hewn out of the rock. ¹² οὗ, where, when. ¹³ οὐδέπω, not yet, still not. ¹⁴ κεῖμαι, lie, be laid. ¹⁵ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ¹⁶ ἐπιφώσκω, dawn, begin. ¹⁷ κατακολουθέω, follow after. ¹⁸ συνέρχομαι, come together, come or go with. ¹⁹ θεάομαι, look at, behold. ²⁰ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ²¹ ὑποστρέφω, return, turn back. ²² ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ²³ ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. ²⁴ μύρον, ου, τό, ointment, perfume.

ἡσύχασαν¹ κατὰ τὴν ἐντολήν.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὄρθρου² βαθέος,³ ἦλθον ἐπὶ 24

τὸ μνήμα,⁴ φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν⁵ ἄρώματα,⁶ καὶ

τινες σὺν αὐταῖς. Εὔρον δὲ τὸν λίθον 2

ἀποκεκυλισμένον⁷ ἀπὸ τοῦ μνημείου.⁸ Καὶ 3

εἰσελθοῦσαι οὐχ εὔρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. 4

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι⁹ αὐτὰς περὶ τούτου,

καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο ἐπέστησαν¹⁰ αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν

ἀστραπτούσαις·¹² ἐμβόβων¹³ δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ 5

κλινουσῶν¹⁴ τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς

αὐτάς, Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; Οὐκ 6

ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἡγέρθη· μνήσθητε¹⁵ ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν,

ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ 7

ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων

ἁμαρτωλῶν,¹⁶ καὶ σταυρωθῆναι,¹⁷ καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ

¹ ἡσυχάζω, be still, be silent. ² ὄρθρος, ου, ὁ, daybreak, dawn. ³ βαθύς, deep, early. ⁴ μνήμα, τος, τό, grave, tomb. ⁵ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ⁶ ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. ⁷ ἀποκυλίω, roll away. ⁸ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ⁹ διαπορέω, be greatly perplexed or at a loss. ¹⁰ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹¹ ἐσθής, ἡτος, ἡ, clothes. ¹² ἀστράπτω, flash, gleam. ¹³ ἐμβοβος, terrified, frightened. ¹⁴ κλίνω, cause to bend, bow. ¹⁵ μινῆσκομαι, remember, recall. ¹⁶ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹⁷ σταυρόω, crucify.

ἀναστῆναι. Καὶ ἐμνήσθησαν¹ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, 8
καὶ ὑποστρέψασαι² ἀπὸ τοῦ μνημείου,³ ἀπήγγειλαν⁴
ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκα⁵ καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. 10
Ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ⁶ Μαρία καὶ Ἰωάννα⁷ καὶ
Μαρία Ἰακώβου,⁸ καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ ἔλεγον
πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. Καὶ ἐφάνησαν⁹ ἐνώπιον 11
αὐτῶν ὥσει¹⁰ λῆρος¹¹ τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίσταντο
αὐταῖς. Ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν¹³ ἐπὶ τὸ 12
μνημεῖον,³ καὶ παρακύψας¹⁴ βλέπει τὰ ὀθόνια¹⁵
κείμενα¹⁶ μόνα· καὶ ἀπήλθεν πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων¹⁷
τὸ γεγονός.

Καὶ ἰδοὺ, δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ 13
ἡμέρᾳ εἰς κώμην¹⁸ ἀπέχουσαν¹⁹ σταδίους²⁰ ἑξήκοντα²¹
ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ἧ ὄνομα Ἑμμαούς.²² Καὶ αὐτοὶ 14

¹ μιννήσκω, remember, recall. ² ὑποστρέφω, return, turn back. ³ μνημεῖον, οὐ, τό, tomb, monument. ⁴ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁵ ἑνδεκα, eleven, 11. ⁶ Μαγδαληνὴ, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ⁷ Ἰωάννα, ας, ἡ, Joanna. ⁸ Ἰακώβος, James, Jacob. ⁹ φαίνω, shine, appear. ¹⁰ ὥσει, like, about. ¹¹ λῆρος, οὐ, ὅ, idle talk, empty talk. ¹² ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. ¹³ τρέχω, run, exercise myself. ¹⁴ παρακύπτω, stoop to look, look. ¹⁵ ὀθόνιον, οὐ, τό, piece of fine linen, linen bandage. ¹⁶ κείμε, lie, be laid. ¹⁷ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹⁸ κώμη, ης, ἡ, village. ¹⁹ ἀπέχω, received, obtain. ²⁰ στάδιον, οὐ, τό, stadia, length of a stadium. ²¹ ἑξήκοντα, sixty, 60. ²² Ἑμμαούς, ἡ, Emmaus.

ὁμίλουν¹ πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν
 συμβεβηκότων² τούτων. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν¹ 15
 αὐτοὺς καὶ συζητεῖν,³ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐγγίσας⁴
 συνεπορεύετο⁵ αὐτοῖς. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν 16
 ἐκρατοῦντο⁶ τοῦ μὴ ἐπιγινῶναι⁷ αὐτόν. Εἶπεν δὲ πρὸς 17
 αὐτούς, Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε⁸ πρὸς
 ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστε σκυθρωποί;⁹ 18
 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς, ὃ ὄνομα Κλεοπᾶς,¹⁰ εἶπεν πρὸς
 αὐτόν, Σὺ μόνος παροικεῖς¹¹ Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ
 ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; 19
 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ποῖα;¹² Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Τὰ περὶ
 Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου,¹³ ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης
 δυνατὸς¹⁴ ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον¹⁵ τοῦ θεοῦ καὶ
 παντὸς τοῦ λαοῦ· ὅπως τε παρέδωκαν αὐτόν οἱ 20
 ἄρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες¹⁶ ἡμῶν εἰς κρίμα¹⁷ θανάτου,

¹ ὁμιλέω, converse, speak. ² συμβαίνω, come together, come to pass. ³ συζητέω, discuss, dispute. ⁴ ἐγγίζω, come near, approach. ⁵ συμπορεύομαι, come together, travel with. ⁶ κρατέω, grasp, lay hold of. ⁷ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ⁸ ἀντιβάλλω, exchange, discuss. ⁹ σκυθρωπός, sad, gloomy. ¹⁰ Κλεοπᾶς, ἄ, ὁ, Cleopas. ¹¹ παροικέω, live a stranger, sojourn. ¹² ποῖός, what sort of? what? of what sort. ¹³ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹⁴ δυνατός, powerful, possible. ¹⁵ ἐναντίον, in the sight of, before. ¹⁶ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹⁷ κρίμα, ος, τό, judgment, verdict.

καὶ ἐσταύρωσαν¹ αὐτόν. Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν² ὅτι 21
αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι³ τὸν Ἰσραήλ. Ἀλλὰ
γε⁴ σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει
σήμερον⁵ ἅφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκες 22
τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν⁶ ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθριαί⁷ ἐπὶ
τὸ μνημεῖον·⁸ καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον 23
λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν⁹ ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ
λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. Καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν 24
ἐπὶ τὸ μνημεῖον,⁸ καὶ εὔρον οὕτως καθὼς καὶ αἱ
γυναῖκες εἶπον· αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. Καὶ αὐτὸς εἶπεν 25
πρὸς αὐτούς, Ὡ¹⁰ ἀνόητοι¹¹ καὶ βραδεῖς¹² τῇ καρδίᾳ
τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· 26
οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν¹³ τὸν χριστόν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς
τὴν δόξαν αὐτοῦ; Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωσέως καὶ 27
ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευεν¹⁴ αὐτοῖς ἐν
πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. Καὶ ἤγγισαν¹⁵ εἰς 28

¹ σταυρώω, crucify. ² ἐλπίζω, hope, hope for. ³ λυτρόω, ransom, liberate. ⁴ γέ, indeed, at least. ⁵ σήμερον, today, now. ⁶ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ⁷ ὀρθριος, early in the morning. ⁸ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ⁹ ὀπτασία, ας, ή, vision, supernatural appearance. ¹⁰ ὦ, Oh! omega. ¹¹ ἀνόητος, foolish, thoughtless. ¹² βραδύς, slow. ¹³ πάσχω, suffer, am acted upon. ¹⁴ διερμηνεύω, translate, interpret. ¹⁵ ἐγγίζω, come near, approach.

τὴν κώμην¹ οὗ² ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο³
 πορρωτέρω⁴ πορεύεσθαι. Καὶ παρεβιάσαντο⁵ αὐτόν, 29
 λέγοντες, Μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν⁶ ἐστίν,
 καὶ κέκλικεν⁷ ἡ ἡμέρα. Καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μείναι σὺν
 αὐτοῖς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι⁸ αὐτόν μετ' 30
 αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν,⁹ καὶ κλάσας¹⁰
 ἐπέδιδου¹¹ αὐτοῖς. Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν¹² οἱ 31
 ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν¹³ αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος
 ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. Καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, Οὐχὶ ἡ 32
 καρδιά ἡμῶν καιομένη¹⁵ ἦν ἐν ἡμῖν, ὥς ἐλάλει ἡμῖν ἐν
 τῇ ὁδῷ, καὶ ὥς διήνοιγεν¹² ἡμῖν τὰς γραφάς; Καὶ 33
 ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν¹⁶ εἰς
 Ἱερουσαλήμ, καὶ εὔρον συνηθροισμένους¹⁷ τοὺς
 ἑνδεκα¹⁸ καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, λέγοντας ὅτι Ἠγέρθη ὁ 34
 κύριος ὄντως,¹⁹ καὶ ὤφθη Σίμωνι. Καὶ αὐτοὶ 35
 ἐξηγοῦντο²⁰ τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὥς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ

¹ κώμη, ης, ἡ, village. ² οὗ, where, when. ³ προσποιέω, pretend, regard. ⁴ πόρρω, far (away), far. ⁵ παραβιάζομαι, urge strongly, prevail upon. ⁶ ἐσπέρα, ας, ἡ, evening. ⁷ κλίνω, cause to bend, bow. ⁸ κατακλίνω, make to lie down, recline. ⁹ εὐλογέω, bless. ¹⁰ κλάω, break. ¹¹ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹² διανοίγω, open up completely, open fully. ¹³ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹⁴ ἄφαντος, invisible, disappearing. ¹⁵ καίω, burn, ignite. ¹⁶ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹⁷ συναθροίζω, gather, bring together. ¹⁸ ἑνδεκα, eleven. ¹⁹ ὄντως, really, indeed. ²⁰ ἐξηγέομαι, explain, describe.

κλάσει¹ τοῦ ἄρτου.

Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν 36
 μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἰρήνῃ ὑμῖν. 37
 Πτοηθέντες² δὲ καὶ ἔμφοβοι³ γενόμενοι ἐδόκουν
 πνεῦμα θεωρεῖν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί τεταραγμένοι⁴ 38
 ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοί⁵ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς
 καρδίαις ὑμῶν; Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας 39
 μου, ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμι: ψηλαφήσατέ⁶ με καὶ ἴδετε,
 ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα⁷ οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ
 θεωρεῖτε ἔχοντα. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν⁸ αὐτοῖς 40
 τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἔτι δὲ ἀπιστούντων⁹ 41
 αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων,¹⁰ εἶπεν αὐτοῖς,
 Ἐχετέ τι βρώσιμον¹¹ ἐνθάδε;¹² Οἱ δὲ ἐπέδωκαν¹³ αὐτῷ 42
 ἰχθύος¹⁴ ὀπτοῦ¹⁵ μέρος,¹⁶ καὶ ἀπὸ μελισσίου¹⁷ κηρίου.¹⁸
 Καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν. 43

¹ κλάσις, εως, ἡ, breaking, fracturing. ² πτοέω, terrify, scare. ³ ἔμφοβος, terrified, frightened. ⁴ ταραάσω, trouble, agitate. ⁵ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ⁶ ψηλαφάω, touch, handle. ⁷ ὀστέον, τό, bone. ⁸ ἐπιδείκνυμι, show, prove. ⁹ ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. ¹⁰ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹¹ βρώσιμος, eatable, suitable for food. ¹² ἐνθάδε, within, here. ¹³ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹⁴ ἰχθύς, ὄψ, ὁ, fish. ¹⁵ ὀπτός, roasted, baked. ¹⁶ μέρος, οὗς, τό, part, portion. ¹⁷ μελίσιος, coming from bees. ¹⁸ κηρίον, οὐ, τό, honeycomb.

Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς 44

ἔτι ὧν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ

γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως καὶ προφῆταις καὶ

ψαλμοῖς¹ περὶ ἐμοῦ. Τότε διήνοιξεν² αὐτῶν τὸν νοῦν,³ 45

τοῦ συνιέναι⁴ τὰς γραφάς· καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Οὕτως 46

γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν⁵ τὸν χριστόν, καὶ

ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι 47

ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν⁶ καὶ ἄφεσιν⁷

ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ

Ἱερουσαλὴμ. Ὑμεῖς δὲ ἐστε μάρτυρες⁸ τούτων. Καὶ 48

ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου

ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε⁹ ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ,

ἕως οὗ ἐνδύσησθε¹⁰ δύναμιν ἐξ ὕψους.¹¹

¹ ψαλμός, σὺ, ὁ, song of praise, psalm. ² διανοιῶ, open up completely, open fully. ³ νοῦς, ὁ, mind, reasoning faculty. ⁴ συνίημι, understand, consider. ⁵ πάσχω, suffer, am acted upon. ⁶ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ⁷ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ⁸ μάρτυς, υρος, ὁ, witness. ⁹ καθίζω, seat, sit. ¹⁰ ἐνδύω, put on, clothe. ¹¹ ὕψος, ους, τό, height, heaven.

Ἐξήγαγεν¹ δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν·² καὶ ἐπάρας³ 50

τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν⁴ αὐτούς. Καὶ ἐγένετο ἐν 51

τῷ εὐλογεῖν⁴ αὐτὸν αὐτοὺς, διέστη⁵ ἀπ' αὐτῶν, καὶ

ἀνεφέρετο⁶ εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ αὐτοὶ 52

προσκυνήσαντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν⁷ εἰς Ἱερουσαλὴμ

μετὰ χαρᾶς μεγάλης· καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, 53

αἰνοῦντες⁸ καὶ εὐλογοῦντες⁴ τὸν θεόν. Ἀμήν.

¹ ἐξάγω, lead out. ² Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ³ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁴ εὐλογέω, bless. ⁵ διίστημι, pass, part. ⁶ ἀναφέρω, bring up, offer. ⁷ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁸ αἰνέω, praise.